

Årsredovisning för Sveriges riksbank för räkenskapsåret 2013

Sammanfattning

Under 2013 hade följande ekonomiska utfall och händelser stor betydelse för Riksbankens verksamhet:

- Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet var fortsatt svag och påverkade den svenska tillväxten negativt. Svensk export och svenska investeringar utvecklades svagt då tillväxten på de svenska exportmarknaderna var dämpad. Samtidigt var hushållens ekonomi och konsumtion förhållandevis starka. Arbetsmarknaden utvecklades också relativt väl, och sysselsättningsgraden ökade. Även deltagandet i arbetskraften ökade, vilket gjorde att arbetslösheten steg i början av året, men därefter minskade den åter.
- Inflationen, mätt som förändringen av konsumentprisindex (KPI), låg nära 0 procent under hela 2013 och var också 0,0 i årsgenomsnitt. Inflationen mätt med KPI med fast bostadsränta (KPIF) var 0,9 procent i genomsnitt under året. Enligt Riksbankens bedömning i december ökade den totala produktionen med måttliga 0,9 procent 2013. Arbetslösheten var i genomsnitt 8,0 procent under 2013, vilket var samma nivå som 2012.
- Riksbanken fortsatte den expansiva penningpolitiken genom att hålla reporäntan oförändrad på 1 procent under större delen av året. I december sänktes reporäntan till 0,75 procent. I april ändrades reporäntebanan, och prognosen för när reporäntan skulle börja höjas flyttades fram till slutet av 2014, ungefär ett år senare än prognosen i februari. Prognosen för reporäntebanan var sedan i stort sett oförändrad från april till december, då reporäntebanan åter sänktes, och prognosen för när reporäntan skulle börja höjas flyttades fram till början av 2015.
- Penningpolitiken 2013 handlade om att väga hur låg reporäntan behöver vara för att inflationen ska närma sig målet tillräckligt snabbt mot de ökade risker förknippade med hushållens skulder som en låg ränta kan medföra. Då inflationen under senhösten blev oväntat låg vägde behovet

av kortsiktig stimulans tyngre, varför reporäntan sänktes i december. Hushållens höga skuldsättning utgör alltså en risk för en långsiktigt hållbar utveckling.

- Riksbanken bedömde att svenska bankers finansiella styrka och en väl fungerande finansiell infrastruktur bidrog till att det svenska finansiella systemet var stabilt. Bankerna fortsatte att ha god tillgång till marknadsfinansiering, men deras jämförelsevis höga andel marknadsfinansiering i utländsk valuta utgör alltså en risk som kan hota den finansiella stabiliteten. Skuldsättningen i hushållssektorn fortsätter att vara en risk som kan hota den finansiella stabiliteten. För att minska sårbarheterna behöver svenska banker säkerställa att de har tillräckligt med kapital för att kunna hantera framtida förluster och störningar på de finansiella marknaderna.
- Riksbanken arbetade på olika sätt med makrotillsynsfrågor, exempelvis genom att analysera kapitaltäckningsfrågor för bankerna och riskerna med hushållens skuldsättning. Dessa frågor diskuterades och analyserades även i det temporära samverkansrådet som banken har bildat tillsammans med Finansinspektionen. Riksbanken besvarade under året Finanskriskommitténs delbetänkande Att förebygga och hantera finansiella kriser. Riksbanken välkomnade att regelverket för att hantera och förebygga finansiella kriser har utretts och delgav bankens syn på hur en organisatorisk struktur för makrotillsynen skulle kunna utformas.
- Direktionen besvarade betänkandet om Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning. Riksbanken höll med utredningen om att det behövs ett nytt regelverk som säkrar Riksbankens finansiella oberoende som bland annat innebär att banken ska ha tillräckligt med resurser för att självständigt kunna utföra sitt uppdrag. Direktionen föreslog processer för beslutsordningen, för storleken på det egna kapitalet, och för valutareserven.
- Riksbankens resultat blev –2,0 miljarder kronor. Jämfört med 2012 minskade resultatet med 3,9 miljarder kronor främst till följd av nedskrivningar relaterade till Riksbankens värdepappersinnehav. Balansomslutningen ökade under året med 85,9 miljarder kronor till 431,6 miljarder kronor, främst till följd av implementeringen av Riksbankens beslut i slutet av 2012 att öka valutareserven med motsvarande cirka 100 miljarder kronor.
- Riksbanksfullmäktige beslutade i maj att utse Martin Flodén till vice riksbankschef och Cecilia Skingsley till vice riksbankschef. De två nya ledamöterna tillträdde sina tjänster den 22 maj 2013, efter att vice riksbankschef Lars E.O. Svensson och vice riksbankschef Barbro Wickman-Parak hade lämnat sina befattningar den 21 maj.
- Riksbanken genomförde två internationella konferenser. I juni diskuterades om och hur centralbanker kan minska risken för finansiella kriser. Då uppmärksammades även att det svenska inflationsmålet fyllde 20 år. I september behandlades finansiella bubblers uppkomst och deras hantering.

- Under 2013 genomförde Riksbanken informationskampanjen Kolla pengarna! då de äldre versionerna av 50- och 1 000-kronorssedlarna, de utan folieband, blev ogiltiga att betala med i och med utgången av 2013.

I enlighet med 10 kap. 3 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank innehåller årsredovisningen för Sveriges riksbank en förvaltningsberättelse, en balansräkning, en resultaträkning samt ett uttalande om den interna styrningen och kontrollen. I förvaltningsberättelsen redogör Riksbanken för hur banken har bedrivit penningpolitiken, främjat ett säkert och effektivt betalningsväsende samt utfört övriga uppdrag under räkenskapsåret. Årsredovisningen redovisar även övriga områden såsom Riksbankens remissarbete.

I enlighet med 10 kap. 3 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank lämnar Riksbankens direktion denna redovisning för Riksbankens verksamhet under 2013 till riksdagen, Riksrevisionen och riksbanksfullmäktige.

Direktionen föreslår

att riksdagen fastställer Riksbankens resultaträkning och balansräkning enligt förslaget i årsredovisningen för räkenskapsåret 2013.

Stockholm den 6 februari 2014

På direktionens vägnar

STEFAN INGVES

/Kerstin Haglund

Stefan Ingves (ordförande), Kerstin af Jochnick (förste vice ordförande), Karolina Ekholm, Martin Flodén, Per Jansson och Cecilia Skingsley har deltagit i beslutet.

Pia Kronestedt Metz har varit föredragande.

Innehållsförteckning

Riksbankschefens kommentar	5
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	9
Riksbankens uppgifter och roll.....	9
Året i siffror	12
Ett fast penningvärde – prisstabilitet	13
Ett säkert och effektivt betalningsväsende	36
Tillgångsförvaltning	68
Organisation och styrning	86
BALANSRÄKNING OCH RESULTATRÄKNING.....	101
Redovisningsprinciper.....	101
Balansräkning.....	105
Resultaträkning	107
Kassaflödesanalys	108
Noter	111
Resultaträkning och balansräkning fördelade på verksamhetsområden	130
Femårsöversikt.....	134
INTERN STYRNING OCH KONTROLL	137
ÖVRIGT.....	138
Riksbankens remissarbete	138
Publikationer	142
Sveriges riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2013.....	144
Ordlista.....	147

Riksbankschefens kommentar

Under 2013 var tillväxten i vår omvärld alltjämt svag, även om tecknen på en förbättrad konjunktur blev allt tydligare. Detta bidrog till att tillväxten blev blygsam också i den svenska ekonomin. För att understödja återhämtningen och bidra till att inflationen stiger mot målet på 2 procent behöll Riksbanken reporäntan oförändrad på 1 procent under större delen av året. Då inflationstrycket föll oväntat under senhösten sänkte Riksbanken reporäntan i december till 0,75 procent.

Den finansiella styrkan hos de svenska bankerna bidrog till att det finansiella systemet fungerade väl under året. För att förebygga systemrisk som kan hota den finansiella stabiliteten fortsatte Riksbanken att medverka i utformningen av nationella och internationella finansiella regelverk. Vidare fortsatte utvecklingen av analysen kring finansiell stabilitet och makrotillsyn.

Fortsatt expansiv penningpolitik

Den svenska ekonomin påverkades i hög grad av den svaga utvecklingen i euroområdet, där problemen i skuldskrisländerna alltjämt skapade osäkerhet och höll tillbaka efterfrågan. Detta medförde att svensk export utvecklades svagt, trots den ekonomiska återhämtningen i USA och tillväxten i Asien. De svenska hushållens ekonomi och konsumtion hölls dock uppe relativt väl. Den svagare konjunkturen tillsammans med bland annat dämpade exportpriser i omvärlden bidrog till att inflationen blev låg. För att ge stöd till återhämtningen och få inflationen att stiga mot målet på 2 procent behövde penningpolitiken vara fortsatt expansiv.

Penningpolitiken behövde också beakta oron för att hushållens skuldsättning och priserna på bostadsmarknaden utvecklas på ett sätt som skulle kunna innebära allt större risker för ekonomin framöver. Under större delen av året gjorde vi bedömningen att en lämplig avvägning, där penningpolitiken var påtagligt expansiv men ändå i viss mån tog hänsyn till dessa risker, var att behålla reporäntan på 1 procent. En ännu lägre reporänta skulle visserligen ha kunnat få inflationen att stiga mot målet något snabbare, men skulle samtidigt ytterligare ha ökat riskerna med hushållens skuldsättning och utvecklingen på bostadsmarknaden. Inflationen under senhösten blev dock oväntat låg, och trots den fortsatta återhämtningen bedömdes inflationstrycket under 2014 bli tydligt lägre än enligt Riksbankens prognos i oktober. Behoven av en kort-siktig stimulans vägde därmed tyngre, och i december sänkte vi reporäntan till 0,75 procent.

Stabilitet i Sveriges finansiella system och infrastruktur

De förhållandevis goda ekonomiska förutsättningarna i Sverige gynnade de svenska bankernas intjäning och bidrog till att kreditförlusterna var små under

året. Bankerna var också relativt väl kapitaliserade jämfört med många andra europeiska banker, vilket medförde att de hade god tillgång till marknadsfinansiering i både svenska kronor och utländsk valuta. Vi bedömde att de svenska bankernas finansiella styrka bidrog till stabiliteten i det svenska finansiella systemet. Det svenska banksystemet är dock stort i relation till den svenska ekonomin. Dessutom är bankerna nära sammankopplade till varandra och till internationella marknader, vilket gör att problem i en bank snabbt kan sprida sig till hela banksystemet. Detta skapar en sårbarhet som kan påverka den finansiella stabiliteten negativt. För att minska sårbarheten i det svenska banksystemets struktur rekommenderade vi därför bankerna att vara väl kapitaliserade och ha en stabil finansiering. Vi har även argumenterat för behovet av en valutareservavgift för bankerna eftersom en sådan kan bidra till att de minskar sina risker med att marknadsfinansiera sig i utländsk valuta. Vi fortsatte också att utreda och påverka utformningen av nationella och internationella finansiella regelverk för att förebygga framtida finansiella kriser.

För att betalningsväsendet ska vara säkert och effektivt krävs finansiellt starka banker, men också en väl fungerande finansiell infrastruktur. Vi valde att offentliggöra våra bedömningar inom området under 2013 genom att införa en årlig rapport om den finansiella infrastrukturen. Riksbanken ansåg att den finansiella infrastrukturen i Sverige fungerade väl, men att det finns utrymme för förbättringar för att stärka den ytterligare.

Riksbankens betalningssystem för stora betalningar, RIX, har en avgörande betydelse för att marknadsaktörerna ska kunna genomföra finansiella överföringar sinsemellan utan kredit- eller likviditetsrisker. Vårt mål för tillgängligheten i RIX är därför satt mycket högt med nära 100 procents tillgänglighet, vilket innebär att ett avbrott på några timmar medför att målet inte nås. Under 2013 lyckades vi inte fullt ut med att uppnå vår höga målsättning, men de störningar som inträffade hanterades väl av alla inblandade, och erfarenheterna bidrog till förbättringar i incidenthanteringen av RIX.

Skuldsättningen indikator på makroekonomiska risker

Det finns många lärdomar från den internationella finansiella krisen och den efterföljande skuldkrisen i Europa. En viktig lärdom är att en kraftig ökning av skuldsättningen i samhället kan innebära stora problem, i synnerhet om den hänger samman med prisökningar på någon viktig tillgångsmarknad.

Svenska hushåll är i dag högt skuldsatta, i både ett historiskt och ett internationellt perspektiv. Samtidigt har priserna på bostäder stigit. Hushållens skulder ökar visserligen inte lika snabbt som för ett par år sedan, men det finns en risk för att skulderna tar fart på nytt. Vad vi vet är att om en sådan trend fortsätter blir det förr eller senare problem.

När hushållen har stora skulder blir de sårbara för konjunkturedgångar, räntehöjningar eller prisfall på bostäder. När tillgångarna minskar i värde försöker hushållen kompensera förlusten genom att spara i stället för att konsumera. Bortfallet i efterfrågan kan förstärkas om en svag konjunktur gör att låntagare, hushåll och företag får svårt att klara sina åtaganden och bankerna

därmed gör kreditförluster. Konjunkturen och det finansiella systemet kan på så sätt dra varandra nedåt i en växelverkan.

Det har mot den här bakgrunden funnits goda skäl för Riksbanken att ta hänsyn till de risker som är förknippade med en kraftig och långvarig kreditexpansion och trendmässigt stigande bostadspriser. Det är en förutsättning för att över tid klara vår uppgift att upprätthålla prisstabilitet. Att motverka finansiella obalanser är ingen uppgift som penningpolitiken i längden kan klara helt på egen hand. Det nya politikområdet makrotillsyn har uppkommit som en reaktion på just svårigheterna att hantera finansiella obalanser och deras konsekvenser. Regeringen gjorde under året klart att Finansinspektionen tilldelas huvudansvaret för de instrument som finns för att påverka den finansiella stabiliteten. Att osäkerheten kring ansvarsförhållandena har skingrats och att huvudansvaret faller på en myndighet är positivt.

Även om vi nu har kommit en bra bit på väg med att få ett ramverk för makrotillsyn på plats kvarstår några principiella frågor att fundera vidare på, exempelvis när det gäller interaktionen mellan makrotillsynen och penningpolitiken. Jag tror bland annat att det är viktigt att det finns en viss grad av samstämmighet mellan de båda politikområdena – att de så att säga inte drar för mycket åt olika håll utan snarare hjälper varandra.

Under året diskuterade Riksbanken och Finansinspektionen systemrisk, finansiell stabilitet och makrotillsyn inom ramen för det temporära samverkansrådet. Rådet gjorde under året en undersökning av hur riskerna med hushållens höga och ökande skuldsättning och långa amorteringstider kan påverka den framtida finansiella stabiliteten. Därutöver begärde Riksbanken in mer uppgifter från bankerna än tidigare om hushållens krediter för att få en tydligare bild av riskerna med hushållens skuldsättning.

Tydlig och öppen kommunikation

Vår självständiga ställning medför att det är viktigt att kommunikationen är öppen och tydlig så att våra beslut kan granskas och utvärderas. Kommunikation kan även bidra till ett högt förtroende för vår verksamhet och för det finansiella systemet. Öppenhet har under lång tid varit ett signum för oss, och Riksbanken blev åter internationellt uppmärksammas för detta under 2013. Samtidigt har öppenheten skapat nya utmaningar för vår kommunikation. Omvärlden ställer betydligt högre krav på tydlighet, men även på snabbhet, lyhördhet och dialog. Vi har därför reviderat vår kommunikationspolicy och även arbetat fram en kommunikationsstrategi för att anpassa oss till denna förändrade spelplan.

Riksbankens direktion träffade under året många olika målgrupper i Sverige och utomlands för att presentera sin syn på penningpolitiken och den finansiella stabiliteten. Deltagarna kunde då också diskutera dessa områden med direktionsledamöterna, vilket bidrog till Riksbankens öppna förhållningssätt. Ett annat exempel på vårt arbete med att vara mer öppna är att vi under året haft diskussioner med samtliga centralbanker som förvarar den svenska guldreserven. Det gör att vi nu öppet kan redovisa i vilka länder

guldreserven förvaras och i vilka kvantiteter. Riksbanken har också beslutat hur inventeringen av guldet ska gå till.

Tydligheten var också viktig i vår informationskampanj Kolla pengarna! som riktade sig till alla svenska hushåll med uppmaningen att göra sig av med de äldre versionerna av 50- och 1 000-kronorssedlarna eftersom dessa upphörde att vara giltigt betalningsmedel i och med utgången av 2013. Indragningen av de äldre sedelversionerna kommer bland annat att förenkla sedelhanteringen för bankerna, värdebolagen och handeln när den nya sedelserien börjar introduceras hösten 2015.

En förbättrad organisation för att uppnå visionen

En dynamisk organisation behöver utvecklas och vara lyhörd för omvärldsförändringar. Riksbankens uppgifter har successivt blivit alltmer policyinriktade medan andra operativa verksamheter har minskat i omfattning. För att vi ska uppnå vår vision att vara bland de bästa när det gäller kvalitet och effektivitet startades en organisationsöversyn under 2012. Ett förslag på förbättringar i organisationen har tagits fram, men det kommer att genomföras först under 2014. Redan före organisationsöversynen fattade vi beslut om att utkontraktera delar av vår IT-verksamhet för att vi ska få god tillgång till IT-kompetens samtidigt som verksamheten bedrivs kostnadseffektivt. Det praktiska genomförandet av beslutet gjordes till stora delar under 2013.

Vi har också länge strävat efter att göra vår kontanthantering så effektiv och högkvalitativ som möjligt. I början av 2014 öppnar vårt nya kontanthanteringskontor i Broby. Kontoret i Mölndal stängdes i september 2013, och kontoret i Tumba fasas successivt ut. Därmed kommer Riksbanken snart att lämna ut kontanter till bankerna på endast ett ställe i Sverige. Bankerna distribuerar sedan kontanterna vidare till handeln och allmänheten via sina kontantdepåer.

Medarbetarna en förutsättning för att nå verksamhetsmålen

Medarbetarnas kompetens och arbetsinsatser är förutsättningen för att Riksbanken ska kunna uppfylla sina policyuppdrag och åtaganden. Under hösten 2013 genomförde vi återigen en medarbetarundersökning som visade att nio av tio medarbetare är stolta över att arbeta på Riksbanken och känner sig motiverade i sitt arbete. Jag gläds åt detta och också åt att så många anser att det råder ett bra diskussionsklimat hos oss. Det bådär gott för vår analyskompetens.

Stefan Ingves

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Riksbankens uppgifter och roll

Riksbanken är Sveriges centralbank och en myndighet under riksdagen. Riksbanken ansvarar för penningpolitiken med målet att upprätthålla ett fast penningvärde. Riksbanken har också i uppdrag att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende.

Ett fast penningvärde – prisstabilitet

Enligt lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank (riksbankslagen) ska Riksbanken upprätthålla ett fast penningvärde, vilket innebär att inflationen ska vara låg och stabil. Riksbanken har preciserat ett mål för inflationen som säger att den årliga förändringen av konsumentprisindex (KPI) ska vara 2 procent. KPI påverkas dock ofta av faktorer som Riksbanken inte bör reagera på eftersom de endast bedöms ge tillfälliga effekter på inflationen. Därför beskriver och förklarar Riksbanken inflationen och penningpolitiken även med andra inflationsmått. Ett viktigt mått är KPIF, där inflationen renas från räntekostnader för egnahem som direkt påverkar KPI när Riksbanken ändrar reporäntan.

Riksbankens penningpolitik inriktas på att uppfylla inflationsmålet samtidigt som den ska stödja målen för den allmänna ekonomiska politiken i syfte att uppnå en hållbar tillväxt och hög sysselsättning. Detta görs genom att Riksbanken, förutom att stabilisera inflationen runt inflationsmålet, strävar efter att stabilisera produktionen och sysselsättningen runt långsiktigt hållbara utvecklingsbanor. Riksbanken bedriver därmed vad som kallas flexibel inflationsmålspolitik. Det innebär inte att Riksbanken gör avkall på att inflationsmålet är överordnat.

För att påverka inflationen och den ekonomiska utvecklingen beslutar Riksbanken om nivån på sin styrränta, den så kallade reporäntan. Reporäntan påverkar andra räntor i ekonomin och därmed i förlängningen den ekonomiska aktiviteten och inflationen.

Riksbanken följer och analyserar risker i det finansiella systemet i syfte att se hur dessa påverkar den allmänna ekonomiska utvecklingen och därmed penningpolitiken. Risker förknippade med finansiella obalanser, såsom hög skuldsättning bland svenska hushåll, vägs in i räntebesluten. Sådana risker kan skapa allvarliga hot mot inflations- och makrostabiliteten mer långsiktigt. Sannolikt kommer flera politikområden att behöva hjälpas åt för att hantera riskerna med hushållens skuldsättning, särskilt om bostadspriser och skuldsättning ökar snabbt. Ett väl fungerande regelverk och en effektiv tillsyn utgör centrala förutsättningar i detta arbete.

Ett säkert och effektivt betalningsväsende – finansiell stabilitet

Riksbanken har fått i uppdrag av riksdagen att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Det innebär att Riksbanken ska verka för stabilitet i det finansiella systemet som helhet. I uppdraget ingår också att ge ut sedlar och mynt. Riksbanken tillhandahåller dessutom ett centralt betalningssystem, RIX, som hanterar stora betalningar mellan banker och andra aktörer på ett säkert och effektivt sätt.

Riksbanken analyserar och övervakar löpande stabiliteten i det finansiella systemet för att tidigt upptäcka förändringar och sårbarheter som kan leda till störningar. Analysen fokuserar främst på de stora svenska bankkoncernerna, finansmarknadernas funktionssätt och den finansiella infrastruktur som behövs för att betalningar och de svenska finansmarknaderna ska fungera. I en krissituation kan Riksbanken under vissa förutsättningar ge tillfälligt likviditetsstöd till banker.

Den internationella finansiella krisen 2007–2009 har lett till en övergripande översyn av området finansiell stabilitet i Sverige och i många andra länder, dels vad gäller det förebyggande stabilitetsarbetet och dels vad gäller arbetet med krishantering. Det handlar om att utveckla det område som har kommit att kallas makrotillsyn så att man kan upptäcka, analysera och motverka risker i det finansiella systemet som helhet. Men exakt vad som ska ingå i makrotillsynen och vilka verktyg som kan användas är ännu inte fastlagt eftersom detta är ett politikområde under framväxt. I Sverige kommer Finansinspektionen att få det huvudsakliga ansvaret för de instrument som finns för att påverka den finansiella stabiliteten.

Ett stabilt finansiellt system är en förutsättning för att Riksbanken ska kunna bedriva en effektiv penningpolitik. Det beror på att de finansiella marknaderna och deras sätt att fungera påverkar genomslaget för penningpolitiken. Riksbanken behöver således ta hänsyn till risker i det finansiella systemet som helhet, och vilka beslut som fattas inom makrotillsynen, för att kunna uppfylla båda sina policyuppdrag – att upprätthålla ett fast penningvärde och att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende.

Riksbankens självständiga ställning

Riksbanken är en myndighet under riksdagen. Riksdagen utser ledamöterna i riksbanksfullmäktige, och riksbanksfullmäktige utser i sin tur ledamöterna i Riksbankens direktion. Fullmäktige ska också övervaka och kontrollera direktionens arbete.

Riksbankens direktion fattar de penningpolitiska besluten utan att ta direktiv från någon annan. Genom att delegera uppgiften att hålla inflationen låg och stabil till Riksbanken har riksdagen gett penningpolitiken ett långsiktigt perspektiv och skapat goda förutsättningar för att inflationsmålet ska uppfattas som trovärdigt.

Den självständiga ställningen tar sig också uttryck i Riksbankens finansiella oberoende som säkras genom att Riksbanken har rätt att förvalta finansiella

tillgångar. Riksbanken förvaltar sina finansiella tillgångar för att säkerställa att banken kan uppfylla sitt lagstadgade mål och utföra sina uppdrag. Givet detta inriktas tillgångsförvaltningen på att uppnå en så hög långsiktig avkastning som möjligt i förhållande till den risk som tas.

Öppenhet och kommunikation

Riksbanken lägger stor vikt vid att vara öppen och tydlig med sina verksamheter. En bred krets av utomstående ska kunna förstå vad Riksbanken gör och varför. Genom att Riksbanken är öppen och tydlig med vad som ligger till grund för de penningpolitiska besluten ökar trovärdigheten för inflationsmålet. Öppenhet och tydlighet skapar dessutom förtroende för hur Riksbanken bedömer och hanterar situationen på de finansiella marknaderna. Att Riksbanken redogör för sina bedömningar bidrar till att ekonomins aktörer kan bilda sig en uppfattning om den ekonomiska utvecklingen och riskerna i det finansiella systemet.

Riksbankens självständiga ställning ställer också stora krav på kommunikation och insyn i bankens verksamheter så att dessa kan granskas och utvärderas av allmänheten och uppdragsgivaren, riksdagen. Öppenheten tar sig till exempel uttryck i att Riksbanken på sin webbplats publicerar protokoll och beslutsunderlag från direktionens sammanträden samt detaljerade protokoll från de penningpolitiska sammanträdena. Dessutom är de modeller som Riksbanken använder i sitt analysarbete offentliga – det gäller både makroekonomiska prognosmodeller och modeller för stresstester av banker.

Året i siffror

Riksbankens resultat för 2013 uppgår till –2,0 miljarder kronor, vilket är en minskning med 3,9 miljarder kronor jämfört med året innan. Minskningen förklaras främst av nedskrivningar i Riksbankens värdepappersinnehav till följd av att marknadsräntorna har stigit under året.

Marknadsvärdet på guld- och valutareserven steg under 2013 från 318 miljarder kronor till 398 miljarder kronor. Denna förändring förklaras huvudsakligen av implementeringen av Riksbankens beslut i slutet av 2012 att öka valutareserven med motsvarande cirka 100 miljarder kronor.

Värdet på de totala tillgångarna steg från 346 miljarder kronor till 432 miljarder kronor, vilket till stor del förklaras av förstärkningen av valutareserven.

Nyckeltal	2011	2012	2013
<i>Vid årets utgång</i>			
Årets resultat (miljarder kronor)	3,9	1,9	–2,0
Guld- och valutareserv (miljarder kronor)	323	318	398
Totala tillgångar (miljarder kronor)	348	346	432
Antal årsarbetskrafter	332	354	336
Reporänta (procent)	1,75	1,00	0,75
Kort ränta (tre månader SSVX, procent)	1,40	0,98	0,73
Lång ränta (tio år statsobligationer, procent)	1,62	1,53	2,53
<i>I genomsnitt</i>			
BNP (procentuell förändring)	2,9	0,9	0,9
Arbetslöshet (procent)	7,8	8,0	8,0
Inflation, mätt med KPI (procentuell förändring)	3,0	0,9	0,0
Inflation, mätt med KPIF (procentuell förändring)	1,4	1,0	0,9

Anm. I tabellen presenteras utfallet för samtliga poster med undantag för uppgifterna om BNP och arbetslöshet under 2013, vilka anges enligt Riksbankens prognos från december 2013. SCB reviderade nationalräkenskaperna under 2011 och arbetslösheten under 2013, vilket medfört justeringar i tabellen jämfört med årsredovisningarna 2011–2012. KPIF beräknas som KPI med fast bostadsränta.

Ett fast penningvärde – prisstabilitet

Svag tillväxt i omvärlden dämpade svensk export under 2013. Riksbanken bedömde att BNP hade ökat med måttliga 0,9 procent under året. Penningpolitiken under 2013 handlade om att väga hur låg räntan behöver vara för att inflationen ska närma sig målet tillräckligt snabbt mot de ökade risker förknippade med hushållens skulder som en låg ränta kan medföra. Under större delen av året behöll Riksbanken reporäntan oförändrad på 1 procent. Då inflationstrycket under senhösten blev lägre än väntat sänktes reporäntan i december till 0,75 procent. Såväl sysselsättningen som arbetskraften ökade under året, och den genomsnittliga arbetslösheten blev 8,0 procent. Års-genomsnittet för KPI-inflationen var 0,0 procent medan inflationen mätt med KPIF uppgick till 0,9 procent.

Enligt riksbankslagen ska Riksbanken upprätthålla ett fast penningvärde, vilket innebär att inflationen ska vara låg och stabil. Riksbanken har preciserat målet för inflationen till 2 procent per år, mätt som årlig procentuell förändring av konsumentprisindex (KPI). Även om inflationsmålet är formulerat i termer av KPI kan andra inflationsmått vara användbara för att analysera och prognostisera inflationens utveckling. Ett sådant mått är KPIF, där inflationen rensans för förändringar i räntekostnader för egna hem som direkt påverkar KPI när Riksbanken ändrar reporäntan. När reporäntan höjs eller sänks kraftigt, som under de senaste åren, kan skillnaden mellan KPI-inflationen och KPIF-inflationen vara betydande. På längre sikt, efter att reporäntan har stabiliserats, sammanfaller dock KPI- och KPIF-inflationerna.

Samtidigt som penningpolitiken inriktas mot att uppfylla inflationsmålet ska den stödja målen för den allmänna ekonomiska politiken, vars syfte är att uppnå hållbar tillväxt och hög sysselsättning. Riksbanken bedriver därmed vad som kallas en flexibel inflationsmålspolitik. Vid varje penningpolitiskt möte beslutar Riksbankens direktion om nivån på reporäntan fram till nästa beslutstillfälle och gör en bedömning av hur reporäntan behöver utvecklas under de närmaste åren för att penningpolitiken ska vara välavvägd. En välavvägd penningpolitik handlar normalt om att hitta en lämplig balans mellan att stabilisera inflationen runt inflationsmålet och att stabilisera real ekonomin. Den flexibla inflationsmålspolitiken innebär inte att Riksbanken gör avkall på att inflationsmålet är överordnat. Risker förknippade med finansiella obalanser, såsom hög skuldsättning bland svenska hushåll, vägs in i räntebesluten. Sådana risker kan skapa allvarliga hot mot inflations- och makrostabiliteten mer långsiktigt. Sannolikt kommer flera politikområden att behöva hjälpas åt för att hantera riskerna med hushållens skuldsättning, särskilt om bostadspriser och skuldsättning ökar snabbt. När det gäller att förebygga en obalanserad utveckling av tillgångspriser och skuldsättning spelar ett välfungerande regelverk och en effektiv tillsyn en central roll.

Reporäntan avgör vad bankerna får betala för att låna från Riksbanken eller får i ersättning för att placera pengar hos Riksbanken. På så sätt påverkas även andra räntor i ekonomin och i förlängningen den ekonomiska aktiviteten och inflationen. Det tar normalt viss tid innan förändringar av reporäntan får full effekt i ekonomin. Därför är det viktigt för Riksbankens direktion att ha framförhållning när den fattar räntebesluten, vilket innebär att penningpolitiken måste baseras på prognoser.

Riksbankens arbets- och beslutsprocess inom penningpolitiken

I sitt prognosarbete använder Riksbanken olika modeller som bygger på historiskt observerade samband. Modellerna är förenklingar av en komplex ekonomisk verklighet, men de är nödvändiga för att få fram konsistenta prognoser. Modellresultaten kombineras sedan med bedömningar gjorda såväl av experter inom olika områden som av direktionen.

Direktionen håller sex ordinarie penningpolitiska sammanträden per år där den beslutar om reporäntan. Vid tre av dessa tillfällen publiceras en utförlig penningpolitisk rapport som innehåller detaljerade prognoser för ekonomin och inflationen samt bedömningar av hur räntan kommer att utvecklas framöver. Vid de övriga tre sammanträdena publiceras en så kallad penningpolitisk uppföljning som innehåller prognoser för samma variabler som den penningpolitiska rapporten men som är mindre utförlig. Efter varje penningpolitiskt sammanträde publicerar Riksbanken ett pressmeddelande och håller en presskonferens. Av pressmeddelandet framgår om någon ledamot i Riksbankens direktion reserverat sig mot majoritetens bedömning av det ekonomiska läget och mot besluten om reporäntan och prognosen för reporäntan de närmaste åren. Ungefär två veckor efter varje penningpolitiskt sammanträde publicerar Riksbanken ett penningpolitiskt protokoll med utförliga och namngivna referat av diskussionen på det penningpolitiska mötet.

Riksbanken ska också enligt lag lämna en skriftlig redogörelse för penningpolitiken till riksdagen minst två gånger per år. Den första redogörelsen består av en särskild rapport som sammanställs till riksdagens finansutskott i början av året. Den andra redogörelsen utgörs av den tredje penningpolitiska rapporten för året. Riksbankschefen besöker också finansutskottet för att svara på frågor om penningpolitiken. Från och med september 2012 deltar även någon av de vice riksbankscheferna vid dessa utfrågningar enligt ett roterande schema.

Verksamheten 2013

Riksbanken lämnade reporäntan oförändrad vid 1,0 procent fram till det penningpolitiska mötet i december då reporäntan sänktes till 0,75 procent. Prognosen för reporäntebanan sänktes i april men var sedan i stort sett oförändrad fram till december då den åter sänktes.

Under året fortsatte Riksbanken att utveckla den penningpolitiska analysen. Riksbanken har bland annat analyserat möjliga orsaker till den låga inflationen i Sverige under de senaste två åren. Riksbanken har också fortsatt arbetet med att analysera hur penningpolitiken påverkar riskerna kopplade till hushållens skuldsättning och utvecklingen på bostadsmarknaden. Detta är en fråga som diskuterats mycket i samband med de penningpolitiska besluten. Under året fördjupade Riksbanken även sin analys av arbetsmarknaden. Läget på arbetsmarknaden har stor betydelse för utformningen av penningpolitiken. Det utgör en indikator på inflationstrycket och ingår som en viktig del i bedömningen av resursutnyttjandet i ekonomin.

Under 2012 beslutade Riksbanken att utöka den penningpolitiska verktygs-lådan genom att anskaffa en värdepappersportfölj i svenska kronor. Under 2013 uppnådde denna portfölj den beslutade storleken på 10 miljarder kronor. Riksbanken började under hösten 2013 också göra repotransaktioner i värdepappersportföljen.

Penningpolitiken under 2013

I detta avsnitt redovisas i korthet den ekonomiska utvecklingen och bakgrunden till de penningpolitiska besluten under året. Därefter redogörs för några viktiga frågor i den penningpolitiska diskussionen 2013.

Svag tillväxt och lågt inflationstryck i Sverige

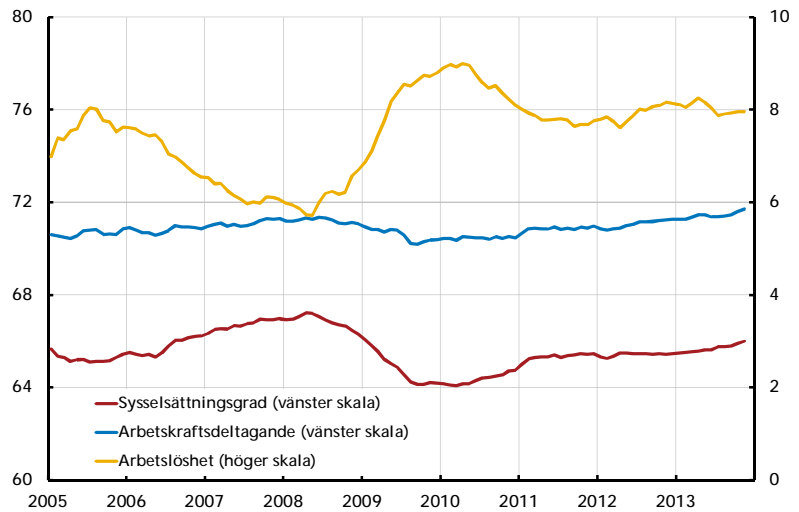
Den svaga tillväxten i omvärlden under 2012 bidrog till att också den svenska tillväxten blev lägre än normalt, samtidigt som inflationen hamnade 1 procentenhet under inflationsmålet mätt med såväl KPI som KPIF. Reporäntan sänktes därför successivt till 1 procent i slutet av 2012.

Även under 2013 var tillväxten i svensk ekonomi svag och inflationsstrycket lågt. Situationen i euroområdet förbättrades visserligen något under året, men problemen i skuldskrisländerna skapade alltjämt osäkerhet och svag efterfrågan. Under det andra kvartalet ökade BNP i euroområdet efter att ha fallit sex kvartal i rad. BNP i euroområdet fortsatte att öka det tredje kvartalet, om än i något långsammare takt, och enligt olika indikatorer fortsatte förtroendet bland hushåll och företag att stiga. I USA återhämtade sig ekonomin gradvis, men tillväxten var fortfarande låg jämfört med andra perioder av ekonomisk återhämtning. Tillväxtekonomierna bromsade in efter de senaste årens mycket höga tillväxt.

Utvecklingen i den svenska ekonomin var tudelad. Den svaga efterfrågan i euroområdet bidrog till att svensk export minskade och att investeringarna utvecklades svagt under större delen av året. Samtidigt utvecklades de svenska hushållens ekonomi och konsumtion förhållandevis starkt. Den svenska arbetsmarknaden utvecklades också relativt väl. Deltagandet i arbetskraften steg och likaså sysselsättningsgraden (se diagram 1). Eftersom arbetskraften i början av året ökade något snabbare än sysselsättningen så ökade

arbetslösheten, men därefter minskade arbetslösheten åter. Över året låg arbetslösheten i genomsnitt på 8,0 procent.

Diagram 1. Deltagande i arbetskraften och sysselsättningsgrad samt arbetslösheten i Sverige, procent av befolkningen respektive procent av arbetskraften

Anm. Säsongsrensade data. Tre månaders glidande medelvärde. Uppgifterna avser personer i åldern 15–74 år.

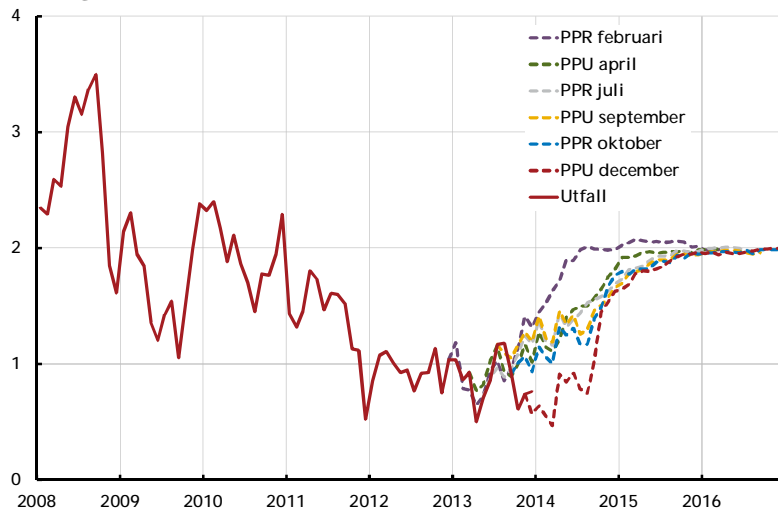
Källor: SCB och Riksbanken.

Som en följd av att inflationen 2012 blev lägre än vad Riksbanken och andra bedömare hade förväntat sig gjorde Riksbanken i början av 2013 en översyn av de bedömningar som låg till grund för inflationsprognosen. Översynen ledde fram till att inflationsprognosen i april reviderades ned framför allt för 2014 (se diagram 2). Att inflationsprognosen reviderades ned berodde främst på att företagen i det svaga konjunkturläget bedömdes ha svårare att föra över ökade kostnader till konsumentpriserna än vad Riksbanken tidigare räknat med. Från april fram till oktober utvecklades inflationen sedan i stort enligt Riksbankens prognoser som under denna period ändrades endast i liten utsträckning. Under senhösten blev dock inflationen åter lägre än väntat. Detta berodde delvis på att inflationen i omvärlden blev lägre än väntat, men framför allt ökade tjänstepriserna i Sverige oväntat långsamt. Att öknings-takten i tjänstepriserna dämpades på bred front tydde på att det underliggande inflationstrycket var lägre än vad Riksbanken tidigare räknat med. Riksbanken sänkte därför inflationsprognosen i december, främst för 2014 (se diagram 2).

Konjunkturutvecklingen i Sverige och omvärlden under 2013 var i stort sett i linje med Riksbankens prognoser, och prognosrevideringarna var små. De nationalräkenskaper som publicerades i slutet av året visade visserligen att

svensk BNP tredje kvartalet 2013 ökat något långsammare än i Riksbankens tidigare prognoser, men också att tillväxten under första halvåret varit något högre än enligt tidigare statistik. BNP:s nivå var i linje med Riksbankens prognoser från oktober. Konjunkturinstitutets Barometerindikator, som mäter hushållens och företagens förtroende för den svenska ekonomin, fortsatte att stiga under andra halvåret och pekade på en högre tillväxt under 2014. Till ljuspunkterna hörde också att sysselsättningen under framför allt andra halvåret blev något högre än vad Riksbanken hade förväntat sig.

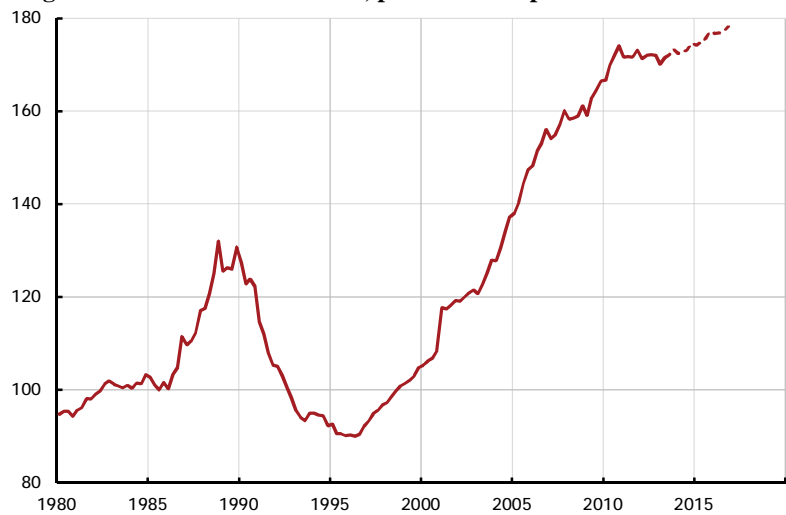
Diagram 2. KPIF och KPIF-prognoser under 2013, årlig procentuell förändring

Anm. KPIF är KPI med fast bostadsränta. PPR betecknar Penningpolitisk rapport och PPU betecknar Penningpolitisk uppföljning. De streckade linjerna avser Riksbankens prognoser.

Källor: SCB och Riksbanken.

Priserna på bostadsrätter och villor fortsatte att öka under året, och hushållen förväntade sig fortsatta ökningar av bostadspriserna. Hushållens skuldsättningsgrad befann sig fortsatt på en historiskt sett hög nivå (se diagram 3), och även jämfört med många andra länder. Enkätundersökningar visade att hushållens förväntningar om boräntor på fem års sikt var lägre än vad som var förenligt med Riksbankens antagande om reporäntan på lång sikt. Detta föranledde Riksbanken att varna för risken att orealistiskt låga förväntningar om framtida boräntor kan bidra till en förnyad trend uppåt i både bostadspriser och skuldsättning.

Diagram 3. Hushållens skuldkvot, procent av disponibel inkomst

Anm. Den streckade linjen avser Riksbankens prognos i december 2013.

Källor: SCB och Riksbanken.

Finansiella marknader präglades av centralbankskommunikation och förväntningar om minskade tillgångsköp i USA

Samtliga stora centralbanker i världen förde en mycket expansiv penningpolitik. Den japanska centralbanken ökade sina penningpolitiska stimulanser, och den europeiska centralbanken (ECB) sänkte sin styrränta ytterligare. OMT-programmet (Outright Monetary Transactions), som ECB sjösatte i augusti 2012 och som ger ECB möjlighet att köpa krisländers statsobligationer, aktiverades inte men det bidrog ändå till att lugna aktörerna på de finansiella marknaderna och gav därmed upphov till lägre räntor. I takt med allt tydligare tecken på ökad aktivitet i den amerikanska ekonomin påverkades dock utvecklingen på de finansiella marknaderna av skiftande förväntningar om när och hur den amerikanska centralbanken Federal Reserve skulle inleda en normalisering av penningpolitiken.

I maj steg de långa obligationsräntorna globalt efter att Federal Reserve meddelat att man övervägde att minska sina penningpolitiska stimulanser genom att trappa ned de obligationsköp som pågått i olika former sedan 2008. Under sommaren steg de långa obligationsräntorna ytterligare på grund av fortsatta förväntningar om att Federal Reserve senare under året skulle börja trappa ned köpen av finansiella tillgångar. Men räntorna påverkades också av tecknen på en bättre utveckling i både Europa och USA.

I september beslutade Federal Reserve att fortsätta med sina månatliga tillgångsköp i oförändrad skala. Det medförde att statsobligationsräntorna föll något, i förhållande till den kraftiga ökningen sedan i maj. Under senhösten steg åter statsobligationsräntorna i USA och Storbritannien till följd av tecken på en allt starkare konjunktur, medan euroländernas statsobligationsräntor hölls tillbaka bland annat som en reaktion på ECB:s oväntade beslut i novem-

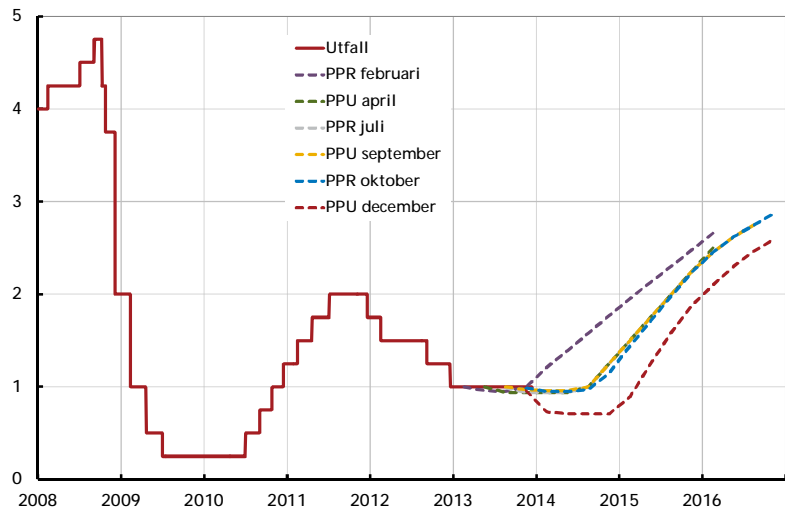
ber att sänka sin styrränta. Denna utveckling på de finansiella marknaderna återspeglar att återgången till en normal styrräntebaserad penningpolitik utan kvantitativa lättnader i USA och andra länder utgör obruten mark, med risk för fortsatta betydande svängningar på de finansiella marknaderna. I sina prognoser antog dock Riksbanken att den kommande anpassningen kommer att ske så att de finansiella förhållandena inte förhindrar den internationella återhämtningen.

Oförändrad reporänta fram till räntesänkningen i december

Penningpolitiken behövde under 2013 väga hur låg räntan behöver vara för att inflationen ska närma sig målet tillräckligt snabbt mot de ökade risker förknippade med hushållens skulder som en låg ränta kan medföra. För att fortsätta understödja återhämtningen i konjunkturen och bidra till att inflationen stiger mot målet på 2 procent, men samtidigt beakta risker med hushållens skuldsättning, behöll Riksbanken reporäntan oförändrad på 1 procent under större delen av året. Då inflationen under senhösten blev oväntat låg sänktes reporäntan i december till 0,75 procent. Trots den fortsatta återhämtningen bedömdes inflationstrycket under 2014 bli tydligt lägre än enligt Riksbankens prognos i oktober, vilket motiverade en lägre reporänta för att ge en ytterligare stimulans till ekonomin.

Reporäntebanan sänktes i april och december

I samband med att inflationsprognosen reviderades ned i april sänktes även reporäntebanan, och prognosen för när reporäntan skulle börja höjas flyttades fram ungefär ett år till slutet av 2014. Den nya prognosen innebar att reporäntan i slutet av 2014 väntades vara omkring 0,5 procentenheter lägre än enligt prognosen i februari. Prognosen för reporäntebanan var sedan i stort sett oförändrad fram till december då den åter sänktes. Prognosen för när reporäntan skulle börja höjas flyttades då fram till början av 2015 (se diagram 4).

Diagram 4. Reporänteutfall och reporänteprognoser under 2013, procent

Anm. De streckade linjerna avser Riksbankens prognoser.

Källa: Riksbanken.

Några viktiga frågor i den penningpolitiska diskussionen 2013

Direktionen var enig om att den fortsatt svaga konjunkturen och det låga inflationstrycket innebar att penningpolitiken behövde vara fortsatt expansiv under 2013. Det rädde dock delade meningar om hur expansiv penningpolitiken behövde vara och vad som utgjorde en välavvägd penningpolitik (samtliga beslut och reservationer redovisas i rutan Penningpolitiska beslut och reservationer 2013). Den penningpolitiska diskussionen handlade i stor utsträckning om att väga hur låg räntan behöver vara för att inflationen ska närma sig målet tillräckligt snabbt mot de ökade risker förknippade med hushållens skulder som en låg ränta kan medföra. De olika bedömningarna avspeglade bland annat skillnader i synen på hur penningpolitiken påverkar å ena sidan arbetslösheten och inflationen och å andra sidan hushållens skuldsättning. Direktionen diskuterade i sammanhanget risken för att långvarigt låga räntor skulle kunna bidra till att hushållen bildar sig orealistiska förväntningar om låga räntor och stigande bostadspriser, men även risken för att inflationsmålet kan förlora i trovärdighet om det tar alltför lång tid för inflationen att nå upp till målet. Inom direktionen fanns också olika bedömningar av hur skillnader mellan reporäntan och utländska styrräntor skulle påverka kronan.

Trots den svaga konjunkturen utvecklades den svenska arbetsmarknaden relativt väl, och sysselsättningsgraden steg (se diagram 1). Genom att arbetskraften också ökade låg dock arbetslösheten kvar på omkring 8 procent.

Inom direktionen fanns olika åsikter om hur snabbt och hur mycket arbetslösheten skulle kunna minska. Flertalet direktionsledamöter menade att den höga arbetslösheten i huvudsak var av strukturell karaktär och att penning-

politikens möjligheter att uppnå lägre arbetslöshet därför var små. En anledning till denna syn var att en större andel av de arbetslösa bedömdes stå längre från arbetsmarknaden än tidigare, vilket bland annat återspeglades i en mindre effektiv matchning mellan lediga platser och arbetssökande. Ett par direktionsledamöter menade dock att en mer expansiv penningpolitik, som skulle leda till ett högre efterfrågetryck i ekonomin, var särskilt viktig för att öka möjligheten för grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden att finna en anställning. Därmed skulle man kunna undvika att arbetslösheten långvarigt blir kvar på en hög nivå.

Flertalet inom direktionen ansåg att den höga nivån på hushållens skuldsättning innebar betydande risker för den makroekonomiska utvecklingen. På samma sätt som i många andra länder skulle kraftiga fall i bostadspriserna kunna tvinga hushållen att snabbt minska sina skulder, med risk för svag efterfrågan och hög arbetslöshet. Med en sådan utveckling kan det också uppstå långvariga svårigheter att stabilisera inflationen runt inflationsmålet. Man konstaterade också att flera andra länder som i likhet med Sverige klarat krisen relativt bra, till exempel Kanada och Norge, brottas med ungefär samma problem som Sverige vad gäller skuldsättningen och bostadsmarknaden.

I vilken utsträckning penningpolitiken bör ta hänsyn till dessa risker beror bland annat på i vilken utsträckning penningpolitiken i sig påverkar riskerna, och där skilde sig uppfattningarna åt mellan direktionens ledamöter. Flertalet direktionsledamöter ansåg att hushållens skuldsättning skapade begränsningar för hur expansiv penningpolitiken kunde vara under 2013. Att det skulle kunna ta något längre tid att uppnå ett normalt resursutnyttjande och inflationsmålet sågs som en acceptabel kostnad för att minska riskerna för en betydligt sämre makroekonomisk utveckling längre fram. Ett par ledamöter gjorde bedömningen att penningpolitiken skulle ha alltför liten effekt på hushållens skuldsättning i förhållande till kostnaderna förknippade med en längre period med en inflation under målet och lågt resursutnyttjande. De ansåg därför att hänsyn till hushållens skuldsättning inte skulle tas i de penningpolitiska besluten.

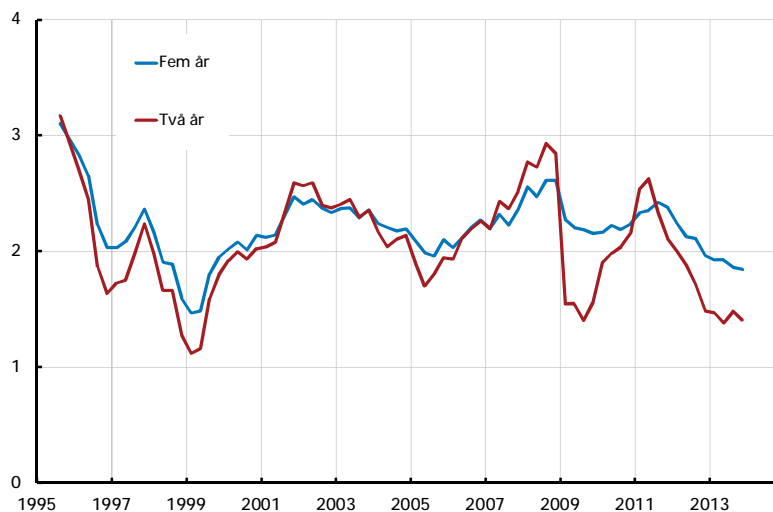
Hushållens förväntningar om reporäntan och boräntan tenderar att påverkas av det rådande ränteläget. Det fanns därför en oro bland flertalet i direktionen för att långvarigt låga räntor skulle kunna bidra till att hushållen bildar orealistiska förväntningar om låga räntor och stigande bostadspriser, vilket skulle kunna leda till förlopp där bostadspriser och skulder ökar alltför snabbt.

En viktig uppgift för penningpolitiken är att värna om inflationsmålet trovärdighet, och direktionen diskuterade också under året vilken roll den låga inflationen kan spela för inflationsförväntningarna. Om de mer långsiktiga inflationsförväntningarna glider ned under målet kan det bli svårare för Riksbanken att uppnå inflationsmålet. Även om några direktionsledamöter menade att denna risk var ett skäl för en mer expansiv penningpolitik, såg flertalet ledamöter inte ännu några mer påtagliga tecken på att de mer långsik-

tiga inflationsförväntningarna, mätta som förväntad inflation på fem års sikt, var på väg att avvika alltför mycket från målet (se diagram 5).

Det fanns en bred samsyn inom direktionen vad gäller prognoserna för tillväxt, inflation och styrräntor i omvärlden. Det rådde dock delade meningar om hur kronkursen skulle påverkas av skillnaden mellan reporäntan och omvärldens styrräntor. Direktionen var enig om att prognosen för kronkursen är mycket osäker och att kronan påverkas av många olika faktorer. Men ett par direktionsledamöter ansåg att ränteskillnaderna i Riksbankens prognos borde leda till en starkare krona än vad som antas i prognosen, och därmed till ett lägre inflationstryck och till ett behov av en mer expansiv penningpolitik.

Diagram 5. Inflationsförväntningar på två och fem års sikt, procent

Källa: TNS Sifo Prospera.

Penningpolitiska beslut och reservationer 2013

12 februari	Reporäntan lämnades oförändrad på 1 procent. Prognosen för räntebanan justerades ned marginellt. Vice riksbankschef Karolina Ekholm reserverade sig mot räntebeslutet och ränteprognosen. Vice riksbankschef Lars E.O. Svensson reserverade sig mot den penningpolitiska rapporten, räntebeslutet och ränteprognosen. Bägge förespråkade lägre räntebanor.
16 april	Reporäntan lämnades oförändrad på 1 procent. Prognosen för räntebanan sänktes väsentligt, och prognosen för när reporäntan skulle börja höjas flyttades fram till slutet av 2014. Vice riksbankschef Karolina Ekholm reserverade sig mot räntebeslutet och ränteprognosen. Vice riksbankschef Lars E.O. Svensson reserverade sig mot den penning-

	politiska uppföljningen, räntebeslutet och ränteprognosen. Bägge förespråkade lägre räntebanor.
2 juli	Reporäntan lämnades oförändrad på 1 procent. Prognosen för räntebanan lämnades oförändrad. Vice riksbankscheferna Karolina Ekholm och Martin Flodén reserverade sig mot räntebeslutet och ränteprognosen och förespråkade lägre räntebanor.
4 september	Reporäntan lämnades oförändrad på 1 procent. Prognosen för räntebanan lämnades oförändrad. Vice riksbankscheferna Karolina Ekholm och Martin Flodén reserverade sig mot räntebeslutet och ränteprognosen och förespråkade lägre räntebanor.
23 oktober	Reporäntan lämnades oförändrad på 1 procent. Prognosen för reporäntebanan justerades ned marginellt. Vice riksbankscheferna Karolina Ekholm och Martin Flodén reserverade sig mot räntebeslutet och ränteprognosen och förespråkade lägre räntebanor.
16 december	Reporäntan sänktes med 0,25 procentenheter till 0,75 procent. Prognosen för räntebanan sänktes, och prognosen för när reporäntan skulle börja höjas flyttades fram till början av 2015.

Faktorer bakom låg inflation

Inflationen har varit låg de senaste två åren och legat under Riksbankens inflationsmål. Att inflationen mätt med KPI är låg hänger delvis samman med att Riksbanken från december 2011 till december 2012 sänkte reporäntan med 1 procentenhet, vilket gjorde att boräntorna föll. Men även bortsett från dessa förändringar i boräntorna har inflationen varit låg. Såväl KPIF som KPIF exklusive energi har varit väsentligt lägre än 2 procent sedan 2010. Under perioden 2010–2013 har KPIF och KPIF exklusive energi i genomsnitt legat på 1,3 respektive 1,2 procent.

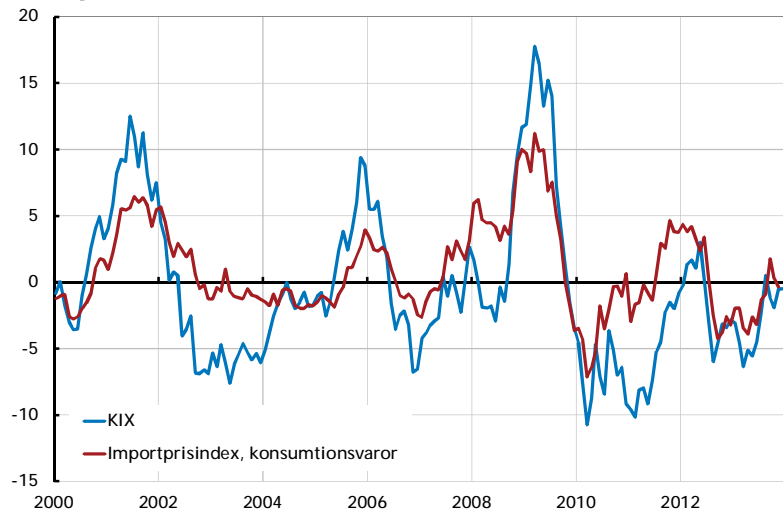
Riksbanken analyserade under 2013 de faktorer som påverkar den svenska inflationen i syfte att få en bättre förståelse av de senaste årens utveckling.

En grundläggande anledning till att konsumentpriserna har ökat långsamt under de senaste två åren är att den internationella konjunkturen försvagades under andra halvåret 2011. Varken Riksbanken eller andra bedömare förutsåg detta. När det stod klart att den ekonomiska utvecklingen försvagades sänkte Riksbanken reporäntan. Till följd av den svaga konjunkturen i omvärlden dämpades de globala exportpriserna betydligt.

Efter att ha stärkts något i början av 2013 försvagades den svenska kronan och var i slutet av året på ungefär samma nivå som i början av året. I genomsnitt var kronan dock något starkare 2013 än under föregående år. Kvardröjande effekter av kronförstärkningen de senaste åren tillsammans med den

låga ökningstakten i de globala exportpriserna fortsatte att pressa ned importpriserna under större delen av 2013 (se diagram 6).

Diagram 6. Nominell växelkurs och importpriser, årlig procentuell förändring

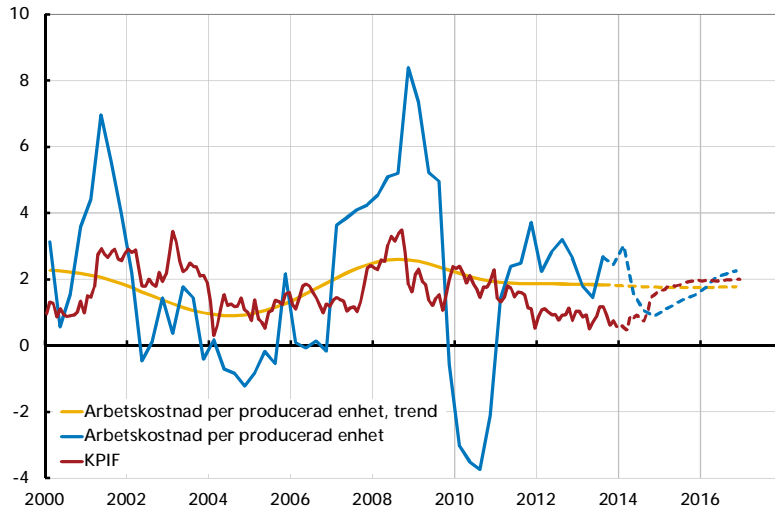

Anm. Importpriser avser priser på konsumtionsvaror enligt producentprisindex (PPI). KIX är ett index för den svenska kronans växelkurs där länder som är viktiga för Sveriges transaktioner med omvärlden vägs samman.

Källor: SCB och Riksbanken.

Ytterligare en bidragande faktor till den låga inflationen var företagens låga prispåslag. Hur stora prispåslagen är beror bland annat på konkurrensen i den bransch där företagen verkar, och på efterfrågan. Företagens kostnader varierar betydligt mer än deras priser till kunderna. Att företagen ändrar sina priser relativt sällan betyder att de låter tillfälliga variationer i kostnaderna slå på vinsterna. Men när kostnadsförändringarna är mer bestående ändras så småningom också priserna. Det innebär att utvecklingen av inflationen mätt med KPIF över tiden bör återspegla den trendmässiga förändringstakten i arbetskostnaderna per producerad enhet (se diagram 7). Det svaga konjunkturläget de senaste två åren har dock gjort det svårt för företagen att höja priserna. Inflationen mätt med KPIF har därmed blivit betydligt lägre än den trendmässiga förändringstakten i arbetskostnaderna per producerad enhet. Att företagen har haft svårt att föra över sina kostnadsökningar på konsumenterna speglas i vinstandelen, som har fallit sedan 2010 och som var lägre under 2013 än den bedöms vara på sikt.

Diagram 7. Arbetskostnad per producerad enhet och KPIF, årlig procentuell förändring

Anm. KPIF är KPI med fast bostadsränta. De streckade linjerna avser Riksbankens prognos i december.

Källor: SCB och Riksbanken.

Under senhösten 2013 dämpades ökningstakten i de svenska tjänstepriserna oväntat mycket och på bred front. Att tjänstepriserna ökade betydligt långsammare än arbetskostnaderna per producerad enhet för ekonomin som helhet tydde på att företagen hade ännu svårare att höja priserna i takt med sina kostnadsökningar och att det underliggande inflationstrycket var ännu lägre än vad Riksbanken tidigare hade räknat med.

Finansiella obalanser i den penningpolitiska bedömningen

Huruvida penningpolitiken ska ta hänsyn till uppbyggnaden av finansiella obalanser har diskuterats länge i centralbanksvärlden. Som ett resultat av den finansiella krisen har diskussionen intensifierats, i både Sverige och omvärlden. Det har dessutom vuxit fram ett nytt politikområde, makrotillsyn, vars syfte är att hantera och motverka risker som hotar det finansiella systemet som helhet. I augusti 2013 föreslog regeringen att Finansinspektionen ska ha det huvudsakliga ansvaret för de instrument som finns för att påverka den finansiella stabiliteten. Ett tydligt ansvarsförhållande och nya makrotillsynsverktyg ger bättre förutsättningar för att minska riskerna med finansiella obalanser såsom hushållens skuldsättning (se avsnittet Ett säkert och effektivt betalningsväsende).

Behovet av att ta hänsyn till finansiella obalanser har också diskuterats mycket i samband med de penningpolitiska besluten under de senaste åren. Riksbankens mandat enligt riksbankslagen och dess förarbeten är förenligt med att beakta finansiella obalanser i de penningpolitiska besluten, bland

annat för att sådana obalanser riskerar att äventyra både den realekonomiska stabiliteten och en stabil utveckling av konsumentpriserna. Under 2013 fortsatte Riksbanken att vidareutveckla analysen av hur finansiella obalanser kan beaktas i det samlade penningpolitiska övervägandet, där hänsyn tas till både kortsiktiga och långsiktiga effekter av en viss räntebana.

Makrotillsynen och penningpolitiken verkar genom delvis samma kanaler i och med att båda påverkar förhållandena på olika finansiella marknader. Makrotillsynen påverkar således den ekonomiska utvecklingen och därmed även förutsättningarna för penningpolitiken. Riksbanken arbetade därför också med att vidareutveckla analysen så att det penningpolitiska underlaget även ska kunna ta hänsyn till effekter av olika makrotillsynsverktyg.

Lärdomar av 20 år med inflationsmål och nya utmaningar

Den finansiella krisen visade att länder som har inflationsmål och som uppnått en ganska bra måluppfyllelse inte har undvikit att drabbas av krisen. En central lärdom är därför att prisstabilitet i sig inte är någon garanti mot att drabbas av finansiella kriser. En låg och stabil inflation är kanske ett nödvändigt villkor för finansiell stabilitet men det är inte ett tillräckligt villkor. Risker i det finansiella systemet kan ändå byggas upp. Det pågår därför en internationell diskussion om vilken roll centralbankerna ska ha för att minska risken för finansiella kriser. Till detta kommer ett omfattande arbete hos nationella myndigheter och internationella samarbetsorgan med att införa nya makrotillsynsverktyg som kan motverka riskbeteenden på finansmarknaderna och öka motståndskraften i det finansiella systemet.

Enligt ett synsätt i den internationella diskussionen om ett nytt penningpolitiskt ramverk ska centralbanken koncentrera sig på sina traditionella mål, medan en myndighet för makrotillsyn får ansvaret för att motverka finansiella obalanser. Sådana finansiella obalanser kan påverka pris- och makrostabiliteten mer långsiktigt och leda till finansiell instabilitet. Enligt ett annat synsätt klarar myndigheten för makrotillsyn inte fullt ut att hantera dessa obalanser. Penningpolitiken kan då behöva hjälpa till genom att ”luta sig mot vinden” och agera med styrrentan utöver vad som är motiverat av mer kortsiktiga stabilitetshänsyn. Det senare synsättet tenderar att vara vanligare i länder som brottas med problem med hög och ökande skuldsättning.

I juni 2013 arrangerade Riksbanken en internationell konferens för att diskutera dessa frågor och samtidigt uppmärksamma att det svenska inflationsmålet fyllde 20 år. Till pionjärerna bland länder med inflationsmål räknas Nya Zeeland och Kanada som införde inflationsmål 1990 respektive 1991. Även Storbritannien och Sverige var tidigt ute och införde inflationsmål 1992 respektive 1993. Riksbanken gav under hösten ut ett jubileumsnummer av tidskriften Penning- och valutapolitik som rapporterade om konferensen.

Även om inflationsmålet inte kunde förhindra uppbyggnaden av stora finansiella obalanser så har inflationsmålet ett viktigt syfte. I de länder som införde ett inflationsmål blev inflationen låg och inflationsförväntningarna tydligt förankrade kring målet. Också i Sverige har inflationsmålspolitiken

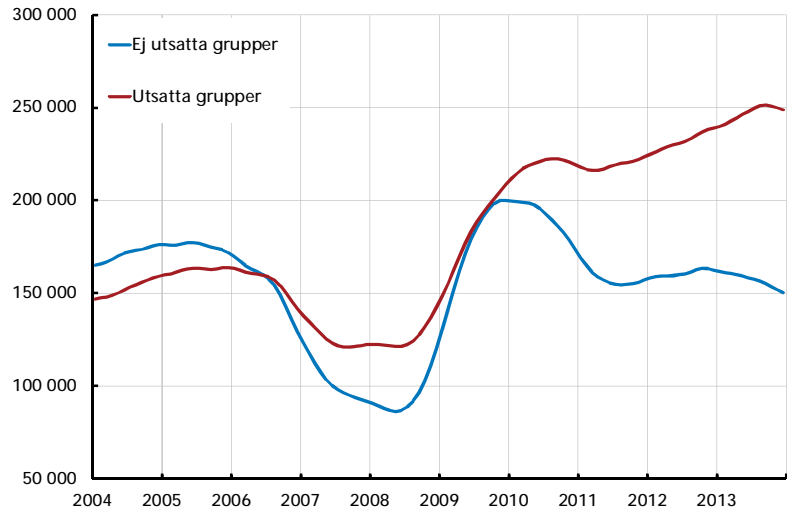
fungerat väl. Dess största förtjänst är att den har försett svensk ekonomi med ett nominellt ankare – den har lyckats förankra inflationsförväntningarna vid inflationsmålet. Efter att inflationsmålet infördes minskade inflationen i Sverige från de tvåsiffriga tal som kunde observeras under 1970- och 1980-talen till små variationer relativt nära 2-procentsmålet. I motsats till vad många befarade blev dessutom inte BNP-tillväxten lägre utan högre i samband med detta.

Fördjupad analys av arbetsmarknaden

Graden av resursutnyttjande på arbetsmarknaden är en viktig del i konjunkturanalysen och bedömningen av hur den faktiska ekonomiska utvecklingen förhåller sig till vad som kan anses vara långsiktigt hållbart. Arbetslösheten var i genomsnitt 8,0 procent 2013 och således högre än Riksbankens bedömda intervall för den långsiktiga arbetslösheten på 5–7,5 procent. Detta tyder på att det fanns lediga resurser på arbetsmarknaden, vilket bidrog till att inflationen var låg och motiverade den låga reporäntan. Samtidigt har arbetslösheten i Sverige legat på en hög nivå under en lång tid, drygt 7 procent i genomsnitt sedan 2001, vilket tyder på att den till stor del är ett strukturellt problem.

En bredare analys av arbetsmarknadsindikatorer gjordes under året för att förbättra stödet vid bedömningen av resursutnyttjandet. Olika så kallade utsatta grupper på arbetsmarknaden utgjorde 2013 en större andel av de arbetslösa än 2006 (se diagram 8). Arbetsförmedlingen brukar lyfta fram fyra grupper som ”utsatta” arbetslösa: utomeuropeiskt födda, personer med enbart förgymnasial utbildning, individer i åldern 55–64 år och personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Både sammansättningen av gruppen arbetslösa och arbetslöshetstidens längd talade för att de arbetslösa 2013 hade sämre fotfäste på arbetsmarknaden än de senaste årtiondena. Vidare var matchningseffektiviteten fortsatt svag, i den meningen att det tog längre tid för arbetslösa och arbetsgivare att finna varandra. Sammantaget visade olika indikatorer alltså på att den andel av de arbetslösa som stod längre ifrån arbetsmarknaden hade ökat de senaste åren.

Det råder stor osäkerhet om hur stor del av arbetslösheten som beror på strukturella respektive cykliska faktorer, eftersom ekonomin har drabbats av stora störningar samtidigt som reformer har genomförts med syfte att öka drivkrafterna till arbete. De väntade konjunkturförbättringarna bör visserligen sätta positiva avtryck på arbetsmarknaden, och arbetslösheten bedöms falla de kommande åren. Men att bedöma storleken på den långsiktiga arbetslösheten är mycket svårt. Om det skulle visa sig att denna är förhållandevis hög krävs främst åtgärder inom andra politikområden än penningpolitiken för att varaktigt uppnå en låg arbetslöshet.

Diagram 8. Antal arbetslösa i utsatta grupper och övriga inskrivna arbetslösa

Anm. Trendrensade värden för totalt antal personer inskrivna vid arbetsförmedlingen respektive antal kvarstående sökande vid månadsens slut.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Värdepappersportfölj i svenska kronor

Riksbanken beslutade i maj 2012 att utöka den penningpolitiska verktygs-lådan genom att anskaffa en värdepappersportfölj i svenska kronor. Syftet med detta verktyg är att antingen säkerställa den finansiella stabiliteten eller bidra till en bättre fungerande transmissionsmekanism vid ett krisläge i det finansiella systemet. Portföljen ska hantera både köp och försäljning av skuldebrev i svenska kronor, som är emitterade av den svenska staten, och säkerställda obligationer i svenska kronor. I och med att Riksbanken håller en värdepappersportfölj i svenska kronor säkerställs de system, rutiner och kunskaper som behövs för att Riksbanken i framtiden ska kunna stå rustad att genomföra köp och försäljning av värdepapper med kort varsel.

Värdepappersportföljen började byggas upp gradvis från och med andra halvåret 2012 till ett nominellt värde av 10 miljarder kronor. Portföljen har byggts upp genom att en del av Riksbankens tillgångar i utländsk valuta omfördelats till tillgångar i svenska kronor. Innehav i utländsk valuta i valuta-reserven har alltså avyttrats till ett värde i svenska kronor som motsvarar köpen av värdepapper till portföljen. Transaktionerna har skett på ett sådant sätt att växelkursen inte har påverkats och inga penningpolitiska signaler har sänts. Omfördelningen från utländsk valuta till svenska kronor avslutades under 2013 då beslutad portföljstorlek uppnåddes. Under hösten 2013 började Riksbanken också göra repotransaktioner i värdepappersportföljen. En finansiell analys av Riksbankens värdepappersportfölj i svenska kronor presenteras i avsnittet Tillgångsförvaltning.

Riksbankens forskning 2013

Syftet med Riksbankens forskning är att ta fram modeller och verktyg att använda i de analyser som direktionen behöver för att kunna fatta sina beslut. De forskare som är anställda på Riksbanken arbetar också som interna rådgivare vid bankens analysarbete. Forskningen ökar därmed Riksbankens möjligheter att möta de utmaningar som uppstår i arbetet med att hålla inflationen låg och stabil och att värna om den finansiella stabiliteten.

Riksbankens forskning är främst inriktad på områden som har direkt betydelse för bankens verksamhet, exempelvis penningpolitik, bankväsende och finansiella marknader.

Resultaten av Riksbankens forskning publiceras i internationella vetenskapliga tidskrifter. Detta säkrar att forskningens kvalitet blir utvärderad på ett objektivt sätt enligt internationella normer. Forskningens resultat sprids också genom presentationer vid andra centralbanker och vid universitet samt på vetenskapliga konferenser. Insikterna från forskningen sammanfattas genom artiklar, bland annat i Riksbankens tidskrift Penning- och valutapolitik.

Riksbankens forskare bedriver omfattande studier av svenska företag och hushåll i syfte att förstå deras ekonomiska agerande och med målet att tillhandahålla bättre underlag för utformningen av ekonomisk politik. Denna forskning baseras i många fall på insamlade mikrodata från svenska banker och kreditupplysningsföretag, vilket möjliggör djuplodande analyser av områden som på grund av brist på data inte har dokumenterats i den internationella litteraturen.

I en arbetsrapport publicerad 2013 undersöktes hur svenska hushåll hantlade de två kanske viktigaste riskerna som kan äventyra deras bostadsinvesteringar: risken för arbetslöshet och risken för fall i bostadspriserna. Hushåll vars risk att drabbas av arbetslöshet ökar samtidigt som lokala bostadspriser tenderar att falla, har i högre utsträckning valt att hyra i stället för att äga sitt boende. I de fall sådana hushåll ändå valt att äga sin bostad så har de i genomsnitt valt att köpa en billigare bostad. Detta beteende är i överensstämmelse med den etablerade teorin om hushållens val under osäkerhet och talar för att hushållen hanterar riskerna rationellt.

En annan rapport studerade hur värderingen av företagens lånesäkerheter påverkade bankers uppfattning om företagens kreditvärdighet, deras banklånevillkor och kreditillgång samt hur intensivt bankerna övervakar låntagarna. Studien baserades på en förändring i lagstiftningen för värdering av företagens säkerheter. Förändringen ledde till en genomgående sänkning av värdet på svenska företags säkerhetsmassa. Rapporten visade att ett lägre värde på säkerheterna är förknippat med lägre kreditvärdighet, högre räntor och sämre tillgång på bankkrediter för företagen.

I ytterligare en rapport kvantifierades betydelsen av så kallade handelskreditkedjor för spridningen av konkurser bland svenska aktiebolag. Leverantörer som sålt varor och tjänster på kredit till kunder som på grund av konkurs aldrig betalar dessa krediter kan få kreditförluster som kraftigt ökar riskerna

för att leverantörerna själva ska hamna i konkurs. Det samlade värdet av handelskreditförlusterna är större än de förluster som drabbar bankerna i deras utlåning till företagssektorn.

Riksbankens forskningsenhet anordnade i september en internationell konferens kring finansiella bubblor med empiriska och framför allt teoretiska bidrag om bubblors uppkomst och deras hantering. Konferensen hade som syfte att både presentera nya rön och söka fastställa kunskapsläget: Vad vet vi om bubblor och vad behöver vi förstå bättre?

Professor Jean Tirole från Toulouse School of Economics sammanfattade kunskapsläget utifrån den forskning som bedrivits sedan 1970-talet. Vi vet att tillgångar som karaktäriseras av varaktighet och med begränsningar i utbud, som exempelvis bostäder, är en grogrund för uppkomsten av prisbubblor. Men Tirole pekade också på att det saknas kunskap om vad som krävs för att en bubbla ska uppstå, hur man identifierar en bubbla och hur den ska elimineras så att inte krisåtgärder skapar större problem än vad bubblan själv orsakar.

Michael Woodford, professor från Columbia University och vetenskaplig rådgivare till Riksbanken, presenterade en ansats för robust penningpolitik som inte förutsätter att hushållen nödvändigtvis har rationella förväntningar om framtida huspriser. Woodford visade hur penningpolitiken kan beakta att hushållen kan göra felaktiga bedömningar av framtidsutsikterna genom att penningpolitiken tar explicit hänsyn till husprisutvecklingen.

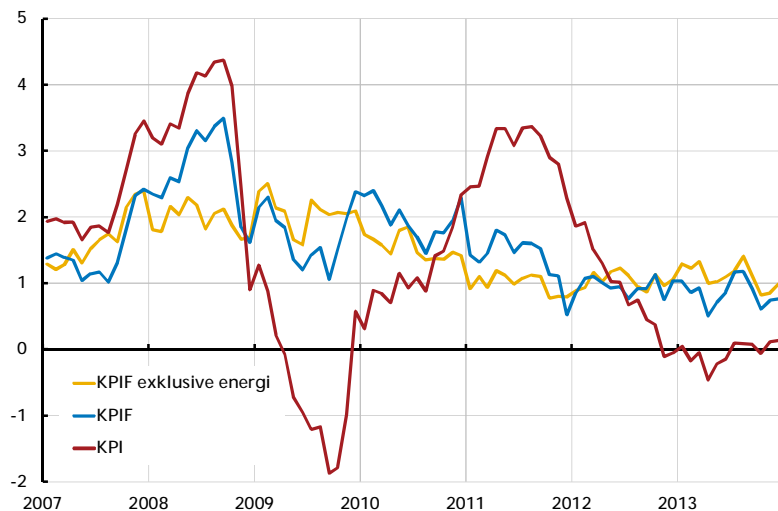
Uppföljning

Riksbankens penningpolitik utvärderas av riksdagens finansutskott. Till denna utvärdering sammanställer Riksbanken en skriftlig redogörelse för penningpolitiken som publiceras efter den första penningpolitiska rapporten för året. Redogörelsen för 2013 kommer att överlämnas till riksdagen i mars 2014.

Inflationen blev låg

I genomsnitt uppgick KPI-inflationen till 0,0 procent 2013 (se tabell 1). Att inflationen mätt med KPI blev så låg beror till stor del på att Riksbanken sänkte reporäntan med 1 procentenhet från december 2011 till december 2012 och att reporäntan sedan hölls på 1 procent under nästan hela 2013, och sänktes till 0,75 procent i december. När reporäntan sänks minskar hushållens räntekostnader för bolån, vilket ger lägre inflation mätt med KPI (se diagram 9).

Diagram 9. KPI, KPIF och KPIF exklusive energi, årlig procentuell förändring

Anm. KPIF är KPI med fast bostadsränta.

Källa: SCB.

Men även inflationen mätt med KPIF, det vill säga med fast bostadsränta, var låg 2013. KPIF-inflationen har varierat omkring 1 procent de senaste två åren och blev i genomsnitt 0,9 procent 2013 (se diagram 9 och tabell 1). KPIF exklusive energipriser steg med 1,1 procent 2013.

Tabell 1. Jämförelse mellan olika inflationsmått, årlig procentuell förändring

	Årsgenomsnitt		
	2011	2012	2013
KPI	3,0	0,9	0,0
KPIF	1,4	1,0	0,9
KPIF exklusive energi	1,0	1,0	1,1

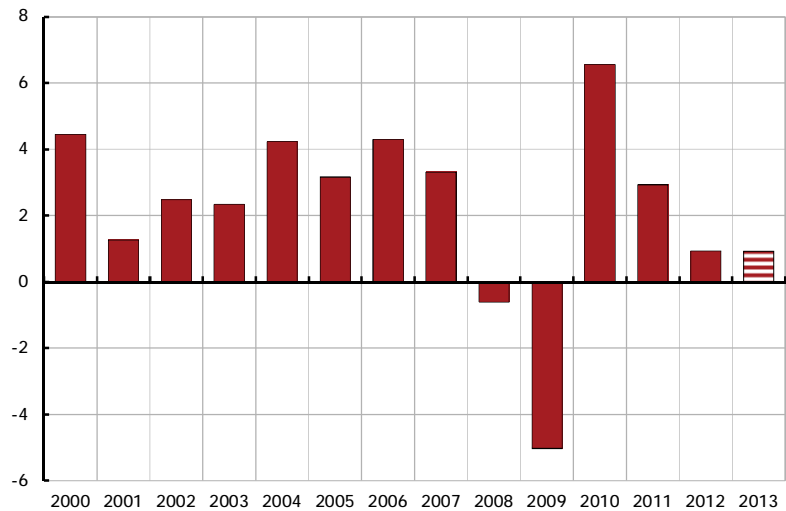
Källa: SCB.

Tillväxten blev svag och resursutnyttjandet lägre än normalt

Under 2013 ökade BNP med 0,9 procent, vilket var samma måttliga tillväxt som 2012 (se diagram 10). Utvecklingen i den svenska ekonomin fortsatte att präglas av den svaga tillväxten i euroområdet. Efterfrågan på svenska exportvaror var fortsatt låg, och den svenska exporten minskade under 2013 med 1,7 procent. Även investeringarna utvecklades svagt och föll med 1,2 procent. Hushållens konsumtion var dock robust och ökade trots den svaga konjunkturen med 1,8 procent.

Såväl antalet sysselsatta som antalet personer i arbetskraften ökade med 1,1 procent under året. I genomsnitt uppgick arbetslösheten till 8,0 procent (se diagram 1).

Diagram 10. BNP i Sverige, årlig procentuell förändring

Anm. Den streckade stapeln avser Riksbankens prognos i december 2013. På grund av revideringar av nationalräkenskaperna är BNP-tillväxten för 2011 cirka 0,8 procentenheter lägre än vad som framgick i årsredovisningen för 2012.

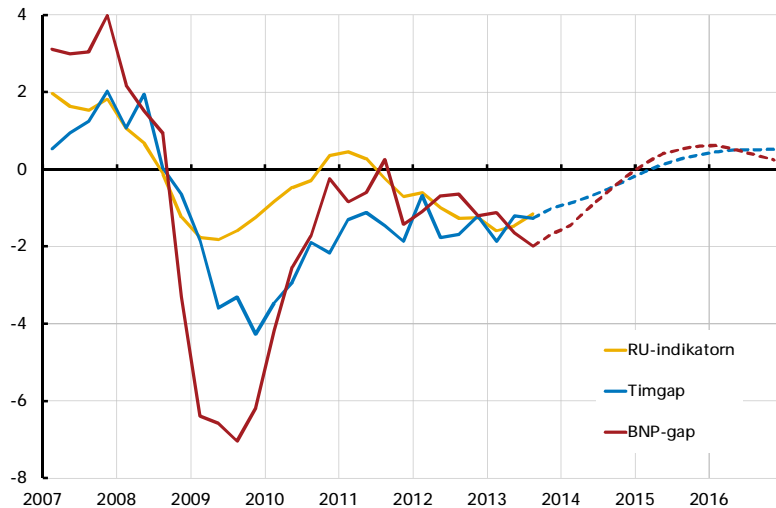
Källor: SCB och Riksbanken.

När utvecklingen av realekonomin ska sammanfattas används ofta någon form av mått på resursutnyttjandet. Det finns dock inget entydigt sätt att mäta detta, och Riksbanken använder därför ett antal olika indikatorer för att bedöma resursutnyttjandet. Exempel på sådana mått är BNP-gapet och timgapet, som mäter BNP:s och de arbetade timmarnas procentuella avvikelser från sina respektive uppskattade och långsiktiga nivåer. Om respektive mått är positivt, betyder det att aktivitetsnivån i ekonomin är hög och att resursanvändningen i ekonomin är högre än normalt. Motsatsen gäller när måtten är negativa. Enligt såväl BNP-gapet som timgapet var resursutnyttjandet lägre än normalt under 2013 (se diagram 11).

Riksbankens egen indikator på resursutnyttjandet, den så kallade RU-indikatorn, sammanfattar information från enkäter och arbetsmarknadsdata med hjälp av en statistisk metod. Även denna indikator visar att resursutnyttjandet var lägre än normalt under 2013 (se diagram 11).

Samtliga tre beskrivna mått pekar således på att resursutnyttjandet var lägre än normalt under året, vilket också motsvarar Riksbankens samlade bedömning av resursutnyttjandet i Sverige.

Diagram 11. BNP- och timgap samt RU-indikatorn, procent respektive standardavvikelse

Anm. BNP-gap avser BNP:s avvikelse från sin trend beräknad med en produktionsfunktion. Timgap avser arbetade timmars avvikelse från Riksbankens bedömda trend. RU-indikatorn är normaliserad så att medelvärdet är 0 och standardavvikelsen är 1. De streckade linjerna avser Riksbankens prognos i december 2013.

Källor: SCB och Riksbanken.

Riksbanken satsar mer på finansiell statistik

Enligt riksbankslagen ska Riksbanken löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden.

Statistik över finansmarknaden, värdepappersemissioner och betalningsbalansen produceras och publiceras på Riksbankens uppdrag av Statistiska centralbyrån (SCB). Riksbanken ansvarar för statistikens kvalitet, innehåll och utveckling.

Riksbanken samlar själv in och publicerar daglig omsättningsstatistik på ränte- och valutamarknaden från Riksbankens och Riksgäldens motparter. Därutöver sammanställs och publiceras dagligen räntor och valutor på Riksbankens webbplats. Riksbanken genomför och publicerar även en företagsundersökning tre gånger per år i syfte att få fördjupad information om hur företagen uppfattar den aktuella ekonomiska situationen.

Mot bakgrund av erfarenheterna från den finansiella krisen har Riksbanken under de senaste åren satsat på att förstärka den finansiella statistiken. En viktig del i denna ambition har varit att utveckla och förbättra den svenska värdepappersstatistiken. Nya föreskrifter som reglerar insamling av uppgifter över emitterade värdepapper på enskild nivå trädde i kraft den 1 januari 2013. Under våren togs en ny databas i drift, och månatlig värdepappersstatistik började publiceras som kan användas av analytiker både inom och utanför Riksbanken. Uppgifterna från värdepappersdatabasen ger möjligheter till

djupare och snabbare analyser av såväl olika sektorer som enskilda systemviktiga bankers marknadsfinansiering. Den förbättrade värdepappersstatistiken är också en del i anpassningen och harmoniseringen av svensk statistik till europeisk standard.

Inom ramen för det internationella statistiksamarbetet har Riksbanken under året arbetat med att förbereda statistiken för en rad förändringar. Inom det europeiska centralbankssystemet (ECBS) uppdateras balans- och räntestatistik för de monetära och finansiella instituten, och inom Bank for International Settlements (BIS) förbereds mer detaljerad statistik över bankernas utländska tillgångar och skulder. Bakgrunden till uppdateringarna är dels nya behov hos användarna av uppgifterna, dels en anpassning till uppdateringen av det europeiska nationalräkenskapssystemet. Ett område som har kommit mer i fokus de senaste åren är statistik över försäkringsföretag. Arbetet under året har varit inriktat på att identifiera centralbankers behov av utökad finansiell försäkringsstatistik och på att undersöka hur insamlingen av uppgifterna bäst kan samordnas med den kommande europeiska tillsynsrapporteringen Solvens II inom försäkringsområdet.

Under året fortsatte även arbetet med att förbereda anpassningen av betalningsbalansstatistiken till Internationella valutafondens (IMF) sjätte manual som anger den internationella standarden för betalningsbalansstatistik. Den nya standarden ska börja tillämpas i Sverige under 2014. Regeringen fattade i september 2013 beslut om svenskt deltagande i IMF:s utökade internationella statistikstandard (Special Data Dissemination Standard, SDDS Plus). Deltagandet innebär en ökning av antalet uppgifter inom den ekonomiska och finansiella statistiken som omfattas av IMF:s regelverk. Riksbanken, som är nationell koordinator och ansvarar för SDDS i Sverige, fattade under hösten ett beslut som innebär att Riksbanken inom ramen för sitt ansvarsområde vidtar de åtgärder som behövs för att Sverige ska kunna medverka i samarbetet.

Erfarenheterna från den finansiella krisen har även lett till ett större behov av samordning och delning av finansiell statistik mellan olika myndigheter. I betänkandet En databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna (SOU 2012:79) föreslås en ny lag som innebär att en särskild databas för insamling och behandling av finansiella uppgifter inrättas hos SCB. Lagen ger Riksbanken och Finansinspektionen möjlighet att ta del av varandras uppgifter och samordna sina insamlingar av statistik. Därigenom kan uppgiftsinsamling, bearbetning och publicering effektiviseras. Förberedande diskussioner har under året förts mellan Riksbanken och Finansinspektionen om hur arbetet med den gemensamma databasen ska se ut.

De svenska hushållens skuldsättningsnivå har under en längre tid varit i fokus, både i analysen av den finansiella stabiliteten och i den penningpolitiska analysen. För att kunna få en mer fullständig bild av riskerna förknippade med hushållens skuldsättning hämtade Riksbanken in uppgifter om hushållens krediter från de åtta största kreditinstituten (se avsnittet Ett säkert

och effektivt betalningsväsende). Uppgifterna analyseras och utvärderas inom Riksbanken.

Intresset för mer detaljerad statistik över bland annat tjänstehandeln har successivt ökat. Ett Användarforum för utrikeshandeln har bildats där Riksbanken är ansvarig för statistik över utrikeshandeln med tjänster. Under året har precisionen i statistiken över tjänstehandeln skärpts, och mer detaljerad statistik kan nu publiceras. Antalet publicerade uppgifter på detaljnivå har därmed mer än fördubblats.

Ett säkert och effektivt betalningsväsende

Svenska bankers finansiella styrka och en väl fungerande finansiell infrastruktur bidrog till att det svenska finansiella systemet var stabilt under 2013. Skuldsättningen i hushållssektorn och de svenska bankernas marknadsfinansiering i utländsk valuta utgör alltjämt risker som kan hota den finansiella stabiliteten. Riksbanken fortsatte att delta i arbetet med att utforma nationella och internationella finansiella regelverk och att förbättra tillsynen i det finansiella systemet under 2013.

Inom kontantförsörjningen upphörde de äldre versionerna av 50- och 1 000-kronorssedlarna att vara lagliga betalningsmedel vid årets utgång. Riksbanken genomförde därför informationskampanjen Kolla pengarna! för att informera alla svenska hushåll.

Riksbanken har fått i uppdrag av riksdagen att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Uppdraget har enligt Riksbankens tolkning en vid innebörd och omfattar i praktiken ett ansvar för att främja stabiliteten i det finansiella systemet. Detta krisförebyggande ansvar delar Riksbanken med Finansinspektionen. Ansvaret för att hantera en finansiell kris, om en sådan skulle bryta ut, delas av Riksbanken, Finansinspektionen, Riksgälden och regeringen genom Finansdepartementet.

Det finansiella systemets grundläggande funktioner är att förmedla betalningar, omvandla sparande till finansiering (kapitalförsörjning) och hantera risker. Mot bakgrund av det finansiella systemets stora betydelse för samhällsekonomin regleras aktörerna (exempelvis banker) i systemet genom särskild lagstiftning, förordningar och föreskrifter från svenska och europeiska myndigheter.

Riksbankens praktiska arbete, inom ramen för Riksbankens uppdrag att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende, omfattar ett flertal olika deluppgifter. En deluppgift är att verka förebyggande för att minska sannolikheten för att en finansiell kris ska uppstå. En annan deluppgift är att ha beredskap för att kunna hantera en kris om en sådan trots allt skulle uppstå. Riksbanken har också ansvaret för att ge ut sedlar och mynt. Riksbanken tillhandahåller dessutom ett system för betalningar i svenska kronor mellan bankerna, det så kallade RIX-systemet (se figur 1).

Figur 1. Riksbankens arbete för att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende

Förebyggande arbete

- Löpande analysera och övervaka utvecklingen såväl i det finansiella systemet som i ekonomin i övrigt samt sprida information och kunskap om resultaten av detta arbete
- Förebygga hot mot den finansiella stabiliteten genom att informera om och varna för risker som byggs upp
- Ge rekommendationer om åtgärder för att minska risker i det finansiella systemet
- Påverka det finansiella regelverket så att det bidrar till stabilitet och effektivitet

Krishantering

- Hantera en finansiell kris om en sådan uppstår, till exempel genom att vid behov på olika sätt tillföra likviditet till det finansiella systemet

Operativa uppgifter

- Ge ut sedlar och mynt
- Tillhandahålla ett centralt betalningssystem som banker och andra aktörer kan använda för att göra stora betalningar

Finansiell stabilitet

Riksbanken har valt att definiera finansiell stabilitet som att det finansiella systemet kan upprätthålla sina grundläggande funktioner och dessutom har motståndskraft mot störningar som hotar dessa funktioner. Riksbanken strävar efter att förebygga hot mot den finansiella stabiliteten genom att löpande analysera och följa utvecklingen i det finansiella systemet och i ekonomin i övrigt samt genom att informera om och uppmärksamma på risker som byggs upp. Målet är att förmå banker och andra aktörer på de finansiella marknaderna att förstå och åtgärda de risker som identifieras.

Om en finansiell kris trots allt uppstår har Riksbanken olika möjligheter att hantera denna och kan vid behov snabbt tillföra likviditet till det finansiella systemet, det vill säga Riksbanken kan göra det lättare för bankerna att låna hos Riksbanken.

Riksbanken förebygger problem i det finansiella systemet

En viktig del i Riksbankens förebyggande arbete med finansiell stabilitet är att löpande analysera och följa utvecklingen i det finansiella systemet som helhet, att informera om och uppmärksamma på risker som byggs upp och vid behov ge rekommendationer för att minska riskerna. De fyra stora bankkoncernerna (Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank) i Sverige står i dagsläget i fokus för Riksbankens övervakning, då de spelar en central roll för

betalningsförmedling och kreditförsörjning. Riksbanken bevakar även de svenska och de internationella finansiella marknaderna eftersom bankerna är beroende av dessa för att finansiera sig och för att hantera risker. En annan viktig del i Riksbankens löpande analys är att följa utvecklingen bland bankernas låntagare, i Sverige och utomlands, eftersom krediter ofta är en potentiell källa till stora förluster. Riksbanken övervakar också den finansiella infrastrukturen som har en central roll i det finansiella systemet och är en förutsättning för att de finansiella marknaderna och allmänhetens betalningar ska fungera väl. I det förebyggande arbetet spelar informationsutbytet med aktörerna i det finansiella systemet en viktig roll.

Riksbanken påverkar också utformningen av lagar och regler för tillsyn och krishantering genom att svara på remisser och konsultationer samt genom att delta aktivt i arbetet i flera internationella organisationer såsom Bank for International Settlements (BIS), Baselkommittén för banktillsyn (BCBS), Internationella valutafonden (IMF) samt olika EU-organ som till exempel Ekofin, Ekonomiska och finansiella kommittén (EFK), Europeiska centralbanken (ECB) och Europeiska systemrisknämnden (ESRB). Det internationella samarbetet är viktigt inte minst för att kontinuerligt anpassa och förstärka formerna för samordnad övervakning och tillsyn mellan nationella myndigheter. Därtill är det internationella samarbetet viktigt för att utbyta information, diskutera aktuella risker och utveckla arbetet med att förebygga risker.

Riksbankslagen ger inte Riksbanken några bindande verktyg i det förebyggande arbetet som kan användas för att påverka aktörerna i det finansiella systemet. Riksbanken verkar i stället i första hand genom att offentligt och i dialog med aktörerna i det finansiella systemet, både i Sverige och internationellt, uppmärksamma risker och händelser som kan innebära hot mot den finansiella stabiliteten. Riksbanken rekommenderar exempelvis aktörerna i det finansiella systemet att vidta åtgärder för att minska riskerna i systemet som helhet. Dessa rekommendationer kan ha sin grund i den ekonomiska utvecklingen eller i strukturella obalanser. I sin kommunikation strävar Riksbanken efter att vara så öppen, tydlig och förutsägbar som möjligt. Samtidigt är det en grannliga uppgift att kommunicera om risker som kan innebära hot mot den finansiella stabiliteten.

Riksbanken kommunicerar sin syn på den finansiella stabiliteten på flera olika sätt. Bland annat publicerar Riksbanken två gånger om året rapporten Finansiell stabilitet där direktionen presenterar sin bedömning av de stora bankernas motståndskraft mot oväntade händelser, lyfter fram potentiella hot mot den finansiella stabiliteten och ger rekommendationer om nödvändiga åtgärder för att minska riskerna. I samband med rapporten publicerar Riksbanken även resultaten av en riskenkät som beskriver marknadsaktörernas syn på risker i det finansiella systemet. Riksbanken publicerar också en årlig rapport med en bedömning av den finansiella infrastrukturen. Riksbankens bedömningar presenteras vidare i tal och i andra publikationer. En gång om året beskriver Riksbanken det finansiella systemet, hur det är uppbyggt och

vilka aktörer som verkar i detta system i publikationen Den svenska finansmarknaden.

Riksbanken hanterar finansiella kriser

Det finansiella systemets aktörer är starkt sammanlänkade. Detta innebär att ett problem som uppstår i en bank snabbt kan spridas i systemet. Det beror på att bankerna ofta lånar av varandra, lånar ut till samma grupper av låntagare, är beroende av samma finansiella marknader och använder samma infrastruktur. De är också utsatta för samma typ av störningar. Den ökade globaliseringen innebär dessutom att förtroende- och likviditetskriser som drabbar banker i omvärlden också snabbt kan sprida sig till de svenska bankerna.

Om en finansiell kris inträffar delar Riksbanken, Finansinspektionen, Finansdepartementet och Riksgälden ansvaret för att hantera krisen på ett sätt som minimerar de samhällsekonomiska kostnaderna. Riksbankens krishantering kan delas in i tre huvudsakliga moment: tillförsel av likviditet till det finansiella systemet, kommunikation av Riksbankens bedömningar och samarbete med myndigheter i Sverige och utlandet.

Riksbanken upprätthåller likviditeten i det finansiella systemet genom att erbjuda systemets aktörer kortfristig finansiering i svenska kronor. Under vissa omständigheter kan Riksbanken också erbjuda lån i annan valuta. Dock är Riksbankens möjligheter att låna ut utländsk valuta begränsade.

Riksbanken kan också ge likviditetsstöd till enskilda institut på särskilda villkor. Sådant likviditetsstöd syftar till att förhindra att ett institut tvingas ställa in sina betalningar och att detta får konsekvenser för det finansiella systemet i dess helhet. Särskilda villkor kan exempelvis innebära att Riksbanken accepterar andra säkerheter än de som godkänns vid Riksbankens övriga utlåning. Bankinstitut och svenska företag som står under Finansinspektionens tillsyn kan få likviditetsstöd om det finns synnerliga skäl. Ett sådant synnerligt skäl är enligt Riksbanken om ett institut bedöms vara systemviktigt i den situation som för tillfället råder. Riksbanken har valt att definiera en aktör, marknad eller del av den finansiella infrastrukturen som systemviktig om problem som uppstår hos en sådan aktör, på en sådan marknad eller inom en sådan infrastruktur kan leda till störningar i det finansiella systemet med potentiellt stora samhällsekonomiska kostnader som följd.

Kommunikation och information är en central del av Riksbankens krishantering. Genom en öppen och tydlig kommunikation om problem och åtgärder kan Riksbanken i en kris bidra till att skapa förtroende för det finansiella systemet.

För att kunna hantera en kris effektivt måste Riksbanken också ständigt hålla sin krisorganisation aktuell. En förutsättning för detta är att Riksbanken löpande gör stabilitetsanalyser som ger en god kännedom om det finansiella systemet. Dessutom måste Riksbanken upprätthålla en praktisk förmåga att hantera kriser. Riksbanken organiserar därför egna krisövningar och deltar även i övningar tillsammans med andra svenska och utländska myndigheter, i första hand tillsynsmyndigheter, centralbanker och finansministerier, för att

värdera och förbättra krisberedskapen. I takt med att bankernas gränsöverskridande verksamhet har ökat har det blivit allt viktigare att genomföra krisövningar där myndigheter från olika länder deltar.

Verksamheten 2013

Riksbanken fortsatte under året att följa utvecklingen i omvärlden och i Sverige för att analysera risker som kunde byggas upp i det finansiella systemet och hota stabiliteten i detta. Det handlade i första hand dels om utvecklingen i euroområdet, dels om de svenska hushållens höga skuldsättning.

I övrigt fortsatte arbetet med att påverka och implementera nationella och internationella finansiella regelverk. Riksbanken lämnade också flera remissyttranden och konsultationssvar under året, bland annat angående betänkanterna om hur finansiella kriser ska förebyggas och hanteras samt hur de nya kapitaltäckningsreglerna ska implementeras i svensk lagstiftning. Riksbanken lämnade även ett remissyttrande över Riksbankens finansiella oberoende (se avsnittet Tillgångsförvaltning).

Internationellt arbete för att stärka det finansiella systemet

Vid sidan av den löpande analysen av läget i det finansiella systemet har Riksbankens stabilitetsarbete fortsatt att präglas av behovet av att utreda och påverka utformningen av framtida finansiella regelverk och finansiell tillsyn. Svenska banker och finansiella institut regleras av lagar som utformats på europeisk nivå. Lagarna bygger i stor utsträckning på riktlinjer utformade i andra internationella organ. Riksbanken deltog i diskussionerna på både EU-nivå och internationell nivå, till exempel i BIS, om utformningen av såväl regelverk som tillsyn.

Internationellt samarbete

Baselkommittén fortsatte under året sitt arbete med att färdigställa de olika delarna av det så kallade Basel III-paketet av regleringar. Riksbanken bidrog aktivt i arbetet inte minst eftersom riksbankschefen Stefan Ingves är Baselkommitténs ordförande. En viktig milstolpe under 2013 var färdigställandet av reglerna för krav baserade på det korta likviditetsmåttet (Liquidity Coverage Ratio, LCR).

Baselkommittén har arbetat med att ta fram förslag på krav baserade på det strukturella likviditetsmåttet (Net Stable Funding Ratio, NSFR), globala minimiregler för stora exponeringar, regler för krav på minsta bruttosoliditet (Leverage Ratio) samt skärpta regler för bankers kapitalkrav på de exponeringar som finns i handelslagret.

Under 2012 publicerade Committee on Payment and Settlement Systems (CPSS) inom BIS nya internationella principer för finansiell infrastruktur. Under 2013 påbörjades ett arbete inom BIS med att utvärdera implementeringen av dessa principer i olika länder. Riksbanken deltog i detta arbete.

Sverige var också ett av de länder som utvärderades. Som ett led i utvärderingen gjorde Riksbanken och Finansinspektionen därför en självutvärdering av implementeringen av principerna i Sverige. BIS utvärderingar ledde fram till en rapport som visade att många länder hade påbörjat implementeringen och att principerna kan införlivas på olika sätt via en kombination av lagar, riktlinjer och handlingsstrategier. Resultatet för svensk del visade att Sverige på en del områden har kommit långt medan det återstår en del att göra på andra. Till exempel finns inte principerna för betalningssystem införlivade i lag. Nästa utvärdering kommer att ske 2014.

Riksbanken deltog också i arbetet inom det globala rådet för finansiell stabilitet (FSB). Sverige är inte medlem i FSB men deltar i FSB:s regionala konsultationsgrupp för Europa. Riksbankschef Stefan Ingves deltar dock i FSB:s möten genom sin roll som ordförande i Baselkommittén.

Riksbanken påbörjade 2012 ett arbete tillsammans med Finansdepartementet, Finansinspektionen och Riksgälden samt relevanta myndigheter från Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Norge och Polen. Syftet med arbetet var att ta fram en återhämtningsplan och planer för avveckling och rekonstruktion av bankkoncernen Nordea för att det ska finnas en gränsöverskridande krishanteringsplan på plats vid ett krisläge. Detta arbete, som bygger på FSB:s rekommendationer för globalt systemviktiga banker dit Nordea räknas, fortsatte under 2013.

Inom ramen för FSB initierade och deltog Riksbanken också i arbetet med att ta fram riktlinjer för samarbete och informationsutbyte mellan de krishanteringsgrupper som finns för systemviktiga banker och de länder som inte ingår i dessa grupper men där den enskilda banken i fråga ändå har en systemviktig funktion i världsländet. De frågor som arbetsgruppen har fokuserat på under det gångna året är sådana som rör samarbete och informationsdelning mellan världsländerna.

Europeiskt samarbete

Riksbanken har under året bistått Finansdepartementet med synpunkter i förhandlingarna inom EU om den så kallade bankunionen. Bankunionen innebär dels nya gemensamma regler för bankers och andra finansinstituts kapitaltäckning och krishantering inom hela EU, dels ett fördjupat samarbete kring tillsyn och hantering av banker i kris för länderna inom euroområdet. EU-länder utanför euroområdet får möjlighet att ansluta sig till det fördjupade samarbetet vid intresse.

Vad gäller de nya gemensamma reglerna för hela EU har Riksbanken bistått Finansdepartementet i förhandlingarna om EU-kommissionens förslag till kapitaltäckningsregler (CRD IV/CRR) med syfte att genomföra den så kallade Basel III-överenskommelsen inom Europa. Likaså har Riksbanken bistått i förhandlingarna om direktivet för återhämtning, avveckling och rekonstruktion av kreditinstitut och värdepappersföretag, det så kallade krishanteringsdirektivet. I förhandlingarna om krishanteringsdirektivet har det varit viktigt att försäkra sig om att regelverket kan fungera även vid en mer

omfattande systemkris då extraordinära åtgärder kan vara nödvändiga för att upprätthålla finansiell stabilitet. Vad gäller det fördjupade samarbetet har en viktig aspekt för Riksbanken varit att bevaka att länder och banker utanför euroområdet inte missgynnas av de nya regelverken, exempelvis vad gäller inflytande för länder utanför euroområdet.

Inom ramen för ESRB bidrog Riksbanken aktivt i arbetet med att identifiera systemriskerna inom EU och utarbeta rekommendationer för att minska dessa risker. ESRB publicerade tre rekommendationer under året. Den första rör bankers finansiering och grundar sig i ESRB:s bedömning att den ökade andelen inlåsta, eller pantsatta, tillgångar i bankerna runt om i världen minskar bankernas motståndskraft i stressade tider, vilket kan riskera den finansiella stabiliteten. ESRB rekommenderade därför bland annat förstärkt övervakning, förbättrade verktyg för att hantera dessa risker och ökad transparens. Den andra rekommendationen syftar till att minska de systemriskerna som vissa typer av penningmarknadsfonder kan ge upphov till. Den tredje rekommendationen handlar om att EU-länderna ska införa intermediära mål och instrument för makrotillsyn. Syftet är att bidra till att EU-länderna utvecklar en väl genomtänkt verktygslåda för att förebygga eller minska riskerna som kan äventyra det finansiella systemets stabilitet.

Riksbanken har under året också svarat på en konsultation från EU-kommissionen om ESRB och EU:s tre mikrotillsynsmyndigheter (Europeiska bankmyndigheten EBA, Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten Esmå samt Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten Eiopa). Konsultationen utgör en del av det underlag som kommissionen ska basera sin utvärdering av den europeiska tillsynsstrukturen på. Riksbanken svarade på den del av konsultationen som handlade om ESRB. I sitt svar framhöll Riksbanken att ESRB på det hela taget lyckats uppfylla sitt uppdrag och att dess ansvarsområden bör vara oförändrade. Som möjliga förbättringsområden lyfte Riksbanken fram att ESRB-sekretariatets resurser behöver förstärkas, att ESRB:s tillgång till data bör förbättras och att den externa kommunikationen kan utvecklas ytterligare.

Det nordiska och baltiska samarbetet

Riksbanken fortsatte under året det nordiska och baltiska samarbetet inom stabilitetsområdet. Under 2013 hölls två möten med Nordic-Baltic Macroprudential Forum (NBMF). NBMF är ett samarbetsforum för centralbanker och tillsynsmyndigheter i dessa länder som ska fokusera på finansiella stabilitetsrisker och gränsöverskridande bankverksamhet i regionen. Utöver allmänna risker som kan påverka regionen fortsatte gruppen bland annat att diskutera hur kontracykliska kapitalbuffertar ska implementeras. Riksbankschef Stefan Ingves var ordförande i gruppen.

Riksbanken fortsatte även arbetet inom ramen för den nordisk-baltiska stabilitetsgruppen, som är ett forum för finansministerier, centralbanker och tillsynsmyndigheter i de nordiska och baltiska länderna. Stabilitetsgruppen

har till uppgift att stärka beredskapen att hantera gränsöverskridande finansiella stabilitetsfrågor i den nordisk-baltiska regionen.

Internationella åtaganden

Utöver det internationella och europeiska samarbetet med olika regleringsfrågor har Riksbanken även andra internationella åtaganden.

Internationella valutafonden

Riksbankens IMF-arbete innefattar bland annat att i samarbete med Finansdepartementet ta fram Sveriges position i policyfrågor inför diskussioner och beslut i IMF:s exekutivstyrelse. Under 2013 tog fonden fram ett ramverk för hur det ska ge råd i makrotillsynsfrågor inom ramen för sin övervakning. En annan aktuell fråga var den pågående översynen av kvotformeln som styr hur stor röststyrka ett land ska ha i IMF, hur mycket insatskapital ett land ska bidra med till IMF och hur mycket ett land kan låna av fonden.

Riksbanken bidrar till IMF:s finansiering via insatskapital och lånearrangemang. Riksbanken deltar bland annat i IMF:s nya lånearrangemang (New Arrangements to Borrow, NAB) som vid behov aktiveras då efterfrågan på utlåning från fonden är så pass stor att insatskapitalet inte bedöms vara tillräckligt.

Under 2013 beslutade medlemmarna i NAB att förnya aktiveringen av lånearrangemanget vid två tillfällen. Riksbanken har även utverkat ett temporärt lånelöfte till IMF, vilket riksdagen godkände 2012. Lånelöftet trädde i kraft under 2013 sedan båda parter undertecknat avtalet. Lånelöftet ger IMF möjlighet att låna motsvarande 66,3 miljarder kronor från Riksbanken om medlen under fondens insatskapital och NAB inte skulle räcka. Riksbanken har även i likhet med flera andra länder och centralbanker, efter riksdagens beslut, efterskänt Sveriges återstående andel av intäkten från försäljningen av IMF:s guldreserv, motsvarande 176 miljoner kronor, till förmån för IMF:s fond för låginkomstländer (Poverty Reduction and Growth Trust, PRGT). Riksbankens transaktioner med IMF beskrivs även i avsnittet Tillgångsförvaltning.

IMF besökte Sverige vid två tillfällen under 2013, dels för den årliga Artikel IV-konsultationen och dels inför den nordiska regionala övervakningsrapporten (Nordic Regional Report, NRR). Riksbanken anordnade också tillsammans med Estlands centralbank och IMF en konferens i Tallinn om nordisk-baltiska finansiella länkar och utmaningar.

Teknisk assistans

Riksbanken bidrar också med experthjälp till centralbanker i utvecklingsländer, så kallad teknisk assistans. Under 2013 omfattade experthjälpen insatser i Albanien, Kenya, Namibia, Vietnam och Uganda. Verksamheten finansierades med medel från Sida.

Övervakning och analys av det finansiella systemet i Sverige

Utöver att delta i det internationella arbetet med utformningen av finansiella regelverk fortsatte Riksbanken att fördjupa sin analys av det finansiella systemet i Sverige. Bland annat arbetade Riksbanken med att analysera riskerna i den svenska hushållssektorn, publicerade en rapport om finansiell infrastruktur och en rapport om massbetalningar samt utvecklade metoder för att bedöma konsekvenserna av hot mot det finansiella systemet. Riksbanken deltog även i arbetet inom det temporära samverkansrådet.

Det temporära samverkansrådet för makrotillsyn

I väntan på att det permanenta stabilitetsrådet skulle etableras fortsatte Riksbanken och Finansinspektionen under året att inom ramen för det temporära samverkansrådet för makrotillsyn diskutera systemrisk, makrotillsyn och finansiell stabilitet. Under året höll rådet två möten.

Vid det första mötet diskuterades bland annat det aktuella läget på de finansiella marknaderna som just hade börjat visa tecken på optimism trots svag realekonomisk utveckling. Vidare diskuterades de svenska hushållens skuldsättning, vars utveckling båda myndigheterna ansåg behövde följas noga. Riksbanken redogjorde också för sin synpunkt på Finansinspektionens avsikter att höja riskviktsgolvet för svenska bolån till 15 procent. Båda myndigheterna konstaterade att de tillsammans behövde analysera konsekvenserna av strukturella förändringar på bolånemarknaden. Vid mötet kom deltagarna överens om att myndigheterna skulle tillsätta en gemensam analysgrupp i detta syfte.

Övriga makrotillsynsfrågor som diskuterades var den pågående uppföljningen av ESRB:s rekommendation om lån i utländsk valuta som gavs 2011. Både Riksbanken och Finansinspektionen konstaterade att sådana lån är mycket ovanliga i Sverige men desto vanligare i andra länder där de svenska bankerna är representerade. Lån i utländsk valuta utgör dock en mindre del av de svenska bankernas låneportföljer än tidigare. Utöver dessa frågor diskuterades vikten av ett tydligt mandat för makrotillsynen, förslaget om bankunionen och dess konsekvenser för Sverige. Även referensräntan Stibor togs upp på mötet och vikten av att beakta vilka konsekvenser det pågående internationella arbetet om referensräntor kan få för hur ramverket för Stibor utformas och hur tillsynen bedrivs.

Vid årets andra möte konstaterade Riksbanken och Finansinspektionen att de svenska storbankerna (Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank) uppvisade goda resultat. Deras kapitalsituation och kortfristiga likviditetssituation var också förhållandevis god. Myndigheterna påpekade dock att bankernas bruttosoliditet var relativt låg i ett internationellt perspektiv och att deras höga beroende av utländsk marknadsfinansiering kunde utgöra en risk. Myndigheterna diskuterade också Finansinspektionens arbete med att genomföra ESRB:s rekommendationer samt arbetet med att genomföra Basel III-överenskommelsen i svensk lagstiftning.

Vid mötet uttryckte Riksbanken oro över att de svenska bankernas motståndskraft mot eventuella likviditetsproblem i svenska kronor kan vara för låg och därför är en fråga som behöver utredas vidare. Båda myndigheterna uttryckte också en önskan om att transparensen kring bankernas likviditetsbuffertar borde öka.

Vidare ansåg Riksbanken att analysgruppens arbete hade bidragit till bättre kunskap om hushållens skuldsättning, men att det i slutändan handlade om subjektiva bedömningar om hur man ser på riskerna med hushållens skuldsättning. Riksbanken lyfte fram synpunkten att det rådde en osäkerhet kring fundamentala faktorer förklaringsvärde i fråga om uppgången i svenska bostadspriser och skulder. Riksbanken ansåg att det vore intressant att komplettera analysgruppens arbete, som utgår från hur situationen ser ut i dag, med studier av långsiktiga scenarier där belåningsgrad och i synnerhet skuldsättning fortsätter att öka.

När det gäller åtgärder för att minska riskerna med hushållens höga och stigande skuldsättning såg Riksbanken ett behov av att sätta in ytterligare åtgärder i närtid. Riksbanken ansåg att en möjlig åtgärd är att höja riskvikterna för bolån ytterligare. Riksbankens representanter vid mötet förordade en stegvis höjning av riskviktsgolvet upp till 35 procent. Vidare ansåg Riksbanken att det vore önskvärt med en stärkt amorteringskultur så att hushållen i större utsträckning betalar av på sina lån. Dessutom påpekade Riksbanken att den kontracykliska kapitalbufferten sannolikt skulle ha varit påslagen om regelverket för detta hade varit på plats i dag. Riksbanken menade vidare att det finns ett behov av att bankerna ser över och harmoniserar sina schablonberäkningar av belåningsutrymmet för nya bolånesökande, så kallade kvaratt-leva-på-kalkyler.

Analys av riskerna i den svenska hushållssektorn

I Sverige har bostadspriserna och hushållens skuldsättning stigit markant under en längre period (se diagram 3). Samtidigt har belåningsgraderna och amorteringstiderna ökat. Även om fundamentala faktorer i stor utsträckning kan förklara de stigande bostadspriserna är den höga och ökande skuldsättningen och långa amorteringstider en risk för den framtida finansiella stabiliteten. Dessa frågeområden är viktiga att analysera närmare. Riksbanken och Finansinspektionen tillsatte därför under året en gemensam analysgrupp, i enlighet med det temporära samverkansrådets beslut, för att analysera och belysa riskerna med denna utveckling. Riksbanken deltog också i Finansinspektionens arbete med att ta fram årets bolåneundersökning.

För att bättre förstå och analysera hushållens skuldsättning och hur den kan tänkas påverka den reala ekonomin tog Riksbanken också under året in nya data baserade på uppgifter om hushållens lån. Även om Riksbanken har gjort denna typ av analys tidigare medför dessa data att det är möjligt att få en mer detaljerad och fullständig bild av hushållens lån. Det blir nu möjligt att ta hänsyn till hur skulderna är fördelade i stocken och inte bara i nyutlåningen som i Finansinspektionens bolåneundersökning. Med ett underlag som bygger

på hela stocken kan man göra en bättre bedömning av systemrisken (se även rutan Riksbanken satsar mer på finansiell statistik).

Övervakning av den finansiella infrastrukturen

Under 2013 publicerade Riksbanken för första gången den årliga rapporten Finansiell infrastruktur. Rapporten har två syften: dels att presentera Riksbankens bedömningar av stabiliteten och effektiviteten i den finansiella infrastrukturen i Sverige, dels att beskriva utgångspunkterna för Riksbankens övervakningsarbete och hur detta går till i praktiken. Genom att offentliggöra sina bedömningar vill Riksbanken uppmuntra till kontinuerliga förbättringar som främjar den finansiella infrastrukturen i Sverige. Rapporten ersätter de utvärderingar som Riksbanken tidigare gjorde om de svenska infrastruktur-systemen. I rapporten bedömde Riksbanken att den finansiella infrastrukturen i Sverige sammantaget fungerade väl, men att det fanns utrymme för förbättringar för att stärka den ytterligare.

Under året blev Riksbanken deltagare i två kollegier för tillsyn av centrala motparter, ett avseende Nasdaq OMX Clearing och ett avseende European Multilateral Clearing Facility (EMCF). Att tillsynskollegier bildas följer på en ny reglering inom EU som syftar till att stärka tillsynen av och stabiliteten hos centrala motparter. I tillsynskollegierna deltar relevanta myndigheter i EU. Riksbanken övervakar Nasdaq OMX Clearing, och en av de största valutorna i dess derivatclearing är svenska kronan, vilket gör Riksbanken till en naturlig deltagare i detta kollegium. EMCF är en holländsk central motpart som clearar aktier på bland annat svenska handelsplatser, och till stora värden i svenska kronor. Detta är motivet till att Riksbanken också deltar i detta tillsynskollegium. Enligt den nya EU-regleringen måste alla befintliga centrala motparter ansöka om auktorisation under 2013 för att kunna fortsätta att bedriva sin verksamhet. Under året ansökte den svenska centrala motparten Nasdaq OMX Clearing om en sådan auktorisation.

Riksbanken genomförde under året också en analys av hur Sveriges samhällsekonomi skulle påverkas om Bankgirot låg nere under en längre tid. Syftet med analysen var att undersöka i vilken utsträckning betalningsflödena skulle hindras eller kunna omdirigeras i en sådan situation och vilken samhällsekonomisk påverkan detta skulle kunna få. Resultatet visade att det skulle bli svårt att hitta alternativ till bankgironummerbaserade betalningar, att sannolikt främst småföretag och företag med låg kreditvärdighet skulle drabbas hårdast av ett avbrott samt att hushållens konsumtion av varaktiga varor skulle påverkas. En annan slutsats var att effekterna på betalningsflödena och samhällsekonomin till stor del beror på hur krishanteringen organiseras och bedrivs.

Utredning om massbetalningar

Under 2013 avslutade Riksbanken en studie om massbetalningar, som påbörjades 2012. Syftet med studien var att belysa den förändringsprocess som den

svenska marknaden för massbetalningar just nu genomgår, där nya aktörer etablerar sig och nya innovativa betaltjänster lanseras.

I rapporten bedömde Riksbanken att de pågående förändringarna kan öka effektiviteten på den svenska massbetalningsmarknaden men att det samtidigt kan uppstå vissa risker. Dessa risker bedöms kunna uppstå inom den finansiella infrastrukturen, inom utbudet och efterfrågan på betaltjänster, inom lagstiftningen och inom myndigheternas roller. Användningen av kontanter bedöms minska med tiden, men kontanter lär bli kvar som betalningsmedel åtminstone in på 2030-talet. Om kontantanvändningen minskar kraftigt kan det dock försvaga kontanternas ställning som legalt betalningsmedel och som alternativt betalningsmedel i en krissituation när elektroniska betalningar inte kan genomföras. I rapporten identifierade Riksbanken också fyra områden där det är extra viktigt att marknadsaktörer och myndigheter följer utvecklingen framöver: kontanter, konkurrensfrågor, teknikutveckling och regleringsprocesser på EU-nivå.

Utveckling av metoder för att bedöma konsekvenser av risker för det finansiella systemet

Riksbanken tog under året fram en stresskarta för att på ett systematiskt sätt fånga vilka konsekvenser olika finansiella chocker kan få för de finansiella institutionerna, de finansiella marknaderna, den finansiella infrastrukturen och den reala ekonomin. Stresskartan gör det möjligt att få en bild av hur stora konsekvenserna kan bli för den finansiella stabiliteten om ett riskscenario förverkligas. Stresskartan är ett visuellt och analytiskt hjälpmedel som vilar på subjektiva bedömningar för att ta ställning till specifika risker. Den kan dock bidra till att skapa en medvetenhet om dessa risker och deras konsekvenser.

Riksbankens remissyttrande över betänkandet Att förebygga och hantera finansiella kriser

Regeringen beslutade i februari 2011 att tillsätta en kommitté för en översyn av regelverket för hantering av finansiella kriser. Finanskriskommittén (FKK) lämnade delbetänkandet Att förebygga och hantera finansiella kriser (SOU 2013:6) till regeringen i januari 2013.

Riksbanken lämnade sitt remissvar på Finanskriskommitténs delbetänkande den 10 juni 2013. Riksbanken välkomnade att det svenska regelverket för att förebygga och hantera finansiella kriser har blivit föremål för en utredning. Riksbanken ställde sig bakom flera av de bedömningar och förslag som fördes fram i delbetänkandet. Hit hörde till exempel förslaget om att ändra riksbankslagen och specificera Riksbankens uppdrag vad gäller finansiell stabilitet samt finansieringsarrangemanget för krishantering. Riksbanken hade dock en annan syn än kommittén på vad som är en lämplig organisatorisk struktur för makrotillsyn.

En utgångspunkt för Riksbankens överväganden i remissvaret var att stärka statens förmåga att förebygga uppkomsten av finansiella kriser. Riksbanken ansåg att det institutionella ramverk för makrotillsyn som FKK föreslog med ett makrotillsynsråd där Riksbanken och Finansinspektionen skulle samråda om makrotillsynsåtgärder var otillräckligt i det avseendet. Ett sådant makrotillsynsråd riskerar att leda till oklarhet om vem som ansvarar för och vem som har rätt att fatta beslut om makrotillsynsverktygen. Det blir därigenom sannolikt också svårt att utkräva ansvar efter att en kris har uppkommit. Riksbanken menade att det centrala, om man vill kunna förebygga finansiella kriser, är att det finns en organisatorisk struktur som ger såväl tillräcklig beslutskraft som verktyg för att hantera identifierade risker i det finansiella systemet.

Riksbanken föreslog att det skulle skapas ett makrotillsynsorgan som har ett tydligt ansvar för makrotillsynen och som tilldelas väl definierade verktyg. Det fanns sedan ett antal principiella aspekter att ta hänsyn till vid valet av organisatorisk struktur, såsom behovet av god och varaktig kapacitet att analysera risker för det finansiella systemet som helhet, resurseffektiviteten och interaktionen med närliggande politikområden både i Sverige och internationellt. Riksbanken argumenterade för att Riksbanken ensam skulle vara ansvarig för makrotillsynen i Sverige, i det fall ett fåtal cykliska verktyg infördes, men att det var viktigt att tillvarata Finansinspektionens kompetens. Riksbanken förordade därför tydliga samarbetsformer mellan Riksbanken och Finansinspektionen. I sedvanlig ordning skulle regeringen och riksdagen besluta om och sätta ramar för användningen av de nya verktygen.

Riksbanken påpekade också vikten av att en bred verktygslåda för makrotillsyn snabbt kom på plats och kunde användas för att motverka risker kopplade till hög kredit tillväxt och skuldsättning liksom de svenska bankernas beroende av marknadsfinansiering och likviditet. Riksbanken förespråkade mer specifikt att verktygslådan till att börja med skulle innehålla kontradiskala kapitalkrav, sektorsvisa kapitalkrav och bolånetak. Riksbanken konstaterade att makrotillsynen kan ha stor påverkan på ekonomin, varför det var viktigt att säkerställa det demokratiska inflytandet. Här kunde riksbanksfullmäktige spela en viktig roll.

Riksbankens direktion och fullmäktige stod bakom remissvaret utom de socialdemokratiska fullmäktigeledamöterna som menade att fullmäktige inte skulle komma med något svar. Vice riksbankschef Karolina Ekholm lämnade ett särskilt yttrande till Riksbankens remissvar.

Den 26 augusti 2013 lämnade regeringen besked om ett förstärkt ramverk för finansiell stabilitet. Finansinspektionen föreslås få det huvudsakliga ansvaret för de instrument som finns för att påverka den finansiella stabiliteten. Ett formaliserat stabilitetsråd bildas som ska samråda om finansiella stabilitetsåtgärder. Riksbankens analys och bevakning av det finansiella systemet och samarbetet med andra myndigheter inom området fortgår utifrån angivna ramverk.

Riksbankens yttrande om betänkandet Förstärkta kapitaltäckningsregler

Regeringen tillsatte 2012 en utredning som skulle lämna förslag på de lagförändringar som behövs för att anpassa svensk rätt till EU:s nya regelverk för kapitaltäckning. Förslaget presenterades i betänkandet Förstärka kapitaltäckningsregler (SOU 2013:65) för regeringen i september 2013.

Riksbanken lämnade sitt remissvar på betänkandet den 20 november 2013. Riksbanken ställde sig bakom flera av utredningens bedömningar och förslag. Hit hörde till exempel utredningens förslag att i svensk lag införliva samtliga kapitalbuffertar som listas i EU-direktivet. Riksbanken gav också stöd åt utredningens bedömning att bestämmelserna om kapitalkonserveringsbufferter och den kontracykliska kapitalbufferten ska börja gälla så snart som direktivet tillåter eftersom dessa kommer att bidra till att värna den finansiella stabiliteten. Riksbanken höll med utredningens förslag om att det behövs beräkningar baserade på modeller för att fastställa den kontracykliska kapitalbufferten, men framhöll behovet av att även tillåta kvalitativa bedömningar av hållbarheten i kreditutvecklingen och nivån på de cykliska systemriskerna.

Riksbanken ansåg, i motsats till utredningen, att tillsynsmyndigheten vid bedömningen om åläggande av särskilda kapitalbaskrav (Pelare 2-krav) på institut ska beakta både den risk som det enskilda institutet utsätts för och den risk som ett institut utsätter det finansiella systemet för. Detta skulle öka flexibiliteten för Finansinspektionen i dess bedömning av institutets kapitalbehov. Riksbanken ansåg också att man i svensk lagstiftning bör införa ett krav på att Finansinspektionen ska offentliggöra beslut om en banks särskilda kapitalbaskrav (Pelare 2-krav) samt att även bankerna offentliggör de kapitalbaskrav de åläggs. Detta skulle underlätta för utomstående marknadsaktörer att göra en riskbedömning av banken. Därtill menade Riksbanken att det i lagen om kapitalbuffertar ska tydliggöras att systemriskbufferten ska kunna användas för att motverka sådana risker som systemviktiga institut utgör för det finansiella systemet. I samma lag bör det enligt Riksbanken förtydligas att olika systembuffertkrav får införas för olika delar av den finansiella sektorn.

Samordning av krisberedskapen i det centrala betalningssystemet

Den statliga utredningen Stärkt krisberedskap i det centrala betalningssystemet (SOU 2011:78) föreslog 2011 att Riksbanken skulle få ett lagstadgat ansvar för samordning av krisberedskapsåtgärder i det centrala betalningssystemet. Under 2013 har regeringen arbetat med att bereda förslaget, och Riksbanken har planerat för hur detta ska genomföras. Ett genomförande innebär att Riksbanken kommer att etablera en funktion för samordning av åtgärder för att förebygga och hantera allvarliga fel, avbrott eller störningar i det centrala betalningssystemet. Parallellt med detta arbete har banken fortsatt att verka för en god krisberedskap inom ramen för den finansiella sektorns privat-offentliga samverkansgrupp (FSPOS).

Bedömning av den finansiella stabiliteten

Riksbanken bedömde att stabiliteten i det svenska finansiella systemet under 2013 var god. De förhållandevis goda ekonomiska förutsättningarna i Sverige gynnade de svenska bankernas intjäning och bidrog till att kreditförlusterna var små. Dessutom var bankerna relativt väl kapitaliserade jämfört med många andra europeiska banker, vilket medförde att deras tillgång till marknadsfinansiering var god. De största hoten mot den finansiella stabiliteten var utvecklingen i euroområdet och de svenska hushållens höga skuldsättning.

Bankerna var under våren finansiellt starka men mer motståndskraft behövdes på sikt

Under våren dämpades oron på de globala finansiella marknaderna trots att de realekonomiska utmaningarna i euroområdet kvarstod. Den ekonomiska återhämtningen i euroområdet gick långsamt och flera länder behövde förbättra sin konkurrenskraft och konsolidera sina offentliga finanser. Därtill fortsatte ECB att förse det europeiska banksystemet med likviditet. Minskad oro och en lång period med globalt låga räntor bidrog till att investerarnas jakt på avkastning ökade och därmed steg också intresset för högavkastande obligationer och för aktier.

Riksbanken bedömde att de svenska storbankerna var finansiellt starka, och jämfört med 2012 hade risken att de skulle hamna i problem den närmaste tiden minskat (se diagram 12). Utvecklingen förklarades bland annat av att den ekonomiska tillväxten i Sverige hade varit relativt stark jämfört med i många andra länder och att de svenska bankerna hade gynnats av förhållandevis god efterfrågan på krediter från framför allt de svenska hushållen. De ekonomiska förutsättningarna bidrog även till att bankernas kreditförluster var små. De svenska bankerna var också väl kapitaliserade jämfört med många andra europeiska banker när deras kapital mäts i förhållande till de riskvägda tillgångarna. De låga riskvikterna på framför allt bolån medförde däremot att kapitalet i relation till de totala tillgångarna var lägre än i många andra länder.

Riksbanken bedömde att tillväxten i den svenska ekonomin liksom de svenska företagens efterfrågan på krediter skulle bli relativt svag under 2013. Detta berodde på den svaga utvecklingen i omvärlden och då i synnerhet i euroområdet. Hushållens efterfrågan på krediter förväntades öka, och till följd av detta beräknades också bankernas intjäning stiga. Vid sidan av ökad utlåning bidrog även lägre kostnader till förbättrade resultat för storbankerna. Därtill väntades storbankernas kreditförluster vara små under prognosperioden (se diagram 13) även om kreditförlusterna i Danmark fortsatte att vara jämförelsevis höga.

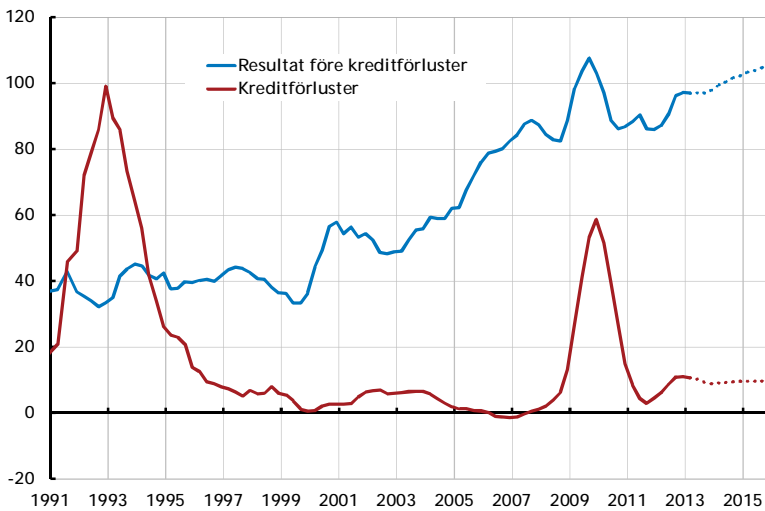
Diagram 12. Systemriskindikator för det svenska finansiella systemet, sannolikhet procent

Anm. Indikatorn visar sannolikheten att alla fyra storbanker hamnar i problem inom ett år. Se En systemriskindikator för det svenska banksystemet, fördjupning i Finansiell stabilitet 2011:2 och i Ekonomiska kommentarer 2011:7, Sveriges riksbank.

Källa: Riksbanken.

Diagram 13. Resultat före kreditförluster och kreditförluster, netto i storbankerna, summerat över fyra kvartal, miljarder kronor, fasta priser mars 2013

Anm. Streckade linjer avser Riksbankens huvudscenario enligt aktuell bedömning respektive bedömningar från Riksbankens stabilitetsrapporter.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken.

Riksbanken noterade också att de svenska hushållens skuldsättning var hög i både ett historiskt och ett internationellt perspektiv. Riksbanken bedömde till exempel att ett plötsligt och kraftigt fall i bostadspriserna skulle kunna försvaga hushållens ekonomi och leda till en längre period av lägre ekonomisk aktivitet. För att hushållen skulle återfå balansen mellan sina tillgångar och skulder skulle de då nämligen spara mer. Om övriga sektorer i ekonomin då inte skulle öka sin konsumtion eller sina investeringar för att kompensera för hushållens lägre konsumtion skulle en låg aktivitet i ekonomin kunna leda till att företagen fick svårare att betala sina löpande utgifter, såsom räntor på lån. Detta skulle i sin tur kunna leda till betydande kreditförluster i bankerna. Ett snabbt och plötsligt fall i bostadspriserna skulle dessutom kunna leda till att investerarna valde att minska sin exponering mot den svenska banksektorn. Därmed skulle efterfrågan kunna minska på de svenska bankernas säkerställda obligationer och medföra dyrare marknadsfinansiering. Detta skulle kunna driva på den negativa utvecklingen i ekonomin ytterligare.

Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet ansågs utgöra den största risken i närtid. Många europeiska länder hade fortfarande stora strukturella problem som behövde hanteras för att inte euroområdet skulle riskera att hamna i en långvarig recession som också kunde påverka den svenska ekonomin negativt. Därtill fanns det en risk att oron på de finansiella marknaderna snabbt kunde öka. Oro på de finansiella marknaderna och en svagare realekonomisk utveckling skulle i sin tur kunna medföra att de svenska storbankernas intjäning försämrades, kreditförlusterna ökade och marknadsfinansieringen blev både dyrare och mer svårtillgänglig.

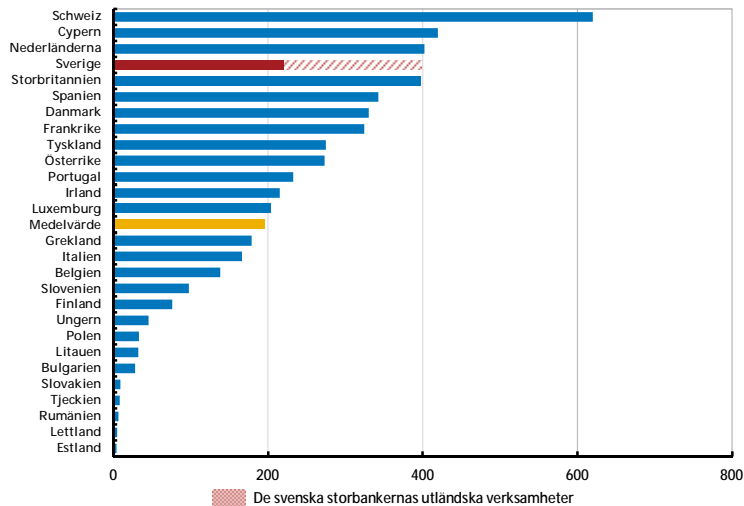
Riksbankens stresstester visade visserligen att de svenska storbankerna var tillräckligt väl kapitaliserade för att kunna hantera de kraftigt stigande kreditförluster som skulle kunna uppstå om den ekonomiska utvecklingen blev mycket sämre än förväntat. Men samtidigt fanns det faktorer som stress-testerna inte tar hänsyn till, såsom spridningsriskerna i det svenska banksystemet. Riskerna i banksystemet kan därmed vara större än vad som framgår av resultatet för stresstesterna. Dessutom skulle en kraftigt sämre utveckling kunna få större effekt på bankernas tillgång till marknadsfinansiering än vad som framgår av stresstesterna. Om kreditrisken i bankernas utlåning skulle öka kunde det medföra att bankernas kreditbetyg riskerade att sänkas. Detta skulle i sin tur kunna begränsa antalet investerare som är villiga att investera i värdepapper som emitterats av de svenska storbankerna.

Riksbankens rekommendationer

Trots att de svenska storbankerna bedömdes vara finansiellt starka fanns det sårbarheter i det svenska banksystemets struktur som på sikt kunde påverka den finansiella stabiliteten negativt. Det svenska banksystemet är till exempel stort i förhållande till den svenska ekonomin, mätt som bankernas tillgångar i förhållande till BNP (se diagram 14), vilket kan medföra att de samhälls-ekonomiska kostnaderna blir stora i händelse av en finansiell kris. De svenska storbankerna är också nära sammanlänkade, vilket yttrar sig bland annat i att

de lånar av eller handlar med varandra i mycket stor omfattning. Samtidigt finansierar de sig ofta på samma marknader. Detta gör att problem i en bank snabbt kan sprida sig till hela banksystemet. Dessutom har de svenska bankerna ett jämförelsevis stort inslag av marknadsfinansiering – ungefär hälften av bankernas utlåning finansieras på detta sätt. Drygt 60 procent av marknadsfinansieringen sker i utländsk valuta.

Diagram 14. Bankernas tillgångar i förhållande till BNP, december 2012, procent

Anm. I banktillgångar inkluderas bankkoncernernas samtliga tillgångar både inom och utom landet. Den skuggade delen av den röda stapeln visar de fyra storbankernas tillgångar utomlands i förhållande till Sveriges BNP.

Källor: ECB, EU-kommissionen, Schweiz Nationalbank och Riksbanken.

Mot bakgrund av de risker som Riksbanken identifierade och de strukturella omständigheterna i banksystemet rekommenderade Riksbanken återigen att de svenska storbankerna bör säkerställa en kärnprimärkapitalrelation på 12 procent den 1 januari 2015. Med mer kapital ökar bankernas motståndskraft mot oväntade förluster. På så sätt stärks marknadens förtroende för enskilda banker liksom det finansiella systemet i sin helhet.

Riksbanken rekommenderade också ännu en gång de svenska storbankerna att fortsätta att minska sina strukturella likviditetsrisker och närma sig minnivån på 100 procent i det strukturella likviditetsmålet (NSFR). Bankerna skulle kunna göra detta genom att till exempel förlänga löptiden på sin finansiering och på så sätt minska skillnaden i löptid mellan tillgångar och skulder. Genom att minska denna skillnad ökar bankerna sin förmåga att klara både längre perioder av störningar på de finansiella marknaderna och andra mer permanenta förändringar som kan påverka deras finansieringsmöjligheter. Riksbanken rekommenderade också storbankerna att redovisa det strukturella likviditetsmålet i sina offentliga redovisningar då mer information om

bankernas risker bidrar till att öka genomlysningen och därmed förtroendet för banksektorn.

Riksbanken hade tidigare riktat rekommendationer till bankerna i Stibor-panelen och Bankföreningen att stärka ramverket kring referensräntan Stibor. Även om stora framsteg hade genomförts i detta avseende jämfört med hösten 2012 behövde ramverket för Stibor stärkas med ett krav på oberoende uppföljning och kontroll. Referensräntor spelar en viktig roll för svenska räntor och därmed för fördelningen av kapital i samhället samt för de finansiella marknadernas funktionssätt. Med ett tydligt ramverk kan förtroendet för Stibor öka.

Under hösten bedömde Riksbanken att den finansiella stabiliteten var god men att det fanns risker att hantera

Det fanns flera tecken på ljusare ekonomiska utsikter i omvärlden och fortsatta centralbanksåtgärder bidrog till minskad osäkerhet på de finansiella marknaderna under 2013. Ovissheten kring tillståndet i den europeiska banksektorn kvarstod dock och flera europeiska länder brottades fortfarande med strukturella problem. Därtill rådde det en osäkerhet kring hur en återgång till en normal styrräntebaserad penningpolitik i USA skulle påverka globala finansiella marknader. Alla dessa faktorer riskerade att påverka den internationella ekonomiska utvecklingen.

Trots en längre period av svag realekonomisk utveckling uppvisade de svenska storbankerna fortsatt goda resultat. Detta berodde bland annat på en förhållandevis stor efterfrågan på krediter, främst från hushållen, och låga kreditförluster. I Riksbankens huvudscenario bedömdes storbankernas intjäning (resultat före kreditförluster) att fortsätta att öka med den positiva ekonomiska utvecklingen (se diagram 13). I enlighet med Riksbankens rekommendationer hade storbankerna ökat sina kärnprimärkapitalrelationer och var välkapitaliserade utifrån ett riskjusterat mått. Precis som tidigare utgjorde dock det egna kapitalet en relativt sett liten del av de totala tillgångarna, både i ett historiskt och internationellt perspektiv.

Riksbanken bedömde att den inhemska riskbilden dominerades av de svenska hushållens höga och stigande skuldsättning. Till bilden hörde också att den genomsnittliga amorteringstiden för svenska bolån var mycket lång och att andelen bottenlån som inte amorterades fortfarande var hög. En del av utvecklingen kunde förklaras av både efterfråge- och utbudsfaktorer, såsom sänkta räntor, skatteförändringar och ett lågt bostadsbyggande. Hushållen har emellertid blivit mer känsliga än tidigare för förändringar i sådana faktorer eftersom hushållens skulder i förhållande till deras disponibla inkomster nästan har fördubblats sedan 1980-talet. En särskild stor risk ansåg Riksbanken förelåg om hushållen har orealistiska framtidsförväntningar och då främst avseende ränteläget. Om bolåneräntan blir högre än hushållen har förväntat sig kan de tvingas att göra stora anpassningar av sin ekonomi, vilket kan få stora realekonomiska konsekvenser. Att bostadsutlåningen till svenska hushåll utgör en dominerande del av svenska bankers tillgångar innebär samtidigt

att det finansiella systemet är känsligt för risker kopplade till skuldsättningen. Bankernas utlåning finansieras till stor del via de finansiella marknaderna. Möjligheterna till sådan finansiering bygger på att investerarna har ett högt förtroende för säkerheterna i de underliggande tillgångarna.

Riksbanken ansåg att det behövdes en rad åtgärder för att minska riskerna med hushållens växande och höga skuldsättning och den fortsatta prisökningen på bostäder. En åtgärd skulle kunna vara ett riktat kapitalkrav. På så vis minimeras också de samhällsekonomiska kostnaderna för att motverka de identifierade riskerna. En annan åtgärd som sannolikt både stärker bankernas motståndskraft och dämpar tillväxten i hushållens skuldsättning skulle vara att höja riskviktsgolvet från den rådande nivån på 15 procent. Riksbanken såg i sammanhanget också positivt på det pågående arbetet med att ta fram ett regelverk för en kontracyklisk kapitalbuffert i det svenska banksystemet. Om regelverket för en sådan buffert varit på plats hade bufferten sannolikt varit påslagen.

Riksbankens rekommendationer

Riksbanken rekommenderade att riskviktsgolvet för svenska bolån borde höjas mot bakgrund av riskerna förknippade med den höga och fortsatt växande skuldsättningen i hushållssektorn och skuldsättningens potentiella konsekvenser för både realekonomin och den finansiella stabiliteten. Riksbanken delade Finansinspektionens bedömning om behovet att höja riskviktsgolvet till 25 procent och ansåg att detta golv borde införas snarast. Genom högre riskviker skulle bankernas motståndskraft och det finansiella systemet stärkas och därmed investerarnas förtroende för bankerna. Ett höjt golv för riskviker skulle innebära att kapitalkraven höjs så att bankerna bygger upp ytterligare buffertar. Även risken för likviditetsproblem i bankerna vid ett kraftigt bostadsprisfall skulle minska om investerarnas förtroende upprätthålls för att svenska banker har tillräckligt med kapital.

Riksbanken rekommenderade också de svenska storbankerna att redovisa sin bruttosoliditet minst en gång per kvartal. Bankerna använder sig i allt större utsträckning av riskbaserade bedömningar i sin verksamhet. Detta har sina fördelar, men det har också ifrågasatts om bedömningarna verkligen speglar riskerna i tillgångarna på ett bra sätt. Genom att de svenska bankerna publicerar bruttosoliditeten skulle man ge investerare full tillgång till information som kan jämföras både över tid och mellan bankerna. Man skulle också få en mer heltäckande bild av bankernas kapitalstyrka.

Riksbanken ansåg också att de svenska storbankerna borde redovisa sitt korta likviditetsmått (LCR) i svenska kronor minst en gång per kvartal. De svenska bankerna redovisar sedan tidigare måttet för alla valutor sammanräknat och separat i euro och amerikanska dollar. Genom att komplettera den nuvarande redovisningen med det korta likviditetsmålet i svenska kronor ges en mer fullständig bild av de svenska bankernas likviditetsrisker i olika valutor. Ingen av de fyra storbankerna har hittills redovisat måttet i svenska kronor.

Mot bakgrund av sårbarheterna i det svenska banksystemets struktur vidhöll Riksbanken också sina tidigare rekommendationer att de svenska storbankerna bör säkerställa att de har en kärnprimärkapitalrelation på minst 12 procent den 1 januari 2015. Riksbanken upprepade också rekommendationen att de svenska storbankerna bör minska sina strukturella likviditetsrisker och närma sig miniminivån på 100 procent i det strukturella likviditetsmålet (NSFR). Riksbanken ansåg att förutsättningarna för de svenska storbankerna att minska sina strukturella likviditetsrisker var goda till följd av att de kunde finansiera sig på längre löptider och till lägre kostnader än många andra europeiska banker. Hittills har endast en av de svenska storbankerna offentligt rapporterat sitt strukturella likviditetsmål. Riksbanken upprepade därför också rekommendationen om att de svenska storbankerna bör redovisa detta mål minst en gång per kvartal.

Uppföljning

Det svenska finansiella systemet kunde upprätthålla sina funktioner väl under 2013.

Oron på de finansiella marknaderna i euroområdet dämpades under året och räntorna på statsobligationer utgivna av skuldtynnda länder minskade. Detta berodde delvis på att ECB köpte statsobligationer utgivna av dessa länder på andrahandsmarknaden. Därtill fortsatte ECB att förse det europeiska banksystemet med likviditet. ECB erbjöd till exempel bankerna i euroområdet obegränsade lån till låg ränta mot säkerhet.

De svenska bankerna hade god tillgång till marknadsfinansiering och intresset för bankernas säkerställda obligationer på längre löptider fortsatte att öka under året. Detta medförde att bankernas finansieringskostnader på längre löptider minskade. De svenska bankerna hade i detta perspektiv inte några problem med att förse hushåll och företag med krediter. Utlåningen till hushåll och företag fortsatte att öka under året. Den finansiella infrastrukturen fungerade under året väl trots att något fler störningar än vanligt rapporterades i det centrala betalningssystemet RIX.

De svenska storbankerna hade en kärnprimärkapitalrelation på minst 10 procent den 1 januari 2013, i enlighet med Riksbankens rekommendation. Deras strukturella likviditetsrisker minskade något under året, men det strukturella likviditetsmålet (NSFR) var fortfarande under 100 procent. Storbankernas offentliga rapportering av det strukturella likviditetsmålet hade inte förbättrats och endast en av de fyra storbankerna redovisade detta mål.

Bankerna som ingår i Stibor-panelen och Bankföreningen gjorde stora framsteg med att reformera ramverket för referensräntan Stibor. Bankföreningen tog under året officiellt ansvar för Stibors ramverk samtidigt som ett nytt ramverk publicerades. Det nya ramverket etablerade en organisatorisk struktur hos Bankföreningen för beslutsfattande och ärendehantering rörande Stibor, inklusive tydliga villkor för deltagande i Stibor-panelen.

Bankföreningen införde också bindande åtaganden för Stibor-bankerna att handla till sina angivna Stibor-räntor vid förfrågan. Därtill ökade transparensen kring ramverket och annan väsentlig information. Bankföreningens styrelse beslutade också om att införa ett krav på extern revision i Stibor-ramverket.

Betalningssystemet RIX

Riksbanken ska enligt riksbankslagen främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Ett sätt att bidra till detta är att tillhandahålla ett system som underlättar för marknadsaktörerna att genomföra finansiella överföringar sinsemellan utan kredit- eller likviditetsrisker. Betalningssystemet RIX är ett sådant system. De banker, clearinghus och andra marknadsaktörer som deltar i RIX får dessutom alltid tillgång till finansiering i svenska kronor under dagen.

RIX betydelse i Riksbankens policyarbete

RIX är konstruerat på ett sådant sätt att det inte byggs upp exponeringar mellan deltagarna. När det är dags att genomföra en överföring görs denna omgående under förutsättning att betalaren har tillgänglig likviditet. För att minska risken för att överföringar i RIX inte kan utföras till följd av att deltagare saknar likviditet kan Riksbanken tillföra systemet likviditet under dagen genom att lämna kredit till RIX-deltagarna mot säkerheter. Säkerheterna utgörs främst av svenska och utländska värdepapper med god kreditvärdighet, men kan även vara utländsk valuta som står på konto i en centralbank. Allt detta innebär att det finansiella systemet blir säkrare. Att en överföring genomförs omgående innebär också att effektiviteten i betalningssystemet ökar.

I anslutning till RIX tillhandahåller Riksbanken även särskilda konton och krediter under dagen för att göra avvecklingen av värdepappersaffärer mer effektiv. Euroclear Sweden, den svenska centrala värdepappersförvararen, hanterar dessa konton och krediter på uppdrag av Riksbanken.

Ett säkert och effektivt betalningsväsende kräver också att den finansiella infrastrukturen är robust. Detta innebär att RIX måste ha hög tillgänglighet, vilket förutsätter att det finns flera drifanläggningar och väl inövade rutiner om störningar inträffar. En sådan infrastruktur som RIX påverkas dock också av vilka aktörer som deltar i infrastrukturen. För att säkerställa hög kontinuitet och god beredskap i den svenska betalningsinfrastrukturen deltar därför Riksbanken i det arbete som bedrivs inom ramen för den finansiella sektorns privat-offentliga samverkansgrupp (FSPOS).

RIX har också en stor betydelse för det penningpolitiska styrsystemet. Räntorna på deltagarnas konton i Riksbanken är direkt kopplade till repo-räntan. RIX gör det också möjligt för de penningpolitiska motparterna att enkelt kunna utjämna saldona på sina konton i Riksbanken. Dessutom är det

genom RIX som Riksbanken själv genomför olika transaktioner, exempelvis penningpolitiska transaktioner av olika slag, lämnar krediter vid extraordinära åtgärder och betalar för leveranser av kontanter till och från banker.

RIX roll i betalningsinfrastrukturen

RIX-systemet sammanför många aktörer som genomför finansiella transaktioner i Sverige. Transaktionerna utförs i flera olika system som tillsammans utgör den svenska betalningsinfrastrukturen. Bankgirot hanterar betalningar av företags fakturor, många privatpersoners internetbetalningar, överföringar mellan bankkonton, kortbetalningar med mera. Euroclear Sweden hanterar avveckling av värdepappersaffärer; i en del av dessa värdepappersaffärer ingår det nederländska clearingföretaget EMCF som central motpart. Nasdaq OMX är en svensk central motpart som hanterar avveckling av affärer i derivatprodukter medan CLS är ett internationellt system för avveckling av valutaaffärer. Dessa clearingsystem är deltagare i RIX. Utöver dessa system är banker, Riksgälden och Riksbanken deltagare i RIX.

I RIX knyts de finansiella flödena samman och RIX är därför i centrum av betalningsinfrastrukturen. Deltagarna i RIX har konton i Riksbanken som de kan använda för att göra överföringar sinsemellan. Dessa överföringar kan avse deltagarnas egna finansiella transaktioner eller transaktioner för deras kunders räkning. Vissa clearingsystem skickar även överföringar till RIX för sina deltagares räkning. De banker eller andra finansiella aktörer som har valt att inte själva delta i RIX anlitar en bank som är deltagare i RIX för att göra överföringar till andra banker och deras kunder.

I stort sett samtliga betalningar i svenska kronor som inte sker internt i en enskild bank hanteras i någon form genom RIX. Därmed har RIX en central roll i det svenska finansiella systemet. Omsättningen i RIX under drygt åtta dagar motsvarar Sveriges BNP.

Målsättning för RIX-verksamheten

Eftersom RIX är ett system som har avgörande betydelse för att det finansiella systemet ska fungera väl har Riksbanken satt ett högt mål för dess tillgänglighet. Systemet ska vara tillgängligt under minst 99,85 procent av den tid det är öppet. RIX ska också uppfylla deltagarnas krav på funktionalitet. Riksbanken har därför som mål att 80 procent av deltagarna, vilka representerar minst 70 procent av transaktionsvolymen i systemet, ska vara nöjda med RIX.

Samtliga kostnader för att tillhandahålla tjänsterna i RIX ska finansieras genom avgifter från deltagarna. Detta innebär att det även för Riksbanken beräknas en avgift efter samma princip som för övriga deltagare; dessutom står Riksbanken för kostnaden för de funktioner som används för att genomföra penningpolitiken.

Verksamheten 2013

För att säkra att reservrutinerna fungerar väl om det tekniska systemet skulle fallera genomförde Riksbanken flera övningar, både självständigt och tillsammans med deltagarna. Riksbanken deltog även aktivt i den samverkan kring kontinuitetsfrågor som finns i den finansiella sektorn inom ramen för FSPOS samt i en övning i FSPOS regi. Riksbanken fortsatte även under 2013 att utreda behovet av och alternativen för en lösning som ger RIX-deltagarna tillgång till ett fungerande betalningssystem även om driften vid Riksbankens ordinarie driftställen skulle upphöra. En sådan lösning behöver ta hänsyn till de förändringar som uppstår till följd av att en extern leverantör har tagit över delar av Riksbankens IT-verksamhet (se avsnittet Organisation och styrning). Då omläggningen till den nya leverantörens anläggningar inte fullt ut genomförts under 2013, kommer utredningen att slutföras först under 2014.

Under hösten 2012 fattade Riksbanken beslut om nya principer för säkerheter för krediter i Riksbanken. Dessa innebär bland annat att möjligheten att utnyttja egna säkerställda obligationer och andra värdepapper utgivna av kreditinstitut begränsas samt att så kallade Asset-Backed Securities inte längre accepteras. De nya principerna trädde i kraft i april 2013. Vissa övergångsregler innebär att de kommer att gälla fullt ut först från och med juli 2014. Riksbanken påbörjade också under året upphandlingen av ett nytt system för säkerhetshantering.

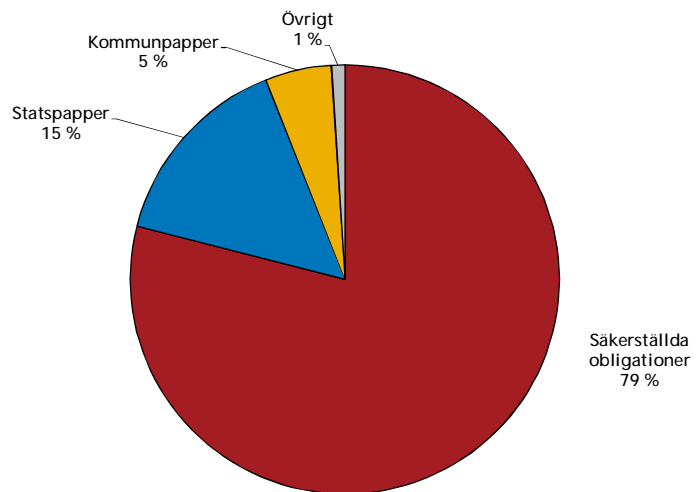
Vid utgången av året fanns totalt 25 deltagare i systemet.

RIX hanterade i genomsnitt 15 324 transaktioner per dag under 2013. Detta är en ökning med 6 procent jämfört med året innan. Den genomsnittliga transaktionen uppgick till cirka 29 miljoner kronor.

Den dagliga omsättningen var samtidigt cirka 450 miljarder kronor i genomsnitt. Detta innebär en minskning med 10 procent jämfört med föregående år.

I genomsnitt hade deltagarna i RIX ett kreditutrymme på cirka 143 miljarder kronor under året, vilket är en ökning med cirka 8 miljarder kronor jämfört med föregående år. Detta kreditutrymme motsvarar värdet av de säkerheter som deltagarna ställt till Riksbanken och som inte utnyttjats som säkerhet för andra krediter som Riksbanken lämnat. Summan av de krediter som samtliga deltagare maximalt utnyttjade per dag motsvarade i genomsnitt 62 procent av detta kreditutrymme. Vid utgången av 2013 utgjorde säkerställda obligationer 79 procent av värdet av samtliga säkerheter som ställts till Riksbanken (se diagram 15).

Diagram 15. Säkerheter pantsatta för kredit i RIX i slutet av 2013, fördelning på värdepappersslag

Anm. Det totala värdet av säkerheter pantsatta för kredit i RIX uppgick till 127 miljarder kronor den 31 december 2013.

Källa: Riksbanken.

Uppföljning

Riksbankens mål för betalningssystemet RIX uppfylldes inte under 2013. Under året inträffade tre störningar som påverkade den formella tillgängligheten. Sådana störningar är viktiga att undvika eftersom de kan få svåra konsekvenser för deltagarna. Deras faktiska konsekvenser är dock beroende av längden på och tidpunkten för störningen.

Den mest allvarliga störningen innebar att RIX inte fungerade under 360 minuter. Den orsakades av två fel i det tekniska RIX-systemet. Det ena felet utlöste störningen och det andra felet förhindrade att systemet kunde startas om. Dessa tekniska fel har åtgärdats.

En annan störning drabbade RIX-systemet i samband med fel i Riksbankens nätverk. Denna störning innebar att deltagarna under drygt nio timmar inte hade tillgång till den applikation som ger dem möjlighet att se saldon och göra manuella överföringar. Under merparten av denna tid fungerade dock själva RIX-systemet, men med ett avbrott under 92 minuter.

En ytterligare allvarlig störning påverkade även den applikation som deltagarna kan använda för att se saldon och göra manuella transaktioner och innebar även i detta fall att applikationen inte var tillgänglig under drygt nio timmar. Denna störning hade endast en liten påverkan på den formella tillgängligheten. Störningen orsakades av ett certifikatsbyte i Riksbankens data-system.

Vid de två sistnämnda störningarna valde Riksbanken att inte omedelbart göra ändringar i det tekniska systemet för att inte riskera att själva RIX-systemet skulle blivit otillgängligt under den tid då viktiga betalningar genomförs. Detta innebar att den tid under vilken deltagarnas applikation inte var tillgänglig blev längre än om ändringarna hade genomförts omgående.

Sammantaget medförde störningarna att RIX var tillgängligt under 99,70 procent av tiden då betalningar hanteras, vilket innebär att målet om tillgänglighet inte uppfylldes. Under året inträffade dessutom tolv mindre incidenter i RIX som hade begränsade konsekvenser för deltagarna.

Kostnaderna för verksamheten uppgick till 57 miljoner kronor och täcktes till 115 procent av avgifter. Detta innebär att verksamheten under 2013 fullt ut täckte sina kostnader. Sett över treårsperioden 2011–2013 var kostnads-täckningen 111 procent.

Under 2013 genomförde Riksbanken en kundundersökning bland RIX-deltagarna. Enligt undersökningen var 94 procent nöjda med RIX. De som var nöjda representerade 100 procent av transaktionsvolymen i RIX.

Kontantförsörjning

Riksbanken har ensamrätt att ge ut sedlar och mynt i Sverige och ansvarar för landets kontantförsörjning. Detta innebär att Riksbanken tillhandahåller sedlar och mynt, makulerar uttjänta sedlar och mynt och löser in ogiltiga sedlar. Riksbanken följer också utvecklingen på betalningsmarknaderna och analyserar användningen av kontanter och alternativa betalningsmedel i ekonomin.

Målet för denna verksamhet är att säkerställa att sedlar och mynt är av hög kvalitet och att Riksbankens kontantförsörjning är säker och effektiv. Allmänheten och de företag som hanterar kontanter ska ha ett stort förtroende för sedlar och mynt och för kontantförsörjningen.

Riksbanken lämnar ut kontanter till bankerna som sedan distribuerar kontanterna vidare till handeln och allmänheten via sina 16 kontantdepåer runt om i landet. Den praktiska hanteringen av dessa kontantdepåer sköts av värdebolag på bankernas uppdrag. Värdebolagen ansvarar också för distributionen av sedlar och mynt.

Verksamheten 2013

Under året fortsatte Riksbanken sitt arbete med att tillhandahålla sedlar och mynt till bankerna och följa utvecklingen av värdet av kontanterna i cirkulation. Riksbanken arbetade också med förberedelser för det kommande sedel- och myntutbytet och med att informera om att de äldre versionerna av 50- och 1 000-kronorssedlarna skulle bli ogiltiga vid årsskiftet.

Utveckling av värdet av kontanter i cirkulation

Det totala värdet av kontanter i cirkulation uppgick till 86 miljarder kronor vid utgången av 2013 (se tabell 2). Värdet av kontanter i cirkulation styrs av efterfrågan på sedlar och mynt, vilket varierar under året. Därför kan man med större precision beskriva hur mycket kontanter som finns i cirkulation under hela året genom att ange ett genomsnitt av kontanternas värde den sista dagen per månad under årets tolv månader. Detta genomsnittliga värde uppgick till 88 miljarder kronor under 2013.

Den stora minskningen av kontantmängden mellan 2012 och 2013 utgörs av 1 000-kronorssedlar. Mängden sedlar av denna valör har minskat under många år och antalet 1 000-kronorssedlar mer än halverades under 2013. Skälet till den kraftiga minskningen det senaste året är att den äldre versionen av 1 000-kronorssedeln upphörde att vara giltigt betalningsmedel i och med utgången av 2013. Mängden sedlar av övriga valörer har däremot legat på en relativt konstant nivå de senaste tre åren (se diagram 16).

Den vanligaste sedelvalören är 500-kronorssedeln. Den utgjorde 32 procent av det totala antalet sedlar och stod för 65 procent av det genomsnittliga värdet av sedlarna i cirkulation, som under 2013 uppgick till 83 miljarder kronor (se diagram 17). I slutet av året var sedlarnas värde 80 miljarder kronor (se tabell 2).

Det genomsnittliga värdet av mynten i cirkulation under året uppgick till 5 miljarder kronor (se diagram 18). Även i slutet av året var myntens värde 5 miljarder kronor (se tabell 2). Den vanligaste myntvalören är enkronan. Detta mynt utgjorde 72 procent av det totala antalet mynt i cirkulation och stod för 26 procent av det genomsnittliga värdet av mynten i cirkulation under året.

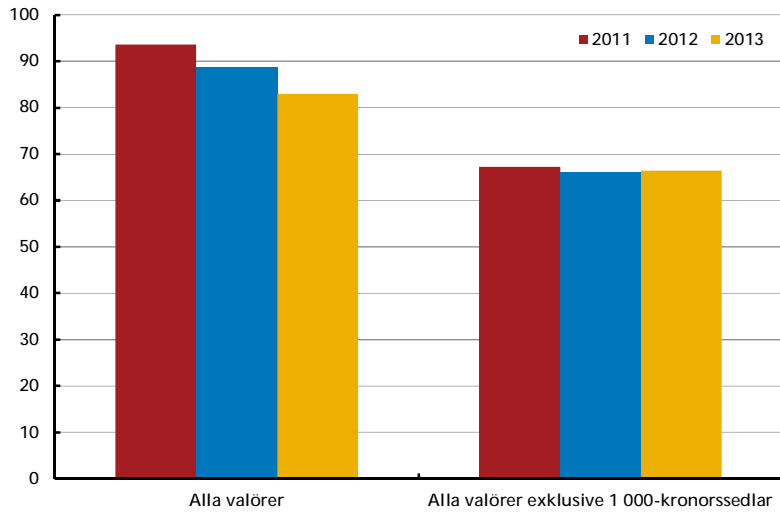
Tabell 2. Värdet av sedlar och mynt i cirkulation, miljarder kronor

	2009	2010	2011	2012	2013
Totalt värde den 31 december	111	105	100	96	86
Sedlar	105	100	95	91	80
Mynt	6	5	5	5	5
Totalt värde, genomsnitt under året	106	103	99	94	88
Sedlar	100	98	94	89	83
Mynt (exklusive minnesmynt)	5	5	5	5	5

Anm. Uppgifterna i tabellen är avrundade.

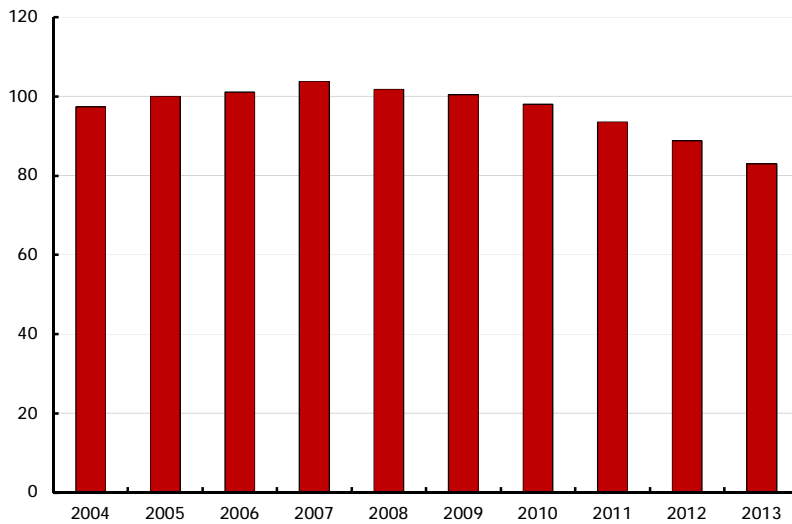
Källa: Riksbanken.

Diagram 16. Genomsnittligt värde av sedlar i cirkulation 2011–2013, miljarder kronor

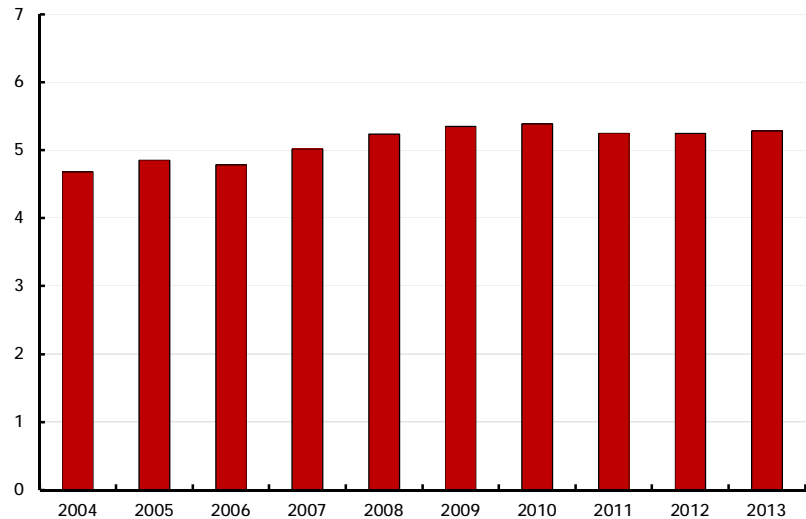
Källa: Riksbanken.

Diagram 17. Genomsnittligt värde av sedlar i cirkulation, miljarder kronor

Källa: Riksbanken.

Diagram 18. Genomsnittligt värde av mynt i cirkulation, miljarder kronor

Anm. Uppgifterna i diagrammet inkluderar inte värdet av minnesmynt.

Källa: Riksbanken.

Fortsatt arbete med nya sedlar och mynt

Under 2013 fortsatte Riksbanken med förberedelserna inför utbytet av sedlar och mynt under perioden 2015–2017, i enlighet med den plan som Riksbanken beslutade om 2012. Sedlarna och mynten kommer enligt denna plan att bytas ut i två etapper såsom rekommenderats av kontantmarknadens aktörer.

Under året avslutade Riksbanken arbetet med överenskommelserna med rättighetsinnehavarna till de bilder och symboler som ska användas på de nya sedlarna. I samband med detta byttes bilden på 1 000-kronorssedeln med Dag Hammarskjöld ut mot en ny bild på honom (se figur 2).

I mars 2013 beslutade riksbanksfullmäktige om vilka mini- och mikrotexter som ska finnas på de nya sedlarna. Texterna, som kommer att ligga invävda i sedlarnas motiv, fungerar som en extra säkerhetsdetalj och bidrar till att sedlarna blir svåra att förfälska. Texterna har anknytning till respektive person på sedeln.

Under 2012 godkände riksbanksfullmäktige den principiella utformningen av den nya sedelserien och under 2013 beslutade fullmäktige om den slutliga utformningen av sedlarna.

Riksbanken arbetade under året även med att säkerställa att de nya sedlarna och mynten ska fungera i den maskinella kontanthantering.

Figur 2. Konstnärlig utgångspunkt för den nya 1 000-kronorssedeln med Dag Hammarskjöld

Källa: Riksbanken.

Under 2013 genomförde Riksbanken informationskampanjen Kolla pengarna! med anledning av att det efter den 31 december 2013 inte längre går att betala med de äldre versionerna av 50- och 1 000-kronorssedlarna, de utan folieband (se figur 3). Anledningen till att sedlarna blev ogiltiga är att det finns ett behov av att minska antalet sedlar och sedelversioner inför det stora sedel- och myntutbytet som startar 2015. Att dessa sedlar blev ogiltiga är ett önskemål från banker, värdebolag och handeln för att på så sätt underlätta det kommande sedelutbytet. Riksbanken informerade om att sedlarna inte längre går att betala med genom att bland annat skicka en broschyr till samtliga svenska hushåll.

Riksbanken gav under 2013 ut en kronor med en specialprägling på myntens baksida. Mynten uppmärksammade att Sveriges kung, Carl XVI Gustaf, firade 40-årsjubileum som statschef (se figur 4).

Figur 3. Ogiltiga sedlar efter den 31 december 2013

Källa: Riksbanken.

Giltiga sedlar efter den 31 december 2013

Källa: Riksbanken.

Figur 4. 2013 års specialpräglade enkrona

Källa: Riksbanken.

Bygget av Riksbankens nya kontor för kontanthantering slutfördes under 2013. Riksbanken planerar att ta kontoret i drift i början av 2014. Riksbanken planerar inte att lagerhålla och hantera mynt i sin nya lokal. Under året tecknades därför ett avtal med Loomis Sverige AB, som sedan november 2013 lagrar, lämnar ut och tar emot mynt för Riksbankens räkning.

Riksbanken gjorde under 2013 en upphandling av leverantör för tillverkning av mynt. Det holländska myntverket Koninklijke Nederlandse Munt blev det företag som fick uppdraget att tillverka svenska mynt från och med 2014.

Uppföljning

De svenska sedlarna förfalskades i liten omfattning under 2013 (se tabell 3). Värdet av de falska sedlar som togs ur cirkulation uppgick till 347 070 kronor, vilket dock är en ökning jämfört med 2012. Antalet falska sedlar som togs ur cirkulation uppgick till 1 048 stycken, vilket är fler än 2012. Närmare hälften av förfalskningarna utgjordes av 20-kronorssedlar. Den näst vanligaste förfalskningen var 1 000-kronorssedeln och då i huvudsak den version av 1 000-kronorssedeln som blev ogiltig vid årsskiftet.

Riksbanken får löpande information om hur kontantförsörjningen i samhället fungerar genom Riksbankens kontanthanteringsråd och de arbetsgrupper som är knutna till rådet. I rådet deltar representanter för banker, bankägda bolag, värdebolag, detaljhandel, fackföreningar och berörda myndigheter. Kontanthanteringsrådet hade ett sammanträde under 2013. En fråga som togs upp i rådet var regeringens kontanthanteringsutredning som bland annat ska kartlägga och analysera kontanthanteringens alla moment och dess aktörer samt identifiera bristerna i regelverket för kontanthantering. En annan fråga som diskuterades i Kontanthanteringsrådet var utbytet av sedlar och mynt.

Mot bakgrund av de diskussioner som fördes i rådet och dess arbetsgrupper bedömde Riksbanken att kontantförsörjningen fungerade väl under 2013, att kvaliteten på sedlarna var god och att det finns ett stort förtroende för sedlar och mynt som betalningsmedel. Riksbanken tog under året även del av en undersökning om svenska folkets attityder till bland annat kontanter. Resultatet från denna undersökning visade att det finns ett högt förtroende för kontanter som betalningsmedel.

Tabell 3. Antalet sedlar och mynt

	2009	2010	2011	2012	2013
Antal sedlar i cirkulation (miljoner stycken)	354	351	343	336	334
Antal mynt i cirkulation (miljoner stycken)	2 236	2 248	1 989	1 889	1 911
Antal förfalskade sedlar (stycken)	1 064	1 503	562	533	1 048

Anm. Uppgifterna om antalet sedlar och mynt i cirkulation avser genomsnitt under året och är avrundade. I uppgiften om antalet mynt i cirkulation ingår inte minnesmynt.

Källa: Riksbanken.

Tillgångsförvaltning

Marknadsvärdet på Riksbankens finansiella tillgångar uppgick till 430,0 miljarder kronor vid slutet av 2013. Den totala avkastningen var –19,0 miljarder kronor, medan avkastningen exklusive valutakurseffekter uppgick till –2,7 miljarder kronor. Den övervägande delen av tillgångarna, 90 procent, utgjordes av guld- och valutareserven. Balansomslutningen ökade under året med 85,9 miljarder kronor till 431,6 miljarder kronor, främst till följd av genomförandet av Riksbankens beslut i slutet av 2012 att öka valutareserven med motsvarande 100 miljarder kronor. Vid årets slut utgjorde svenska utelöpande sedlar och mynt 20 procent av skuldsidan.

Riksbanken förvaltar finansiella tillgångar för att säkerställa att banken kan uppfylla sitt lagstadgade mål och utföra sina uppdrag, nämligen att genomföra penningpolitiken, ha beredskap att intervensera på valutamarknaden och kunna ge tillfälligt likviditetsstöd till banker. Tillgångarna måste därför vara sammansatta så att uppdragen alltid kan genomföras. Givet detta ska tillgångarna förvaltas för att ge så hög långsiktig avkastning som möjligt i förhållande till den risk som tas. En långsiktigt god avkastning på tillgångarna stärker även Riksbankens finansiella oberoende.

Riksbankens finansiella tillgångar

Riksbankens finansiella tillgångar består av guld- och valutareserven inklusive fordringar på Internationella valutafonden (IMF), tillgångar knutna till Riksbankens penningpolitiska verksamhet, värdepapper utgivna i svenska kronor samt derivatinstrument.

I likhet med många andra centralbanker har Riksbanken en guldreserv. Den är i viss mån en kvarleva från tiden då värdet på utelöpande sedlar och mynt var kopplat till guld. Guldreserven bidrar till att motverka svängningarna i värdet på valutareserven eftersom priset på guld inte brukar följa samma mönster som värdet på valutareserven. Guldreserven redovisas under en egen rubrik i Riksbankens balansräkning.

Valutareserven består av räntebärande värdepapper i utländsk valuta med hög likviditet och låg kreditrisk, i huvudsak statsobligationer. För att minska marknadsrisken i valutareserven investerar Riksbanken reserven i flera valutor, även sådana som normalt inte används för att intervensera på valutamarknaden eller för att ge likviditetsstöd.

Att vid behov och med kort varsel kunna ge tillfälligt likviditetsstöd i utländsk valuta är det av Riksbankens uppdrag som ställer störst krav på guld- och valutareservens sammansättning. Valutareserven hålls därför till största delen i de valutor i vilka likviditetsstöd kan bli aktuellt och i sådana tillgångar som snabbt kan omvandlas till likvida medel. Riksbankens uppdrag medför

att valutareserven är koncentrerad till tillgångar i amerikanska dollar och i euro. Reservens värde mätt i kronor påverkas därför av valutakursförändringar i dessa valutor gentemot den svenska kronan.

Bland Riksbankens tillgångar finns även fordringar på IMF eftersom Riksbanken ansvarar för de skyldigheter som följer av Sveriges deltagande i fonden. Riksbanken lånar ut pengar till IMF som i sin tur lånar ut pengar till länder med betalningsbalansproblem, det vill säga länder som har svårt att finansiera sin utlandsskuld.

Valutareserven och fordringarna på IMF redovisas i balansräkningen under rubriken Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför Sverige.

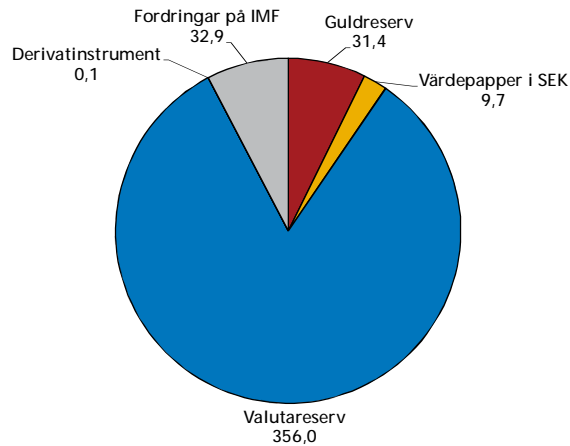
För att kunna genomföra penningpolitiken kan Riksbanken också hålla så kallade penningpolitiska tillgångar. Dessa tillgångar kan bestå av de fordringar på svenska banker som uppstår när Riksbanken genomför den penningpolitiska repan. Numera har dock banksystemet ett likviditetsöverskott som Riksbanken lånar in, antingen genom att emittera riksbankscertifikat eller via dagslån, så kallade finjusterande transaktioner. Inlåningen innebär att Riksbanken har en skuld till bankerna. Denna skuld redovisas i balansräkningen under rubriken Skulder i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterade till penningpolitiska transaktioner.

Sedan andra halvåret 2012 håller Riksbanken även tillgångar i form av värdepapper utgivna i svenska kronor (se avsnittet Ett fast penningvärde – prisstabilitet). Dessa tillgångar redovisas i balansräkningen under rubriken Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige.

För att underlätta hanteringen av finansiella risker kan Riksbanken använda derivatinstrument. De derivatinstrument som har positivt värde på bokslutsdagen redovisas i balansräkningen under rubriken Övriga tillgångar, medan de derivatinstrument som har negativt värde redovisas under rubriken Övriga skulder.

Diagram 19 visar hur Riksbankens finansiella tillgångar var sammansatta i slutet av 2013.

Diagram 19. Riksbankens finansiella tillgångar i slutet av 2013, miljarder kronor

Anm. Siffrorna i diagrammet visar marknadsvärdet på Riksbankens finansiella tillgångar inklusive upplupna räntor.

Källa: Riksbanken.

Riksbankens finansiella regelverk och hantering av olika risker

Riksbankens finansiella riskpolicy fastställer de övergripande ramarna för den risk som Riksbanken är beredd att ta i tillgångsförvaltningen. Uppföljningen av de risker som Riksbanken exponeras mot sker främst inom avdelningen för kapitalförvaltning där enheten middle office ansvarar för den dagliga riskkontrollen och för beräkningen av avkastningen på Riksbankens tillgångar. Inom Riksbanken finns också en riskenheter, placerad vid stabsavdelningen, som ansvarar för en övergripande och oberoende riskkontroll (se avsnittet Organisation och styrning).

Riksbankens finansiella risker utgörs av likviditetsrisk, marknadsrisk och kreditrisk. Likviditetsrisk är risken för att Riksbanken inte kan fullgöra sina uppgifter och åtaganden till följd av att tillgångarna i guld- och valutareserven inte kan avyttras i tid eller endast kan avyttras till ett väsentligt reducerat pris. Marknadsrisk, som i sin tur kan delas upp i valutarisk, ränterisk och guldpriserisk, är risken för att värdet på Riksbankens tillgångar faller. Kreditrisk är risken för förluster på grund av att Riksbankens motparter eller utgivarna av de värdepapper som Riksbanken har investerat i inte fullgör sina finansiella förpliktelser.

Vid den löpande uppföljningen av riskerna i förvaltningen används Value-at-Risk (VaR) som det huvudsakliga måttet för marknadsrisk. VaR mäter den största förlust som kan uppkomma till följd av prisrörelser över en bestämd tidsperiod och med en viss sannolikhet. Avkastningen på tillgångarna i valutareserven mäts också med hänsyn till den risk som Riksbanken tar

vid förvaltningen av dessa tillgångar. Den riskjusterade avkastningen beräknas med hjälp av en så kallad Sharpekvot.

Förutom att löpande följa upp riskerna i förvaltningen testas Riksbanken också regelbundet hur känslig guld- och valutareserven är för oväntade marknadshändelser. Testerna visar hur mycket värdet kan minska om ett visst tänkt eller historiskt scenario inträffar.

Till de finansiella riskerna kommer operativa risker. Sådana risker finns i all verksamhet och kan leda till förluster om någon till exempel begår ett misstag, gör något otillåtet eller om det blir fel i de tekniska systemen (se även rutan Risker i Riksbankens verksamhet).

Verksamheten 2013

De finansiella marknaderna präglades under året bland annat av förväntningar om en bättre ekonomisk utveckling i USA och förväntningar om en nedtrappning av den amerikanska centralbankens tillgångsköp. Till följd av detta steg marknadsräntorna på amerikanska statsobligationer, vilket i sin tur medförde att värdet på det samlade obligationsinnehavet i Riksbankens valutareserv minskade. Dessutom förstärktes den svenska kronan i genomsnitt mot de valutor som valutareserven var exponerad mot. Detta medförde att värdet på guld- och valutareserven minskade ytterligare uttryckt i kronor.

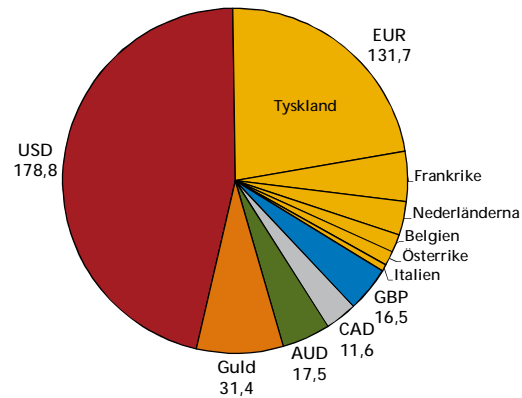
Under 2013 fortsatte Riksbanken att köpa värdepapper emitterade av svenska staten i svenska kronor i enlighet med beslutet att anskaffa en värdepappersportfölj (se avsnittet Ett fast penningvärde – prisstabilitet). Köpen finansierades genom att delar av valutareservens tillgångar avyttrades, varför Riksbankens balansomslutning och banksystemets likviditet inte påverkades. Omfördelningen från utländsk valuta till svenska kronor avslutades under det andra halvåret när den beslutade portföljstorleken uppnåddes.

Banksystemets likviditetsöverskott hanterades under året via finjusterande transaktioner och riksbankscertifikat.

Förvaltning av guld- och valutareserven

I enlighet med det beslut om att ytterligare förstärka valutareserven med motsvarande 100 miljarder kronor som Riksbanken fattade i slutet av 2012 förstärktes valutareserven i början av 2013 genom att Riksbanken lånade upp ytterligare amerikanska dollar och euro från Riksgälden. I samband med förstärkningen utökades andelen amerikanska värdepapper i valutareserven. Riksbankens eurotillgångar investerades i ett större antal länder än tidigare. Nya investeringar genomfördes i belgiska och österrikiska värdepapper samtidigt som de nederländska innehaven utökades. Andelen eurotillgångar var tillfälligt större i samband med att valutareserven förstärktes men sammantaget över året hölls andelen eurotillgångar oförändrad. I slutet av året uppgick tillgångarna i amerikanska dollar och euro till 46 respektive 34 procent av guld- och valutareserven (se diagram 20).

Diagram 20. Guld- och valutareservens sammansättning i slutet av 2013, miljarder kronor

Anm. Siffrorna i diagrammet visar marknadsvärdet på guld- och valutareserven inklusive upplupna räntor.

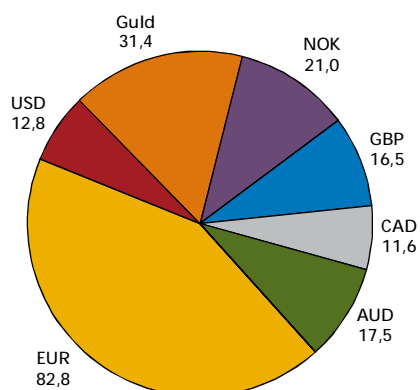
Källa: Riksbanken.

För att sprida riskerna och därigenom kunna uppnå en högre riskjusterad avkastning placerade Riksbanken, liksom under tidigare år, en mindre del av reserven i andra valutor än amerikanska dollar och euro. Dessa placeringar utgjordes i huvudsak av brittiska och kanadensiska statsobligationer samt australiska stats- och delstatsobligationer. Under året utökade Riksbanken andelen australiska tillgångar i valutareserven och genomförde nya investeringar på den kanadensiska marknaden i obligationer utgivna av kanadensiska provinser.

Eftersom Riksbankens tillgångar främst består av amerikanska dollar och euro påverkas bankens eget kapital av hur värdet på dessa två valutor utvecklas gentemot den svenska kronan. Effekten på det egna kapitalet motverkas emellertid av att Riksbanken även har skulder i amerikanska dollar och euro.

Under året utökades andelen valutalån i amerikanska dollar genom att Riksbanken refinansierade lån i euro med lån i dollar. Vid refinansieringen lånades dollar upp som växlades till euro och därefter användes för att lösa förfallande lån i euro. I och med att andelen dollarlån ökade så minskade valutaexponeringen mot amerikanska dollar. Dollarexponeringen minskade även när Riksbanken växlade amerikanska dollar till australiska och kanadensiska dollar och investerade i australiska och kanadensiska värdepapper. För att ytterligare reducera effekten av valutakursförändringar omvandlades en del av Riksbankens exponering mot amerikanska dollar till exponering mot norska kronor med hjälp av derivatinstrument. Riksbankens valutaexponering i slutet av året framgår av diagram 21.

Diagram 21. Riksbankens valutaexponering i slutet av 2013, miljarder kronor

Anm. Siffrorna i diagrammet visar Riksbankens valutaexponering inklusive upplupna räntor.

Källa: Riksbanken.

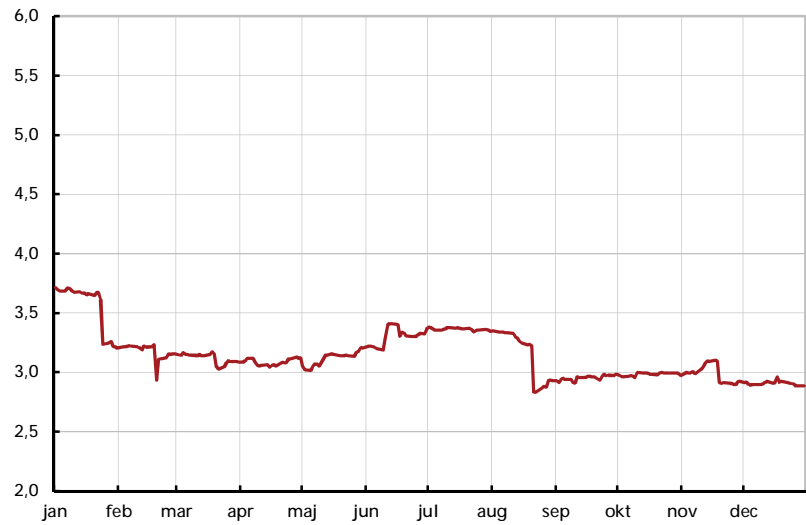
På grund av den internationellt låga räntenivån och en ökad risk för stigande räntor valde Riksbanken att under året minska valutareservens räntekänslighet, mätt som modifierad duration (se diagram 22). En modifierad duration på 3 innebär att värdet av valutareserven sjunker med knappt 3 procent om räntenivån ökar med 1 procentenhet, och tvärtom om räntan faller med 1 procentenhet.

Riksbanken beslutade inför 2013 att dess guldinnehav på 125,7 ton skulle vara oförändrat under året. Riksbankens guldinnehav och dess värde har varit offentligt länge men på grund av olika sekretessbestämmelser har det däremot inte varit publik information var guldets förvaras. Efter samtycke med berörda centralbanker beslutade Riksbanken under året att offentliggöra att Riksbankens guldreserv förvaras hos centralbankerna i Storbritannien (Bank of England), Kanada (Bank of Canada), USA (Federal Reserve Bank of New York), Schweiz (Swiss National Bank) samt hos Riksbanken (se diagram 23). Riksbanken har under 2013 även förvarat guld för annans räkning.

Under 2013 bidrog Riksbanken till IMF:s lån till Grekland och Irland genom att skjuta till kapital i valutafonden motsvarande 1 079 miljoner kronor. Genom återbetalningar från Irland, Libanon, Pakistan, Rumänien, Saint Kitts och Nevis, Seychellerna och Vitryssland fick Riksbanken tillbaka kapital motsvarande 2 484 miljoner kronor. Inom ramen för lånearrangemanget NAB lånade Riksbanken ut motsvarande 938 miljoner kronor till IMF som i sin tur lånade ut dessa medel till Cypern, Grekland, Irland och Portugal. Under samma avtal mottog Riksbanken återbetalningar från Pakistan och Vitryssland motsvarande 475 miljoner kronor.

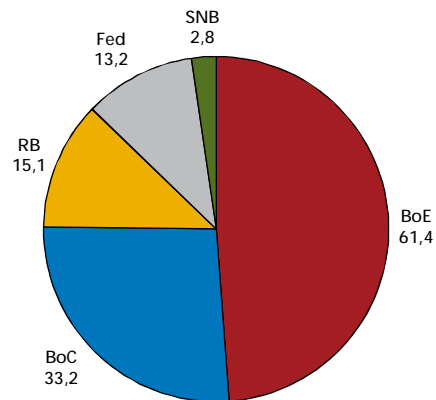
Utöver dessa transaktioner sålde Riksbanken på valutafondens begäran sammanlagt 41 miljoner särskilda dragningsrätter (SDR) till Georgien mot betalning i amerikanska dollar. Dessutom köpte Riksbanken sammanlagt 59 miljoner SDR av Bank for International Settlements (BIS) samt Trinidad och Tobago mot betalning i amerikanska dollar.

Diagram 22. Valutareservens modifierade duration 2013

Källa: Riksbanken.

Diagram 23. Guldreservens förvaring i slutet av 2013, ton

Källa: Riksbanken.

Sammantaget medförde Riksbankens transaktioner med IMF att Sveriges återstående åtagande mot valutafonden ökade med 1 081 miljoner kronor (se tabell 4). Sveriges finansiella åtagande mot valutafonden ökade även när Riksbanken i februari 2013 tecknade ett nytt avtal med IMF om att vid behov låna ut ytterligare motsvarande 66,3 miljarder kronor (se rutan Internationella åtaganden i avsnittet Ett säkert och effektivt betalningsväsende).

Tabell 4. Sveriges finansiella åtagande gentemot IMF 2013, miljoner SDR respektive kronor

	SDR	SEK
Sveriges maximala åtagande	18 033	178 528
Utnyttjat vid årets början	-1 162	-11 505
Förändring under året	109	1 081
Utnyttjat vid slutet av året	-1 053	-10 424
Återstående åtagande	16 980	168 104

Anm. SDR-beloppen är omräknade till bokslutsdagens valutakurs.

Källa: Riksbanken.

Uppföljning

Vid utgången av 2013 uppgick värdet på Riksbankens finansiella tillgångar till 430,0 miljarder kronor, vilket är 85,8 miljarder kronor mer än vid utgången av 2012. Förändringen beror främst på att valutareserven förstärktes i början av året. Den totala avkastningen uppgick till -19,0 miljarder kronor. De penningpolitiska transaktionerna bestod under 2013 av inlåning från banksystemet via finjusterande transaktioner och riksbankscertifikat. Inlåningen från banksystemet uppgick vid årets slut till 46,1 miljarder kronor, vilket är en ökning med 17,3 miljarder kronor i förhållande till föregående år. Ökningen förklaras till övervägande del av att värdet på utelöpande sedlar och mynt minskade med 10,7 miljarder kronor och att Riksbanken i april 2013 levererade in 6,8 miljarder kronor till statskassan i enlighet med riksdagens beslut om disposition av Riksbankens vinst för 2012. Riksbankens räntekostnad för den totala inlåningen från banksystemet uppgick till 396 miljoner kronor i slutet av året (se tabell 5).

Under året köpte Riksbanken värdepapper i svenska kronor till ett nominellt värde av 6,1 miljarder kronor. Vid årets slut var marknadsvärdet på Riksbankens innehav av sådana värdepapper 9,7 miljarder kronor och avkastningen uppgick till -103 miljoner kronor.

Tabell 5. Avkastning i Riksbankens tillgångsförvaltning 2013, miljoner kronor

	Tillgångar	Skulder	Avkastning	Avkastning exkl. valuta- kurseffekter
Guld- och valutareserv inkl. IMF	420 290	216 060	-17 948	-2 504
Guldreserv	31 425	-	-12 294	-
Valutareserv	355 986	193 791	-5 323	-2 512
IMF	32 879	22 269	-331	8
Derivatinstrument	57	197	-577	282
Penningpolitiska trans- aktioner	-	46 081	-396	-396
Finjusteringar	-	21 085	-197	-197
Riksbankscertifikat	-	24 996	-199	-199
Värdepapper i SEK	9 699	-	-103	-103
Totalt	430 046	262 339	-19 025	-2 721

Källa: Riksbanken.

Förvaltning av guld- och valutareserven

Marknadsvärdet på guld- och valutareserven var 398,0 miljarder kronor vid årets slut. Reserven bestod av tillgångar i utländsk valuta till ett värde av 356,0 miljarder kronor, guld till ett värde av 31,4 miljarder kronor och nettofordringar på IMF till ett värde av 10,6 miljarder kronor (se tabell 5).

Avkastningen på valutareserven uppgick till -5,3 miljarder kronor. Den negativa avkastningen beror huvudsakligen på att valutorna i valutareserven försvagades mot kronan med i genomsnitt 2,2 procent under året. Den samlade valutakurseffekten uppgick till -2,8 miljarder kronor. Under året steg räntorna på flertalet av de marknader där Riksbanken placerade sina tillgångar. Avkastningen exklusive valutakurseffekter uppgick därför till -2,5 miljarder kronor eller -1,1 procent.

Priset på guld minskade under 2013 (se diagram 24). Priset på guld mäts vanligen i amerikanska dollar, och uttryckt i dollar minskade guldpriset med 27,8 procent. Eftersom dollarn dessutom försvagades gentemot den svenska kronan minskade guldpriset i kronor räknat med 28,1 procent. Värdet på Riksbankens guldinnehav minskade därmed med 12,3 miljarder kronor under året.

Riksbankens skuld till Riksgälden uppgick vid utgången av året till 193,8 miljarder kronor, vilket är 105,1 miljarder kronor mer än vid början av året (se tabell 5). Vid årets slut uppgick lånen i amerikanska dollar och euro till 75 respektive 25 procent av denna skuld.

Värdet på Riksbankens fordringar på IMF var vid årets slut 32,9 miljarder kronor medan värdet på bankens skulder till IMF var 22,3 miljarder kronor. Avkastningen på nettofordringarna uppgick under året till 8 miljoner kronor, exklusive valutakurseffekter (se tabell 5).

Vid årsskiftet var det samlade värdet av Riksbankens derivatinstrument negativt och utgjorde en skuld på 140 miljoner kronor. Avkastningen på derivatinstrumenten exklusive valutakurseffekter uppgick till 282 miljoner kronor under året.

Diagram 24. Guldprisets utveckling 2013

Anm. Ett ons motsvarar ungefär 31 gram.

Källa: Reuters.

Analys av valutareservens förvaltning

För att utvärdera om Riksbankens kapitalförvaltning bidrar till lägre risk eller högre avkastning på valutareserven jämförs från och med 2011 den riskjusterade avkastningen på valutareserven med en motsvarande avkastning på en så kallad referensportfölj. Referensportföljen är sammansatt enbart av sådana värdepapper som Riksbanken skulle hålla för att kunna utföra sina uppdrag och utan hänsyn till avkastningen. Under 2013 bestod referensportföljen därför uteslutande av 60 procent amerikanska och 40 procent tyska statsobligationer vars räntekänslighet, mätt som modifierad duration, var 4,0.

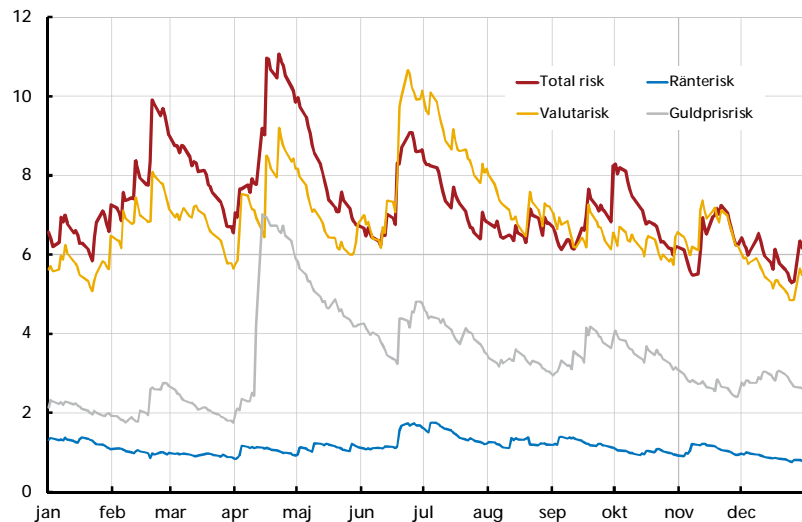
Avkastningen på valutareserven exklusive valutakurseffekter uppgick till -1,1 procent under året. Motsvarande avkastning på referensportföljen uppgick till -2,0 procent. Eftersom valutareserven hade lägre räntekänslighet än referensportföljen föll inte tillgångarna i valutareserven lika mycket i värde när marknadsräntorna steg under året. Den lägre räntekänsligheten i valutareserven medförde samtidigt att risken i valutareserven var lägre än i referensportföljen. Att valutareservens placeringar dessutom spridits över flera tillgångar vars värdeförändringar delvis tog ut varandra bidrog till att sänka risken i valutareserven ytterligare. Under året uppgick risken i valutareserven till 1,6 procent mätt som standardavvikelse utan hänsyn till valutakurseffekter, medan risken i referensportföljen uppgick till 2,3 procent.

Om man justerar avkastningen för dessa risker blir avkastningen på valutareserven högre än avkastningen på referensportföljen. Mätt som Sharpekvot uppgick den riskjusterade avkastningen på valutareserven till $-0,7$ medan motsvarande värde för referensportföljen var $-0,9$.

Marknadsrisker för finansiella tillgångar

Under året bidrog den minskade räntekänsligheten i valutareserven och den minskade valutaexponeringen mot amerikanska dollar till att minska marknadsrisken för Riksbankens finansiella tillgångar. Marknadsrisken för tillgångarna, mätt som VaR med en konfidensnivå om 99 procent och en tidsperiod på 10 dagar, var något lägre än under föregående år och uppgick som mest till 11,1 miljarder kronor (se diagram 25). Marknadsrisken ökar normalt under perioder då det är oroligt på de finansiella marknaderna. Under den finansiella krisen 2007–2009 uppgick guld- och valutareservens VaR som mest till 25,9 miljarder kronor.

Diagram 25. Value-at-Risk för Riksbankens finansiella tillgångar exklusive fordringar på IMF 2013, miljarder kronor

Anm. Sett över hela året stod valutakursförändringar för det största bidraget till den totala risken. Periodvis var den totala risken lägre än valutarisken, vilket beror på att övriga risker motverkade valutarisken.

Källa: Riksbanken.

Kostnader för tillgångsförvaltningen

I kostnaderna för tillgångsförvaltningen ingår såväl kostnader för att förvalta guld- och valutareserven som kostnader för att genomföra penningpolitiken. Kostnaderna för tillgångsförvaltningen uppgick under året till 93 miljoner kronor, vilket kan jämföras med 90 miljoner kronor under 2012 (se avsnittet Balansräkning och resultaträkning).

Seignorage

Riksbanken ger ut sedlar och mynt som används som lagliga betalningsmedel i Sverige. Det nominella värdet av dessa sedlar och mynt bokförs som skuld i Riksbankens balansräkning. Riksbanken betalar inte ränta på den här skulden till dem som innehar sedlarna och mynten, men har ändå vissa kostnader för hanteringen av sedlar och mynt. Avkastningen på de av Riksbankens tillgångar som svarar mot utelöpande sedlar och mynt minskad med Riksbankens totala kostnader för kontanthantering kallas seignorage.

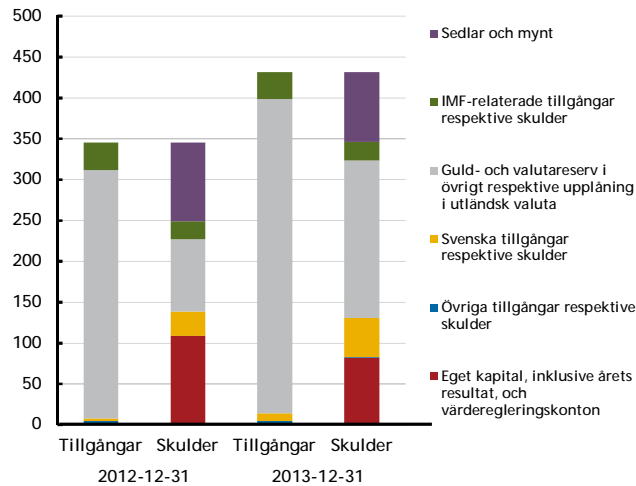
Det går inte att säga exakt vilka tillgångar som motsvaras av sedlar och mynt då det inte finns några tillgångar som är kopplade till mängden utelöpande sedlar och mynt. Detta innebär att seignoraget inte går att beräkna med exakthet. För att hantera detta schablonberäknar Riksbanken avkastningen genom att multiplicera sedel- och myntstockens andel av den totala balansomslutningen med den realiserade avkastningen på samtliga tillgångar. Den schablonberäknade avkastningen reduceras därefter med kostnaden för kontanthantering. För att undvika negativt seignorage till följd av orealiserade nedskrivningar ingår endast realiserad avkastning, det vill säga ränteintäkter samt realiserade pris-, valutakurs- och guldvärdeeffekter, i beräkningen.

Med anledning av den finansiella krisen gjorde Riksbanken undantag från den vedertagna beräkningsprincipen för åren 2009–2011. För dessa år exkluderades Riksbankens extraordinära åtgärder samt valutareservförstärkningen, dels för att de inte var hänförliga till sedel- och myntutgivningen, dels för att de hade en väsentlig påverkan på beräkningen. Efter 2011 ingår valutareservförstärkningen i beräkningen eftersom den inte längre betraktas som en extraordinär åtgärd.

Riksbankens seignorage för 2013 beräknades till 0,8 miljarder kronor, vilket motsvarar en avkastning på 0,9 procent.

Balansräkningens sammansättning

Många av de åtgärder som Riksbanken vidtar påverkar balansräkningen. Det innebär att storleken på och sammansättningen av balansräkningen kan variera kraftigt. Under 2008 och 2009 innebar till exempel Riksbankens extraordinära åtgärder att storleken på Riksbankens balansräkning (balansomslutningen, det vill säga summan av värdet på Riksbankens tillgångar) ökade mycket kraftigt och var större än under 2013. Riksbanken har ingen uttalad policy för hur balansräkningen ska vara sammansatt. Utseendet på Riksbankens balansräkning är en följd av den verksamhet som banken har bedrivit, diagram 26 visar sammansättningen vid slutet av 2012 och 2013.

Diagram 26. Riksbankens balansräkning 31 december 2012 och 2013, miljarder kronor

Källa: Riksbanken.

Balansomslutningen uppgick till 431,6 miljarder kronor vid slutet av 2013. Den övervägande delen av Riksbankens tillgångar, 98 procent, utgjordes av guld- och valutareserven (varav 8 procent är fordringar på IMF). Den största delen på skuldsidan (Riksbankens skulder och eget kapital), 45 procent, utgjordes av upplåning till valutareserven från Riksgälden. 11 procent av skuldsidan bestod av svenska skulder, främst till Riksbankens motparter i form av inlåning via finjusterande transaktioner eller emitterade riksbankscertifikat. Dessa tillgångar och skulder redovisas närmare i avsnittet Tillgångsförvaltning. Sedlar och mynt utgjorde 20 procent av Riksbankens skuldsida, medan värdepapperskonton och eget kapital svarade för 19 procent. Posten Sedlar och mynt beskrivs närmare i avsnittet Ett säkert och effektivt betalningsväsende. Övriga tillgångar och skulder redovisas närmare i avsnittet Balansräkning och resultaträkning.

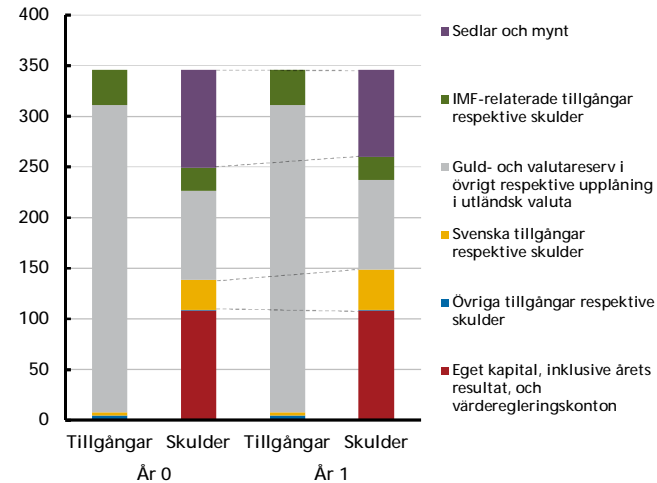
Posterna i balansräkningen hänger ihop

När Riksbanken genomför finansiella transaktioner påverkas balansräkningen. Hur den påverkas beror på vad som görs, eftersom olika transaktioner påverkar olika poster i balansräkningen. Det är dock alltid mer än en post som påverkas eftersom posterna hänger ihop. Balansräkningens sammansättning och storlek kan även påverkas av sådant som ligger utanför Riksbankens kontroll. Här följer två exempel.

En minskning av det utelöpande beloppet av sedlar och mynt innebär att bankerna har lämnat in sedlar och mynt till Riksbanken och fått betalt för detta genom insättningar på deras konton i RIX. Detta får då till följd att skuldposten sedlar och mynt minskar samtidigt som de skuldposter som avser

skulder i svenska kronor till Riksbankens motparter (inlåning via finjusterande transaktioner eller riksbankscertifikat) ökar i motsvarande mån (se diagram 27). Om banksystemet har ett överskott i svenska kronor, som fallet har varit sedan hösten 2008, påverkar således en minskning av utelöpande sedlar och mynt i sig inte balansräkningens storlek, men det medför att Riksbankens räntebärande skulder ökar.

Diagram 27. Schematisk beskrivning av sambandet mellan sedlar och mynt samt skulder till motparter i svenska kronor, miljarder kronor

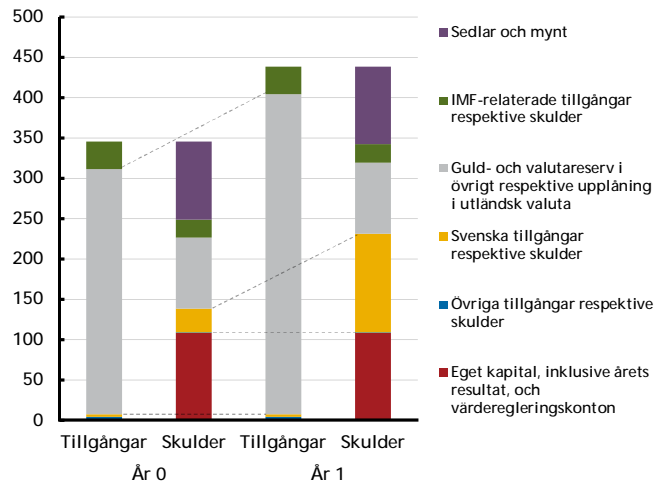
Anm. År 0 visar Riksbankens balansräkning 2012-12-31 och år 1 visar hur balansräkningen påverkades när det utelöpande beloppet av sedlar och mynt minskade under 2013 (övriga förändringar i balansräkningen under 2013 illustreras inte i diagrammet).

Källa: Riksbanken.

Ett annat exempel avser Riksbankens valutareserv, där behovet av att hålla reserver beror på bankens policyuppdrag och uppgifter. Riksbanken kan öka valutareserven på två sätt, nämligen genom att köpa eller låna utländsk valuta. Om Riksbanken köper utländsk valuta säljer man samtidigt svenska kronor genom att göra betalningar i kronor till motparterna i RIX-systemet. Detta innebär att banksystemets likviditetsöverskott i svenska kronor och balansräkningens storlek ökar (se diagram 28). Dessutom ökar Riksbankens exponering för utländsk valuta, och därmed risken för att valutakursförändringar ska påverka Riksbankens resultat.

Det andra sättet på vilket Riksbanken kan öka valutareserven är att Riksbanken lånar utländsk valuta av Riksgälden som i sin tur lånar upp valutan på marknaden. Den upplånade valutan investeras sedan i utländska värdepapper som blir en del av valutareserven. Även detta innebär att balansräkningens storlek ökar, men utan att valutarisken behöver öka (se diagram 29). Riksbanken har använt sig av detta sätt under senare år för att öka valutareserven.

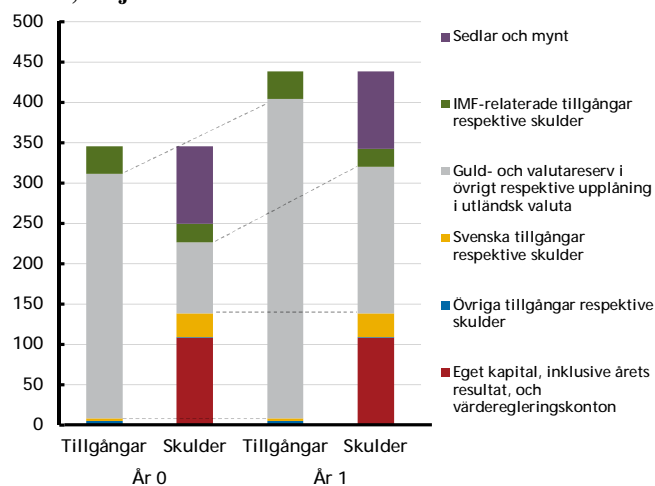
28. Schematisk beskrivning av balansräkningseffekterna om en ökning av valutareserven genomförs genom köp av utländsk valuta, miljarder kronor

Anm. År 0 visar Riksbankens balansräkning 2012-12-31 och år 1 visar hur balansräkningen skulle se ut om den ökning av valutareserven som skedde under 2013 hade genomförts genom köp av utländsk valuta (övriga förändringar i balansräkningen under 2013 illustreras inte i diagrammet).

Källa: Riksbanken.

Diagram 29. Schematisk beskrivning av balansräkningseffekterna om en ökning av valutareserven genomförs genom upplåning av utländsk valuta, miljarder kronor

Anm. År 0 visar Riksbankens balansräkning 2012-12-31 och år 1 visar hur balansräkningen påverkades av den ökning av valutareserven som skedde under 2013 (övriga förändringar i balansräkningen under 2013 illustreras inte i diagrammet).

Källa: Riksbanken.

Verksamheten 2013

Balansomslutningen ökade under året med 85,9 miljarder kronor till 431,6 miljarder kronor, främst till följd av genomförandet av Riksbankens beslut i slutet av 2012 att öka valutareserven med motsvarande 100 miljarder kronor. Den utelöpande mängden sedlar och mynt fortsatte att minska (se avsnittet Ett säkert och effektivt betalningsväsende), vilket ledde till att banksystemets likviditetsöverskott i svenska kronor ökade, och motsvarade 11 procent av balansomslutningen vid årsskiftet 2013/14.

För att motverka att uppbyggnaden av den svenska värdepappersportföljen ledde till en motsvarande ökning av banksystemets överskott i svenska kronor, sålde Riksbanken utländska värdepapper från valutareserven och växlade betalningen för dessa till svenska kronor. Dessa kronor användes sedan för köp av svenska värdepapper (se även avsnittet Ett fast penningvärde – prisstabilitet).

Under året analyserade Riksbanken också den möjliga resultatutvecklingen under de närmaste fem åren i ljuset av de effekter som utvecklingen av internationella räntor kan ha på Riksbankens innehav av utländska värdepapper. De låga räntor som råder för närvarande medför att den löpande avkastningen på värdepapperen är låg. Om räntorna förblir låga kommer den löpande avkastningen att förbli låg. Om räntorna i stället börjar stiga kommer den löpande avkastningen gradvis att stiga, men samtidigt kommer värdet på Riksbankens utländska värdepapper att sjunka, vilket försämrar avkastningen i tillgångsförvaltningen. Analysen visar således att Riksbanken under den kommande femårsperioden förväntas få ett resultat som är väsentligt lägre än under den föregående femårsperioden, oavsett om räntorna förblir låga eller stiger. I det senare fallet med stigande räntor kan Riksbanken på kort sikt komma att uppvisa betydande förluster. Om detta inträffar kommer Riksbankens möjligheter att lämna utdelning till staten att vara begränsade.

Riksbanken lämnade också sitt remissyttrande över betänkandet Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning (SOU 2013:9) till regeringen.

Riksbankens remissyttrande över betänkandet Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning

Regeringen beslutade under 2011 att tillsätta en särskild utredning för att se över hur erfarenheterna från den finansiella krisen har påverkat synen på Riksbankens balansräkning. Uppdraget omfattade även att utreda storleken på valutareserven och dess finansiering samt vad som är en lämplig storlek på Riksbankens eget kapital. I januari 2013 lämnade utredningen betänkandet Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning (SOU 2013:9) till regeringen.

Utredningen föreslår att Riksbanken i lag tillförsäkras ett kostnadsfritt och inflationsskyddat kapital på 75 miljarder kronor (kostnadsfritt kapital). Av det kostnadsfria kapitalet utgörs 30 miljarder kronor av eget kapital och resten av utelöpande sedlar och mynt. Enligt utredningens förslag tillåts vinstutdelning,

det vill säga en minskning av det egna kapitalet, så länge utdelningen inte medför att den fastställda nivån på det egna kapitalet äventyras. Utredningen föreslår vidare att det egna kapitalet bör skyddas mot förluster genom att vinster hålls kvar i Riksbanken och inte delas ut till staten, tills det egna kapitalet är återställt. Vid förluster som leder till att det egna kapitalet understiger 20 miljarder kronor bör kapital tillskjutas av staten så att det egna kapitalet återställs. Utredningen föreslår också att Riksbanken ska kunna utöka balansomslutningen till 200 miljarder kronor för att hålla en större valutareserv än vad som följer av det kostnadsfria kapitalet. Taket på balansräkningen föreslås bli uppräknat med inflationen plus den ekonomiska tillväxten. Om Riksbanken lämnar likviditetsstöd i utländsk valuta ska valutareserven kunna återställas genom upplåning av utländsk valuta i obegränsad omfattning. Om det finns synnerliga skäl ska Riksbanken ha möjlighet att ytterligare förstärka valutareserven, men då krävs beslut av riksdagen. Utredningen ser också behov av att svenska banker ska betala en avgift för att Riksbanken håller utländsk valuta i valutareserven.

Utredningens förslag innebär dels att Riksbanken ska återbetala kapital på cirka 73 miljarder kronor till staten, dels att befintliga valutalån på cirka 125 miljarder kronor ska återbetalas till Riksgälden. Sammantaget innebär detta att valutareserven minskar med knappt 200 miljarder kronor.

Den 18 juni 2013 lämnade Riksbanken sitt remissvar på utredningen till Finansdepartementet. Riksbanken välkomnade att frågan om Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning hade blivit föremål för en utredning. Riksbanken instämde i att det behövs ett nytt regelverk som säkrar Riksbankens finansiella oberoende enligt EU-rätten. Enligt Riksbankens bedömning finns det också behov av att tillförsäkra en demokratisk kontroll över kapitalbindningen i Riksbanken. Riksbanken välkomnade utredningens ställningstagande att bankerna ska betala en avgift för att Riksbanken håller utländsk valuta i valutareserven. Det ger bankerna incitament att minska finansieringsriskerna i utländsk valuta och bidrar till att täcka kostnaderna för valutareserven.

Riksbanken menade emellertid i sitt remissvar att utredningen inte i tillräcklig utsträckning hade tagit hänsyn till de krav som EU-rätten ställer på en finansiellt oberoende centralbank. Såväl Riksbanken som utredningen ansåg att det finansiella oberoendet betyder att Riksbanken i alla lägen – även i kris – ska ha tillräckligt med resurser för att självständigt kunna utföra sitt uppdrag. Riksbanken höll dock inte med utredningen i förslaget om nivåer på kostnadsfritt kapital och ett tak för valutareserven. Vidare ansåg man att utredningens vinstutdelningsmodell försämrade möjligheterna att anpassa Riksbankens behov av eget kapital till snabba förändringar i omvärlden. Riksbanken ansåg även att kapitalöverföring och vinstutdelning som är större än årets resultat endast ska ske om direktionen har lämnat sitt medgivande, något som följer av EU-rätten. Riksbanken skulle också ha rätt att begära att Riksgälden lånar upp det belopp som banken anser nödvändigt förutsatt att beslutet har tagits efter en bred och öppen beredningsprocess som innefattar

samråd med främst riksbanksfullmäktige, Finansdepartementet och Riksgälden. Riksbanken avstyrkte även förslaget om att minska valutareserven genom återbetalning till Riksgälden utan Riksbankens samtycke eftersom frågan om valutalånens storlek löpande prövas i direktionen. Riksbanken önskade få till stånd processer kring beslut om det egna kapitalet och valutareserven som säkerställer demokratisk insyn och som ger direktionen flexibilitet när det gäller beloppens storlek.

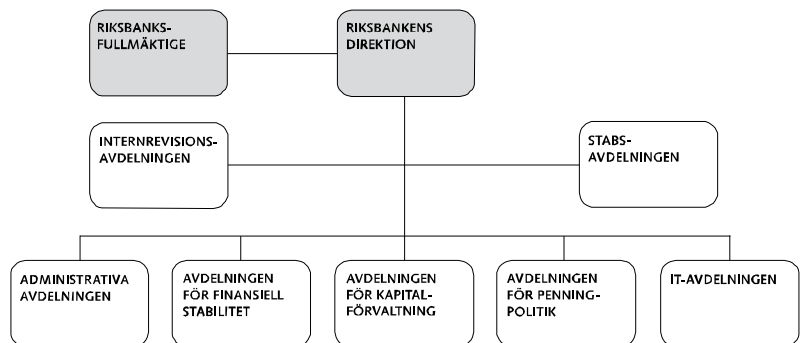
Riksbanksfullmäktige lämnade ett eget remissvar på utredningen. Vice riksbankscheferna Karolina Ekholm och Martin Flodén lämnade en gemensam reservation mot remissvaret, då de ställde sig bakom de grundläggande principer som utredningens förslag byggde på.

Organisation och styrning

Riksbanken fortsatte att utveckla sin organisation och styrning i strävan att uppnå visionen att vara bland de bästa i jämförelse med andra organisationer. Under 2013 var den främsta organisatoriska förändringen att delar av Riksbankens IT-verksamhet utkontrakterades. Den strategiska planen kompletterades med områdena arbetsklimat, kompetensförsörjning och kommunikation. Årets medarbetarundersökning visade att Riksbankens medarbetare är motiverade och nöjda med sin arbetssituation.

Riksbanken var organiserad i sju avdelningar under 2013 (se figur 5). Tre av avdelningarna är direkt inriktade mot bankens huvuduppgifter: avdelningen för penningpolitik, avdelningen för finansiell stabilitet och avdelningen för kapitalförvaltning.

Figur 5. Riksbankens organisation under 2013

En ledningsgrupp bestående av cheferna för samtliga avdelningar utom internrevisionsavdelningen har till uppgift att samordna och följa upp verksamheten. Chefen för stabsavdelningen är ordförande i ledningsgruppen.

Förändringar i den organisatoriska strukturen

Under 2013 genomfördes en del förändringar i Riksbankens verksamhet, där den största var utkontrakteringen av delar av IT-verksamheten.

Den 1 maj 2013 tog IT-företaget EVERY över delar av Riksbankens IT-verksamhet. EVERY svarar för drift och support av Riksbankens IT-system och datorer samt servicedesk. Dessa delar utkontrakterades i enlighet med direktionens beslut för att Riksbanken ska uppnå en långsiktig och tryggad tillgång till IT-kompetens, bättre kunna variera tillgången på IT-resurser efter verksamhetens skiftande behov och behålla eller förbättra kostnadseffektiviteten. Under hösten 2013 påbörjades arbetet med att flytta alla IT-system från

Riksbankens datahallar till EVRY:s datahallar och arbetet beräknas vara färdigt första kvartalet 2014. I samband med utkontrakteringen omorganiserades IT-avdelningen som nu består av en systemenhet och en leverantörstyrningsenhet.

I början av april anställdes en person för att arbeta med Riksbankens samordningsansvar när det gäller krisberedskapen i det centrala betalningssystemet. Tjänsten är placerad på riskenheten inom stabsavdelningen.

Under 2012 gjordes en förstudie för att utreda behovet av att genomföra organisationsförändringar. Studien visade att det fanns mycket som talade för en översyn. Organisationsöversynen gjordes under 2013 och ledde till flera förslag som kommer att genomföras under 2014.

Riksbankens avdelningar och deras uppgifter

Administrativa avdelningen

Administrativa avdelningen ansvarar för Riksbankens arbete med kontantförsörjning, personalutveckling och kompetensförsörjning, upphandlingsstöd, kontors- och fastighetsservice, transporter, säkerhet, underlag för budget, bokslut samt löneadministration.

Avdelningschef till och med den 31 augusti 2013: Agneta Rönström

Avdelningschef från och med den 1 september 2013: Marianne Olsson

Antal årsarbetskrafter vid årets slut: 62

Avdelningen för finansiell stabilitet

Avdelningen för finansiell stabilitet ansvarar för analysen av det finansiella systemets stabilitet och effektivitet. Den lämnar underlag för de beslut som fattas för att klara uppdraget att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Avdelningen analyserar löpande risker och hot mot stabiliteten i det svenska finansiella systemet. Vidare samordnar avdelningen Riksbankens internationella arbete.

Avdelningschef till och med den 15 juli 2013: Mattias Persson

Tillförordnad avdelningschef från och med den 16 juli 2013 till och med den 3 november 2013: Martin W Johansson

Avdelningschef från och med den 4 november 2013: Kasper Roszbach

Antal årsarbetskrafter vid årets slut: 66

Avdelningen för kapitalförvaltning

Avdelningen för kapitalförvaltning förvaltar Riksbankens tillgångar i guld och utländsk valuta. Den administrerar och avvecklar transaktioner i förvaltningen av Riksbankens finansiella tillgångar samt utvärderar och mäter löpande resultat och risker inom denna förvaltning. Avdelningen ansvarar även för Riksbankens betalningssystem RIX för betalningar mellan bankerna.

Avdelningschef: Sophie Degenne

Antal årsarbetskrafter vid årets slut: 34

Avdelningen för penningpolitik

Avdelningen för penningpolitik ansvarar för den ekonomiska analys som ger underlag för de beslut som fattas för att uppfylla målet om ett fast penningvärde. Den genomför också penning- och valutapolitiska transaktioner i enlighet med de penningpolitiska besluten. Dessutom har avdelningen huvudansvaret för all analys av räntor och valutakurser. Avdelningen följer och analyserar konjunktur- och prisutvecklingen samt ansvarar för statistik över finansmarknaden och betalningsbalansen. Inom avdelningen finns även Riksbankens forskningsenhet.

Avdelningschef: Marianne Nessén

Antal årsarbetskrafter vid årets slut: 88

Internrevisionsavdelningen

Internrevisionsavdelningen granskar och bedömer om riskhanteringen och styrnings- och ledningsprocesserna är ändamålsenliga med hänsyn till målen för Riksbankens verksamhet. Avdelningen medverkar även till att effektivisera och förbättra dessa delar av verksamheten.

Avdelningschef: Patrick Bailey

Antal årsarbetskrafter vid årets slut: 5

IT-avdelningen

IT-avdelningens uppdrag är att tillhandahålla ett kostnadseffektivt och användarorienterat IT-stöd åt Riksbankens olika verksamhetsdelar. Avdelningen arbetar främst med IT-systemens arkitektur, integration och infrastruktur. Den ansvarar, tillsammans med externa leverantörer, för drift, underhåll, inköp, utveckling, ändring och anpassning av applikationer och system samt för persondatormiljön.

Tillförordnad avdelningschef: Olof Fredriksson

Antal årsarbetskrafter vid årets slut: 29

Stabsavdelningen

Stabsavdelningen samordnar den löpande verksamheten och stöder direktionens styrning och kontroll samt den strategiska utvecklingen av bankens verksamhet. Den är också kansli åt fullmäktige, direktionen och ledningsgruppen. Stabsavdelningen samordnar Riksbankens informationsarbete och arbetet med operativa och finansiella risker. Inom avdelningen finns också funktioner för regeluppföljning, kontinuitetssamordning och juridiskt stöd.

Avdelningschef: Anders Vredin

Antal årsarbetskrafter vid årets slut: 46

Verksamhetsstyrning

Riksbankens mål, uppdrag och organisation läggs fast i riksbankslagen och i Riksbankens arbetsordning respektive instruktion. Riksbankens arbete styrs vidare av en vision på lång sikt, en strategisk plan, en årlig verksamhetsplan och interna regelverk i form av policyer, regler och rutinbeskrivningar.

Riksbankens vision är att banken ska vara bland de bästa när det gäller kvalitet och effektivitet för att behålla ett högt förtroende. Det innebär att Riksbanken ska vara bland de bästa i jämförelse med såväl andra centralbanker som andra jämförbara myndigheter, akademiska institutioner och privata företag.

Verksamheten utvecklas utifrån en ny plan

Den strategiska planen beskriver den övergripande inriktningen för Riksbankens verksamhet och är ett levande dokument som diskuteras årligen i samband med verksamhetsplaneringen. Den visar hur Riksbanken ska arbeta för att utföra sina lagstadgade uppdrag och nå sin vision dels utifrån de omvärldsfaktorer som påverkar verksamheten, dels med hänsyn till både den ambitionsnivå som har fastställts för de olika verksamhetsområdena och de strategiska risker som banken behöver förhålla sig till.

Den nuvarande strategiska planen innehåller tio prioriteringar. Riksbanken ska bland annat öka integrationen mellan bankens huvuduppgifter – penningpolitik och finansiell stabilitet – utifrån erfarenheterna från den finansiella krisen. Efter ett antal år med omvandling och konsolidering, då Riksbanken utvärderade och rationaliserade verksamheten för att kunna satsa resurser på sina huvuduppgifter, påbörjades en ny fas av utveckling.

Inför 2013 kompletterades den strategiska planen med ytterligare tre prioriterade områden: arbetsklimat, kompetensförsörjning och kommunikation. Tilläggen handlade om att Riksbanken behöver prioritera fortsatt utveckling av ett bra arbetsklimat, säkra långsiktig kompetensförsörjning samt värna om förtroendet genom kommunikation om Riksbankens analyser och beslut.

Intern styrning och kontroll

I enlighet med bestämmelserna i riksbankslagen lämnar Riksbankens direktion i årsredovisningen en bedömning av om den interna styrningen och kontrollen vid banken är betryggande.

Direktionen är ytterst ansvarig för intern styrning och kontroll och fastställer de övergripande policyer och regler som styr verksamheten. Ansvaret för den dagliga styrningen och kontrollen av verksamheten, dess effektivitet, resultat och riskhantering ligger däremot hos avdelningscheferna som i sin tur rapporterar till direktionen. Samtidigt är det alla medarbetares ansvar att påtala risker och rapportera incidenter i verksamheten.

Riskenheten inom stabsavdelningen stöder Riksbankens verksamheter med ramverk, metoder och rådgivning inom alla riskområden. Riskenheten rappor-

terar också tre gånger per år sin oberoende bedömning av Riksbankens finansiella och operativa risker till direktionen. Riskenheten följer även upp den interna styrningen och kontrollen i verksamheten utifrån faktorerna styr- och kontrollmiljö, riskanalys, kontrollmekanismer, information och kommunikation samt uppföljning och rapportering.

På uppdrag av direktionen gör även internrevisionsavdelningen en oberoende utvärdering av den operativa verksamhetens interna styrning och kontroll, inklusive verksamhetens risker.

Risker i Riksbankens verksamhet

I Riksbankens verksamhet finns både finansiella och operativa risker. De finansiella riskerna uppstår framför allt i förvaltningen av guld- och valutareserven och beskrivs närmare i avsnittet Tillgångsförvaltning.

Operativa risker kan skada Riksbankens verksamhet, tillgångar eller anseende och uppstår till följd av mänskliga fel eller misstag, brister i bemanning, interna processer eller IT-system, eller påverkas av externa händelser. Den här typen av risker finns i hela verksamheten, i såväl det dagliga arbetet som vid förändringar. Vissa risker är av mer strategisk natur och beaktas i verksamhetsstyrningen för att undvika negativa konsekvenser på längre sikt.

För att lyckas i sitt uppdrag är det viktigt att Riksbanken snabbt kan identifiera och hantera såväl interna störningar som händelser i omvärlden. Det gäller allt från att hantera en förändrad hotbild mot exempelvis kontantverksamheten eller IT-stödet till att anpassa processer och system till nya förutsättningar.

De risker som har identifierats i Riksbankens verksamhet rör främst hanteringen av konfidentiell information, IT-stöd, interna processer och beroendet av externa parter. Dessa risker kan framför allt påverka effektiviteten och förmågan att nå verksamhetsmålen.

Riksbanken arbetar systematiskt med riskhantering utifrån en etablerad, bankgemensam process för operativa risker. Processen vidareutvecklas löpande, och riskhantering och verksamhetsplanering är integrerade genom samordnade processer för uppföljning och dokumentation.

Under 2013 påverkades risknivån framför allt av utkontrakteringen av delar av IT-verksamheten. Verksamhetens incidentrapporter under 2013 visade dock inte på några större förändringar i risknivån jämfört med 2012. Samtliga incidenter hanterades med stöd av Riksbankens befintliga rutiner.

Flertalet indikatorer visar på ett godkänt resultat 2013

Under 2013 var Riksbankens verksamhet indelad i sju målområden: penningpolitik, finansiell stabilitet, betalningssystemet RIX, kontantförsörjning, kapitalförvaltning, statistik och ett bankgemensamt område. Det bankgemensamma området var vidare uppdelat i sju delar: kommunikation, medarbetare, ledning och styrning, IT, administrativt stöd och service, miljö samt resurser.

Inom varje målområde finns en eller flera indikatorer som ska ge en bild av hur väl Riksbanken uppfyller målen och hur väl Riksbanken lever upp till sin vision. En av indikatorerna är prognosförmågan, som utvärderas genom jämförelser med andra prognosmakare. Ett annat exempel är förtroendet för arbetet med penningpolitik, som bland annat utvärderas genom djupintervjuer med Riksbankens prioriterade målgrupper.

Direktionen följer upp de operativa riskerna i verksamheten per målområde samordnat med uppföljningen av verksamheten. Under året fick direktionen två uppföljningsrapporter som innehöll status för indikatorerna, de prioriterade handlingsplanerna, budgeten och riskerna. Totalt kopplades 90 indikatorer till målen i 2013 års verksamhetsplan. Av de 78 indikatorer som kunde utvärderas visade cirka 70 procent på ett godkänt resultat vid uppföljningarna.

Högt förtroende bland Riksbankens målgrupper i samhället

Enligt Riksbankens vision är förtroendet bankens viktigaste tillgång. Riksbanken använder därför regelbundet externa undersökningar för att mäta hur olika målgruppers och allmänhetens förtroende för Riksbanken utvecklas. Mätningar som redovisades under 2013 visade på ett fortsatt högt förtroende bland allmänheten och Riksbankens målgrupper. Riksbanken återfanns återigen bland de fem svenska samhällsinstitutioner med högst förtroende i Sverige, både i SOM-institutets och i Medieakademiens mätning. Förtroendet hade dock sjunkit något. Bilden av ett svagt vikande förtroende hos allmänheten bekräftades i TNS Sifos årliga mätning av anseendet för svenska myndigheter, där Riksbanken förlorade sin toppplacering från året innan men fortsatt rankas bland de fem myndigheter som har högst anseende i landet.

Under 2013 genomfördes en ny målgruppsundersökning bland Riksbankens viktigaste målgrupper. Resultatet visade att kunskaperna om och attityderna till Riksbankens penningpolitik och arbete med finansiell stabilitet var fortsatt högt.

Kommunikation

Allmänhetens förtroende påverkades troligen av att bilden av Riksbanken i medierna var mer kritisk än normalt under 2013. Under året fokuserade rapporteringen på de penningpolitiska besluten och hur mycket man beaktade hushållens höga skuldsättning i dessa samt på frågan om vilken myndighet som skulle få ansvara för verktygen för makrotillsyn. Mot slutet av året ökade rapporteringen kring det kommande sedelutbytet, i och med att Riksbanken startade en informationskampanj kring de 50- och 1 000-kronorssedlar som blev ogiltiga vid årsskiftet (se avsnittet Ett säkert och effektivt betalningsväsende). Öppenhet och tydlighet har fortsatt att präglade Riksbankens kommunikation och under 2013 blev Riksbanken i olika sammanhang internationellt uppmärksammas för detta.

Under 2013 reviderade Riksbanken den befintliga kommunikationspolicyen från 2008 samt beslutade om en långsiktig kommunikationsstrategi. Ledorden

för kommunikationen är fortfarande öppenhet och tydlighet, men med ökat fokus på dialog för att bättre kunna tydliggöra Riksbankens uppgift och verksamhet. För tydlighetens skull har tre olika dokument samlats i en enda policy; tidigare fanns en bilaga för kommunikation om penningpolitik och en för kommunikation kring finansiell stabilitet. Direktionens förhållningssätt i den externa kommunikationen behandlas också i den reviderade policyn.

Medarbetare

Enligt Riksbankens strategiska plan ska banken verka för ett gott arbetsklimat som motiverar och engagerar medarbetarna. Riksbanken ska vara en arbetsplats att vara stolt över, där varje medarbetare har och tar ett eget ansvar och tydligt ser sitt bidrag till bankens övergripande mål. Det ska även finnas förutsättningar att kombinera arbete och privatliv på ett bra sätt.

Riksbanken som attraktiv arbetsplats

Riksbanken har under många år arbetat med att stärka sitt varumärke som arbetsplats för att kunna både rekrytera och behålla duktiga medarbetare. Detta strategiska arbete, så kallad employer branding, har bland annat resulterat i att Riksbanken har fått höga placeringar som eftertraktad arbetsplats för studenter och unga ekonomer. I Företagsbarometern 2013 utsågs Riksbanken än en gång till bästa arbetsplats för ekonomistudenter i kategorin offentlig sektor.

Högt engagemang

Grunden för att framgångsrikt kunna rekrytera och behålla de bästa specialisterna är att Riksbankens medarbetare är motiverade och fungerar som ambassadörer för Riksbanken. Den medarbetarundersökning som genomfördes under hösten 2013 visade att Riksbankens medarbetare är mer motiverade och nöjda med sin arbetssituation än medarbetare på andra arbetsplatser inom privat och offentlig sektor. Nio av tio medarbetare uppgav att de är stolta över att arbeta på Riksbanken och känner sig motiverade i sitt arbete. Riksbankens medarbetare upplevde ett gott diskussionsklimat och vågar ställa frågor om de inte förstår. Ledarskapet fick höga resultat och förtroendet för cheferna var stort.

Möten i fokus

I Riksbankens strävan efter att ytterligare öka bankens effektivitet är mötet ett viktigt strategiskt verktyg. Väl planerade och genomförda möten gör det lättare att nå organisationens mål. I mötena skapas och vidmakthålls dessutom den företagskultur och de värderingar som Riksbanken står för. Riksbanken inledde därför ett arbete med att utveckla bankens möteskultur under 2013.

Alla medarbetare har varit delaktiga i arbetet med att ta fram gemensamma mötesregler för Riksbanken. Dessa innebär bland annat att varje möte ska ha tydliga syften och mål och att mötesledarens och mötesdeltagarnas ansvar ska vara tydligt. Satsningen fortsätter under 2014 och kommer att utvärderas löpande.

Medarbetarskap – hur vi beter oss mot varandra

Riksbanken har sedan flera år använt fyra ledord: resultat, initiativ, kompetens och samarbete. Dessa har bland annat fungerat som utvärderingskriterier vid utvecklingssamtal och lönesamtal. Under 2013 utökades ledorden med ytterligare ett – arbetsglädje. Riksbanken bjöd in alla medarbetare att hjälpa till med att lista konkreta beteenden som är viktiga för att medarbetarna ska kunna leva upp till Riksbankens fem ledord. Utifrån dessa beteenden formulerades Riksbankens syn på medarbetarskap, och arbetet med att förankra synsättet i organisationen har påbörjats.

Riksbanken investerar i hälsa

Sjukfrånvaron bland Riksbankens medarbetare var 1,6 procent under 2013, vilket är en minskning med 0,3 procentenheter sedan 2012. Eftersom sjukfrånvaron under de senaste åren har varit låg och rehabiliteringsbehovet litet, har Riksbanken haft fortsatt goda möjligheter att prioritera förebyggande hälsoinsatser. Högst upp i Riksbankshuset finns ett välbesökt gym och flera gånger i veckan hålls gruppträningsklasser som exempelvis cirkelträning och funktionell träning.

Under 2013 erbjöd Riksbanken dessutom ett kom-i-gång-projekt som riktade sig till medarbetare som var motiverade att komma i gång med träning och bättre kosthållning. Projektet genomfördes med hjälp av företagshälsan Feelgood. Uppföljningen visade att samtliga medarbetare som fullföljde programmet hade förbättrat sina träningsresultat. Riksbanken bedömer att de investeringar som görs för att underlätta fysisk aktivitet för medarbetarna ger dem långsiktigt välbefinnande som också säkrar kompetensförsörjningen för organisationen.

Riksbanken erbjuder internationella karriärmöjligheter

Under de senaste åren har behovet av internationellt samarbete ökat. Riksbanken deltar löpande i cirka 130 internationella kommittéer och arbetsgrupper och har dessutom direkta kontakter med andra centralbanker, Internationella valutafonden (IMF) och Bank for International Settlements (BIS). Flera av Riksbankens medarbetare bistår med experthjälp i dessa sammanhang och representerar banken i diskussioner som rör frågor inom bankens ansvarsområde.

Som komplement till det löpande internationella arbetet ser Riksbanken positivt på att medarbetare bor och arbetar utomlands under en tid. Det ökar

Riksbankens långsiktiga inflytande i internationella frågor samtidigt som medarbetarnas kompetens breddas och fördjupas. Under 2013 var några av Riksbankens medarbetare och deras familjer stationerade i bland annat Bryssel, Paris, Chicago, London och Frankfurt.

Traineeprogrammet Framtid Finans – ökat samarbete med andra myndigheter

En andra omgång av det traineeprogram som Riksbanken driver gemensamt med Finansinspektionen och Riksgälden avslutades under 2013. De åtta personer som rekryterades till programmet har under ett år varvat arbetsuppgifter på de tre myndigheterna med gemensamma utbildningar och studiebesök på finansiella organisationer inom offentlig och privat sektor. Traineeprogrammet har ökat samarbetet mellan myndigheterna, framför allt på handläggnivå. Programmet avslutades med ett examensarbete för deltagarna som syftade till att ytterligare stärka samarbetet mellan myndigheterna.

Ledning

Riksbanken leds av en direktion som utses av riksbanksfullmäktige. Fullmäktige utses i sin tur av riksdagen. Direktionen har ett gemensamt ansvar för bankens strategiska ledning medan fullmäktige främst har en kontrollerande funktion.

Riksbankens direktion

Riksbankens direktion består av sex ledamöter som utses av riksbanksfullmäktige för en mandatperiod på fem eller sex år. Fullmäktige utser en ordförande i direktionen, som samtidigt ska vara chef för Riksbanken, och minst en vice ordförande som samtidigt ska vara vice riksbankschef. Fullmäktige fastställer också löner och andra anställningsförmåner för ledamöterna i direktionen. Direktionen bestod under året av följande ledamöter:

Stefan Ingves, mandatperiod sex år från den 1 januari 2012

Stefan Ingves är riksbankschef och ordförande i direktionen. Han tillträdde posten den 1 januari 2006 för en mandatperiod på sex år och har ett förnyat mandat att leda Riksbankens direktion under ytterligare sex år från den 1 januari 2012. Ingves är medlem i Europeiska centralbankens (ECB) allmänna råd och ledamot av Bank for International Settlements (BIS) styrelse samt Sveriges representant i Internationella valutafondens (IMF) guvernörsstyrelse. Han är också ordförande i Baselkommittén för banktillsyn (BCBS) respektive i Europeiska systemrisknämndens (ESRB) rådgivande tekniska kommitté (ATC) och ledamot i Rådet för finansiell stabilitet (FSB). Ingves är ekonomie doktor och var fram till det att han tillträdde som riksbankschef

chef för avdelningen för monetära och finansiella system vid IMF. Dessförinnan var han bland annat vice riksbankschef, generaldirektör för Bankstödsnämnden, finansråd och chef för finansmarknadsavdelningen på Finansdepartementet.

Kerstin af Jochnick, mandatperiod sex år från den 1 januari 2012

Kerstin af Jochnick är förste vice riksbankschef. Hon representerar Riksbanken i ESRB:s rådgivande tekniska kommitté (ATC), FSB:s Cross-Border Crisis Management Group (CBCM) och är svensk delegat i Baselkommittén för banktillsyn. af Jochnick är nationalekonom. Hon har tidigare bland annat varit vd för Svenska Bankföreningen, ordförande i Europeiska banktillsynskommittén (CEBS) och avdelningschef på Finansinspektionen. Hon arbetade på Riksbanken 1977–1991.

Karolina Ekholm, mandatperiod sex år från den 15 mars 2009

Karolina Ekholm är vice riksbankschef. Hon är riksbankschefens ställföreträdare i ECB:s allmänna råd och deltar tillsammans med riksbankschefen i BIS styrelsemöten respektive möten för centralbankschefer. Hon representerar Riksbanken i ESRB, i FSB:s regionala grupp och i Committee on Global Financial Systems (CGFS). Ekholm är sedan 2010 tjänstledig från sin professur vid Nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet. Hon har tidigare varit ledamot i Ekonomiska rådet och Finanspolitiska rådet.

Martin Flodén, mandatperiod fem år från den 22 maj 2013

Martin Flodén är vice riksbankschef. Han representerar Riksbanken i OECD:s kommitté WP3 och i Bellagio-gruppen. Flodén är professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet. Han har tidigare varit ledamot i Ekonomiska rådet, Finanspolitiska rådet och SNS Konjunkturråd.

Per Jansson, mandatperiod fem år från den 1 januari 2012

Per Jansson är vice riksbankschef. Han representerar Riksbanken i den nordisk-baltiska valkretsens kommitté för IMF-samarbetet. Jansson är docent i nationalekonomi och var fram till det att han tillträdde som vice riksbankschef chef för Riksbankens avdelning för penningpolitik. Dessförinnan var han bland annat statssekreterare på Finansdepartementet och biträdande avdelningschef på Konjunkturinstitutet. Han arbetade på Riksbanken som biträdande avdelningschef 2003–2006 och som enhetschef 1996–2000.

Cecilia Skingsley, mandatperiod sex år från den 22 maj 2013

Cecilia Skingsley är vice riksbankschef. Hon representerar Riksbanken i EU:s ekonomiska och finansiella kommitté (EFK) och i ECB:s internationella kommitté. Skingsley har en filosofie kandidatexamen i nationalekonomi och är diplomerad finansanalytiker. Hon var tidigare chefsekonom på Swedbank

och har även arbetat på Dagens industri, ABN Amro Bank och Finansdepartementet.

Ledamöter som lämnade sin befattning den 21 maj 2013:

Lars E.O. Svensson, mandatperiod sex år från den 21 maj 2007

Lars E.O. Svensson var vice riksbankschef. Han representerade Riksbanken i OECD:s kommitté WP3. Svensson är sedan 2009 affilierad professor vid Institutet för internationell ekonomi (IIES) vid Stockholms universitet. Han var professor vid Princeton University 2001–2009 (tjänstledig 2007–2009). Dessförinnan var han professor vid IIES vid Stockholms universitet. Han var vetenskaplig rådgivare till Riksbanken 1990–2007.

Barbro Wickman-Parak, mandatperiod sex år från den 21 maj 2007

Barbro Wickman-Parak var vice riksbankschef. Hon representerade Riksbanken i den nordisk-baltiska valkretsens kommitté för IMF-samarbetet. Wickman-Parak är nationalekonom. Hon har tidigare bland annat varit chefsekonom i bostadsfinansieringsföretaget SBAB och ekonom vid Konjunkturinstitutet och Postens ekonomiska sekretariat. Hon arbetade på Riksbanken 1970–1985.

Direktionens uppgifter

Direktionen har ett gemensamt ansvar för Riksbankens strategiska ledning och fastställer Riksbankens instruktion. Direktionens roll som strategisk beslutsfattare innebär att dess arbete inriktas på centrala beslut om penning- och valutapolitiken, betydelsefulla frågor inom området finansiell stabilitet och Riksbankens kapitalförvaltning. Direktionen fattar också de övergripande besluten om Riksbankens verksamhet, såsom besluten om strategiska mål, verksamhetsplan och budget samt uppföljningar av dessa. Samtidigt har riksbankschefen ett tydligt uppdrag att följa upp verksamheten mot fastställda planer och mot beslutad budget. Riksbankschefen är också chef över avdelningscheferna, vilka bereder och lägger fram förslag eller underlag till direktionen i de ärenden som beslutas där.

Direktionen fattar gemensamma beslut vid sina sammanträden. Fullmäktiges ordförande och vice ordförande får närvara vid direktionens sammanträden med yttranderätt. De har dock inte förslags- och rösträtt.

Direktionen 2013

Direktionens arbete präglades av att skuldcrisen i euroområdet dröjde sig kvar och av svag tillväxt i omvärlden. Reporäntan var låg under hela 2013 för att stödja konjunkturuppgången i den svenska ekonomin och bidra till att inflationen stiger mot målet på 2 procent. I fokus för direktionens penningpolitiska överväganden låg Riksbankens uppfyllelse av inflationsmålet och de risker

som är förknippade med de svenska hushållens stigande skuldsättning. Det omfattande nationella och internationella arbetet med att utforma framtida regelverk och förbättrad tillsyn i det finansiella systemet fortsatte under året.

Direktionsledamöterna deltog i många seminarier och konferenser och höll flera tal. Bland annat deltog samtliga direktionsledamöter i seminariet Inflationmålet 20 år – lärdomar och utmaningar, som Riksbanken arrangerade i juni. De tal som ledamöterna höll under året handlade exempelvis om makrotillsyn, hushållens skuldsättning och den aktuella penningpolitiken. Totalt höll direktionens ledamöter 157 tal under året, varav 13 tal publicerades på Riksbankens webbplats.

Direktionen ska minst två gånger om året lämna en skriftlig redogörelse för penningpolitiken till riksdagens finansutskott. Redogörelsen kompletteras vid varje tillfälle med en offentlig utfrågning. Från och med 2012 hålls det tre utfrågningar om penningpolitiken, och sedan hösten 2012 deltar alltid både riksbankschefen och någon av de vice riksbankscheferna (enligt ett roterande schema) vid dessa utfrågningar i finansutskottet. Utöver de tre penningpolitiska utfrågningarna deltog Riksbanken flera gånger i öppna och slutna utfrågningar i riksdagens utskott för att diskutera andra frågor, bland annat Riksbankens egen rapport Redogörelse för penningpolitiken och IMF-frågor. Riksbankschef Stefan Ingves deltog också i finansutskottets öppna utfrågning Makrotillsyn för bättre finansiell stabilitet.

Under 2013 höll direktionen totalt 32 sammanträden, varav 6 per capsulam-möten och 6 penningpolitiska möten.

Direktionens sidouppdrag

Om en direktionsledamot vill ta en anställning eller ett uppdrag vid sidan om anställningen vid Riksbanken måste detta godkännas av fullmäktige. Här följer en sammanställning av direktionsledamöternas sidouppdrag vid utgången av 2013. Dessa har godkänts av fullmäktige och ska prövas vartannat år.

Stefan Ingves

- styrelseledamot i The Toronto International Leadership Centre for Financial Sector Supervision
- ledamot i Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Kerstin af Jochnick

- medlem i en referensgrupp inom ramen för SNS och finansforskningsinstitutet SIFR:s mötesforum för den finansiella sektorn

Karolina Ekholm

- medlem i den rådgivande kommittén i Knut Wicksells Centrum för Finansvetenskap

Martin Flodén

- ”research fellow” vid Centre for Economic Policy Research
- medförfattare i antologin Marknad & Politik

Formell behandling av Riksbankens årsredovisning

Enligt riksbankslagen (1988:1385) ska Riksbankens direktion varje år före den 22 februari lämna in en redovisning för det föregående räkenskapsåret till riksdagen, Riksrevisionen och riksbanksfullmäktige. Riksbankslagen anger också att årsredovisningen ska innehålla en resultaträkning, en balansräkning och en förvaltningsberättelse. I förvaltningsberättelsen beskriver direktionen hur Riksbanken under året har bedrivit penningpolitiken, främjat ett säkert och effektivt betalningsväsende samt utfört övriga uppdrag. Från och med räkenskapsåret 2011 lämnar direktionen i årsredovisningen även en bedömning av om den interna styrningen och kontrollen vid Riksbanken är betryggande.

Riksbankens resultaträkning och balansräkning fastställs av riksdagen, som också beslutar om hur bankens vinst ska disponeras. Förslaget till disposition av vinsten lämnas till riksdagen av riksbanksfullmäktige som också granskar bankens bokslutsarbete med inriktning på beräkningen av bankens resultat. Tillsammans med förslaget till vinstdisposition lämnar fullmäktige även en egen verksamhetsberättelse för räkenskapsåret till riksdagen. Fullmäktiges verksamhetsberättelse och förslag till disposition lämnas till riksdagen samma dag som Riksbankens årsredovisning.

Senast en månad efter att Riksbanken lämnat årsredovisningen till riksdagen ska Riksrevisionens granskning av årsredovisningen vara färdig. Riksrevisionen ska då lämna en revisionsberättelse med sina iakttagelser från granskningen till riksdagen. Revisionsberättelsen innehåller också Riksrevisionens bedömning av om riksdagen bör fastställa Riksbankens resultaträkning och balansräkning enligt direktionens förslag i årsredovisningen.

Riksbankens årsredovisning granskas inom riksdagen av finansutskottet. Finansutskottets uppgift är att förbereda riksdagens beslut när det gäller ansvarsfrihet för fullmäktige för dess verksamhet och för direktionen för förvaltningen av Riksbanken, fastställandet av Riksbankens resultaträkning och balansräkning för räkenskapsåret samt dispositionen av Riksbankens resultat för räkenskapsåret. När riksdagen beviljat direktionen och fullmäktige ansvarsfrihet, fastställt Riksbankens resultaträkning och balansräkning samt godkänt fullmäktiges förslag till vinstdisposition kan Riksbanken leverera in den beslutade delen av sitt resultat till statskassan. Inleveransen sker som regel en vecka efter riksdagens beslut, i samband med att Riksbanken genomför sin huvudsakliga transaktion.

Senare under samma år redovisar Riksbanken för riksdagen vilka åtgärder banken vidtagit med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Även denna redovisning sker i enlighet med bestämmelserna i riksbankslagen.

Riksbanksfullmäktige

Riksbanksfullmäktige har elva ledamöter och lika många suppleanter. Ledamöterna utses av riksdagen efter allmänna val för en mandatperiod på fyra år. Fullmäktige väljer inom sig ordförande och vice ordförande.

Den 31 december 2013 bestod fullmäktige av följande ledamöter: Johan Gernandt (ordförande), Sven-Erik Österberg (vice ordförande), Peter Egardt, Sonia Karlsson, Bertil Kjellberg, Anders Karlsson, Gun Hellsvik, Lena Sommestad, Allan Widman, Peter Eriksson och Roger Tiefensee. Suppleanter var Hans Birger Ekström, Tommy Waidelich, Ulf Sjösten, Ann-Kristine Johansson, Chris Heister, Bosse Ringholm, Per Landgren, Catharina Bråkenhielm, Christer Nylander, Agneta Börjesson och Håkan Larsson.

Riksbanksfullmäktiges uppgifter

Fullmäktige har till uppgift att följa och kontrollera hur Riksbanken bedriver sin verksamhet och hur direktionsledamöterna leder verksamheten. Fullmäktige utövar sin kontroll bland annat genom att fullmäktiges ordförande och vice ordförande närvarar vid direktionsens sammanträden. Ordföranden och vice ordföranden har också rätt att yttra sig under direktionsens sammanträden men de har inte förslags- och rösträtt. Fullmäktige har även en revisionsfunktion vars arbete utförs av en extern revisionsbyrå under ledning av en auktoriserad revisor.

Fullmäktige utser ledamöterna i Riksbankens direktion och beslutar om deras löne- och anställningsvillkor. Fullmäktige fastställer också Riksbankens arbetsordning och beslutar om utformningen av sedlar och mynt.

Vidare lämnar fullmäktige förslag till riksdagen om hur Riksbankens resultat ska disponeras samt yttrar sig till riksdagen i frågan om direktionsledamöternas ansvarsfrihet. Av yttrandet framgår fullmäktiges bedömning av direktionsledamöternas sätt att utföra sitt arbete.

Fullmäktige lämnar också remissyttranden inom sitt verksamhetsområde. Direktionen samråder även med fullmäktige om förslag till riksdagen och regeringen som avser ändringar i författningar eller andra åtgärder från statens sida.

Ordföranden och vice ordföranden lämnar en redovisning om fullmäktiges arbete inför riksdagens finansutskott. Detta sker vanligtvis två gånger om året.

Riksbanksfullmäktige 2013

Under året sammanträdde fullmäktige vid 14 tillfällen.

Fullmäktige fick löpande information från direktionen om Riksbankens verksamhet. Direktionen samrådade också med fullmäktige om en framställning till riksdagen. Fullmäktige utsåg i maj två nya direktionsledamöter – Cecilia Skingsley för en mandatperiod på sex år och Martin Flodén för en mandatperiod på fem år, båda från den 22 maj 2013.

En redogörelse för fullmäktiges verksamhet presenteras i fullmäktiges framställning till riksdagen 2013/14:RB2 Förslag till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2013 samt riksbanksfullmäktiges verksamhetsberättelse 2013.

BALANSRÄKNING OCH RESULTATRÄKNING

Redovisningsprinciper

Riksbankens balansräkning och resultaträkning har upprättats enligt riksbankslagen med tillämpning av Regler för bokföring och årsredovisning i Sveriges riksbank som fastställdes av direktionen den 7 december 2011 (dnr 2011-780-ADM) och trädde i kraft den 31 december 2011.

Reglerna för löpande bokföring hänvisar till förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring, och reglerna för årsredovisning hänvisar till Europeiska centralbankssystemets riktlinjer för redovisning (ECB/2010/20). Riksbanken ska enligt 10 kap. 3 § riksbankslagen i de delar som nu är aktuella tillämpa Europeiska centralbankssystemets (ECBS) riktlinjer för redovisning.

Ändrade redovisningsprinciper

Inget byte av redovisningsprinciper har gjorts under 2013.

Grundläggande redovisningsprinciper

Följande grundläggande redovisningsprinciper har tillämpats:

- Redovisningen ska återspegla den ekonomiska verkligheten och präglas av öppenhet.
- Värderingen av tillgångar och skulder liksom resultatavräkningen ska präglas av försiktighet.
- Tillgångar och skulder ska justeras så att hänsyn tas till händelser som inträffar mellan räkenskapsårets utgång och den dag då direktionen godkänner årsredovisningen, förutsatt att dessa händelser påverkat värdet på tillgångarna eller skulderna per bokslutsdagen.
- Vid värderingen av tillgångar och skulder ska det förutsättas att verksamheten kommer att fortsätta.
- Inkomster och utgifter ska redovisas som intäkter och kostnader på den redovisningsperiod då de intjänas eller uppkommer oavsett tidpunkten för betalning.
- Kriterierna för värdering av balansräkningsposter och för resultatavräkning ska tillämpas konsekvent.

Redovisning av tillgångar och skulder

Tillgångar och skulder redovisas i balansräkningen endast om det är sannolikt att ett eventuellt framtida ekonomiskt resultat med anknytning till tillgången eller skulden kommer att utgöra ett flöde till eller från Riksbanken och att i

princip alla risker och rättigheter med anknytning till tillgången eller skulden har överlåtit.

Affärsdagsredovisning

Valutatransaktioner och värdepapperstransaktioner bokförs i balansräkningen på likviddagen. Realiserade vinster och förluster från nettoförsäljningar bokförs på affärsdagen.

Värderingsregler för balansräkningen

Guld och värdepapper värderas till de valutakurser och priser som råder på bokslutsdagen. Nedanstående valutakurser användes för omvärdering vid årets slut. I tabellen nedan har kurserna avrundats till fyra decimaler.

	2013-12-31	2012-12-31
EUR/SEK	8,8538	8,5845
USD/SEK	6,4286	6,5111
GBP/SEK	10,6499	10,5816
AUD/SEK	5,7501	6,7612
CAD/SEK	6,0510	6,5357
SDR/SEK	9,9000	10,0070
NOK/SEK	1,0587	1,1694
JPY/SEK	0,0611	0,0753

Fordringar, tillgodohavanden och skulder värderas till det nominella värdet. Belopp i utländsk valuta omräknas till bokslutsdagens valutakurs med undantag för fordringar och skulder som redovisas under posterna Övriga tillgångar och Övriga skulder. Dessa värderas till affärsdagens valutakurs.

Aktier och andelar värderas till anskaffningsvärdet.

Materiella och immateriella anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärdet och skrivs av enligt plan. Nedskrivningar görs där värdeminskningen bedöms som varaktig. Uppskrivning får endast ske om tillgången har ett tillförlitligt och bestående värde som väsentligt överstiger det bokförda värdet. Avskrivningstiden för byggnader är 50 år och för övriga fastighetsanläggningar 5–10 år. Avskrivningstiden för maskiner och inventarier inklusive datorer är 3–7 år. Direkta personalkostnader som kan hänföras till egenutvecklade IT-investeringar räknas in i anskaffningsvärdet för tillgången.

Reverserade transaktioner

Repoavtal redovisas som lånetransaktioner i stället för att påverka värdepappers- eller guldinnehavet. Med repoavtal avses ett avtal om försäljning av tillgångar, såsom värdepapper och guld, där säljaren samtidigt förbinder sig att köpa tillbaka motsvarande tillgångar till ett överenskommet pris vid en framtida tidpunkt.

De tillgångar som Riksbanken lämnar som säkerhet vid inlåningsrepor redovisas även i fortsättningen i balansräkningen och värderas enligt de regler

som gäller för Riksbankens övriga värdepappers- och guldinnehav. Belopp som motsvarar erhållen köpeskillning redovisas som skuld, och de överförda tillgångarna redovisas inom linjen.

Tillgångar som Riksbanken erhåller vid utlåningsrepor redovisas inte i balansräkningen eftersom de är att betrakta som säkerhet för lån. Belopp som motsvarar erlagd köpeskillning redovisas som en fordran. Skillnaden mellan repans båda likvidbelopp (avista och termin) periodiseras över repans löptid.

Transaktioner som genomförs inom ramen för avtal om automatiserade repor redovisas i balansräkningen endast om säkerhet ställts i form av konstanter under transaktionens hela löptid.

Sedlar och mynt

Balansräkningsposten utelöpande sedlar och mynt motsvaras av det nominella värdet och beräknas genom att värdet motsvarande de sedlar och mynt som Riksbanken har tagit emot från tillverkarna reduceras dels med värdet motsvarande de sedlar och mynt som ingår i Riksbankens lager, dels med värdet motsvarande de sedlar och mynt som Riksbanken har makulerat och avskrivit. Utelöpande sedlar och mynt som har upphört att vara lagliga betalningsmedel förs till resultaträkningen senast då dessa inte längre löses in av Riksbanken. De ska dock föras till resultaträkningen tidigare om endast ett mindre belopp förväntas återstå att lösa in och det samtidigt görs en avsättning för detta belopp. Utelöpande minnesmynt och minnessedlar ska föras till resultaträkningen när utgåvan varit utelöpande i över tio år.

Resultatavräkning

Realiserade vinster och realiserade förluster förs till resultaträkningen.

Orealiserade vinster förs till ett värderegleringskonto i balansräkningen.

Orealiserade förluster förs till resultaträkningen om de överstiger orealiserade vinster som eventuellt tidigare finns bokförda på det korresponderande värderegleringskontot. Orealiserade förluster som förs till resultaträkningen får inte återföras mot nya orealiserade vinster de påföljande åren. Orealiserade förluster i ett visst värdepapper, en viss valuta eller guld nettas inte mot orealiserade vinster i andra värdepapper, valutor eller guld.

Överkurser och underkurser på förvärvade värdepapper beräknas och redovisas som en del av ränteintäkterna och skrivs av under värdepapperens återstående löptid.

Transaktionskostnader

För guld, instrument i utländsk valuta och värdepapper används genomsnittsmetoden dagligen för att fastställa anskaffningskostnaden för sålda poster när valutakurs- och priseffekter beräknas. Vid nettoförvärv av valuta och guld läggs den genomsnittliga anskaffningskostnaden för dagens förvärv av varje enskild valuta och guld till den föregående dagens innehav så att ett nytt vägt genomsnitt av valutakursen eller guldpriset erhålls. Vid nettoförsäljning

beräknas det realiserade resultatet baserat på den genomsnittliga anskaffningskostnaden den föregående dagen för innehavet i fråga.

Derivatinstrument

Derivatinstrument värderas kontrakt för kontrakt inom varje grupp av derivatinstrument. Grupper med positivt värde redovisas som tillgång och grupper med negativt värde som skuld.

Valutaterminer bokförs till ett värde som motsvarar kontraktets valutabelopp multiplicerat med skillnaden mellan bokslutsdagens och affärsdagens valutakurs (avista). Skillnaden mellan affärsdagens valutakurs (avista) och den avtalade terminsvalutakursen periodiseras som ränta under kontraktets löptid. På affärsdagen bokförs såld valuta, multiplicerad med skillnaden mellan affärsdagens valutakurs (avista) och den genomsnittliga anskaffningskursen, som realiserat resultat.

Avistaledet i valutaswappar bokförs på likviddagen till affärsdagens valutakurs (avista). Terminsledet i valutaswappar bokförs på samma sätt som valutaterminer, det vill säga till ett värde som motsvarar kontraktets valutabelopp multiplicerat med skillnaden mellan bokslutsdagens och affärsdagens valutakurs (avista). Skillnaden mellan affärsdagens valutakurs (avista) och den avtalade terminsvalutakursen periodiseras som ränta under kontraktets löptid. Till skillnad från vid valutaterminer uppkommer inga realiserade valutakursresultat vid bokföring av valutaswappar.

Ränteswappar bokförs, för både de inkommande och utgående transaktionerna, till ett värde som motsvarar skillnaden mellan kontraktets nominella belopp och det nominella beloppet omräknat till bokslutsdagens pris. Det framräknade beloppet omräknas till kronor med bokslutsdagens valutakurs.

Guldoptioner bokförs på affärsdagen till ett belopp som motsvarar erlagd alternativt erhållen premie. Vid bokslut justeras det bokförda värdet till ett värde som motsvarar kontraktets antal uns omräknat till bokslutsdagens optionspris och valutakurs. Optionspriset beräknas utifrån en vedertagen beräkningsmodell.

Futurekontrakt bokförs dagligen som realiserat resultat till ett belopp som motsvarar det värde som beräknats vid den dagliga avräkningen.

Balansräkning

Miljoner kronor

Tillgångar

		2013-12-31	2012-12-31
Guld	Not 1	31 425	43 720
Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför Sverige			
Fordringar på IMF	Not 2	32 873	34 196
Banktillgodohavanden, lån och värdepapper	Not 3	352 911	259 883
		385 784	294 079
Utlåning i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterad till penningpolitiska transaktioner			
Strukturella transaktioner	Not 4	–	–
Utlåningsfacilitet	Not 5	–	0
		–	0
Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige	Not 6	9 534	3 152
Övriga tillgångar			
Materiella och immateriella anläggningstillgångar	Not 7	690	655
Finansiella tillgångar	Not 8	522	521
Derivatinstrument	Not 9	–	662
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	Not 10	3 314	2 609
Övriga tillgångar	Not 11	358	341
		4 884	4 788
Summa tillgångar		431 627	345 739

Skulder och eget kapital

		2013-12-31	2012-12-31
Utelöpande sedlar och mynt			
Sedlar	Not 12	80 294	91 056
Mynt	Not 13	5 406	5 385
		85 700	96 441
Skulder i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterade till penningpolitiska transaktioner			
Inlåningsfacilitet	Not 14	580	339
Finjusterande transaktioner	Not 15	21 085	25 815
		21 665	26 154
Emitterade skuldcertifikat	Not 16	24 989	2 998
Skulder i svenska kronor till hemmahörande utanför Sverige	Not 17	707	156
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige	Not 18	193 117	88 413
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför Sverige	Not 19	–	–
Motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF	Not 20	22 265	22 505
Övriga skulder			
Derivatinstrument	Not 21	197	–
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	Not 22	763	306
Övriga skulder	Not 23	48	78
		1 008	384
Avsättningar	Not 24	169	184
Värderegleringskonton	Not 25	25 677	43 363
Eget kapital			
Grundfond	Not 26	1 000	1 000
Reserver	Not 27	57 341	62 207
		58 341	63 207
Årets resultat		–2 011	1 934
Summa skulder och eget kapital		431 627	345 739

Inom linjen förda poster, se not 39.

Resultaträkning

Miljoner kronor

		2013	2012
Ränteintäkter	Not 28	4 113	4 280
Räntekostnader	Not 29	-1 684	-1 196
Nettoresultat av finansiella transaktioner och nedskrivningar	Not 30	-3 784	-603
Avgifts- och provisionsintäkter	Not 31	65	71
Avgifts- och provisionskostnader	Not 32	-12	-8
Erhållna utdelningar	Not 33	55	56
Övriga intäkter	Not 34	26	34
Summa nettointäkter		-1 221	2 634
Personalkostnader	Not 35	-375	-366
Administrationskostnader	Not 36	-316	-269
Avskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	Not 37	-48	-47
Sedel- och myntkostnader	Not 38	-51	-18
Summa kostnader		-790	-700
Årets resultat		-2 011	1 934

Kassaflödesanalys

Miljoner kronor

LÖPANDE VERKSAMHET	2013-12-31	2012-12-31
<i>Kassaflöde från den löpande verksamhetens resultat</i>		
Erhållna räntor	3 434	4 511
Betalda räntor	-1 249	-1 141
Erhållet netto av finansiella transaktioner	554	2 814
Erhållna avgifter och provisioner	65	71
Betalda avgifter och provisioner	-12	-8
Övriga inbetalningar	9	10
Betalda förvaltningskostnader	-755	-668
	2 046	5 589
<i>Kassaflöde från den löpande verksamhetens tillgångar</i>		
Fordringar på IMF	992	-729
Värdepapper	-82 273	-9 645
Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige	-6 381	-3 151
Övriga tillgångsposter	-16	-14
	-87 678	-13 539
<i>Kassaflöde från den löpande verksamhetens skulder</i>		
Utelöpande sedlar och mynt	-10 724	-3 671
Skulder i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterade till penningpolitiska transaktioner	-4 489	9 279
Emitterade skuldcertifikat	21 991	2 998
Skulder i svenska kronor till hemmahörande utanför Sverige	551	50
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige	103 356	4 380
Övriga skuldposter	-346	-197
	110 339	12 839
Kassaflöde från den löpande verksamheten	24 707	4 889

Tabellen fortsätter på nästa sida.

	2013-12-31	2012-12-31
INVESTERINGSVERKSAMHET		
Förvärv och avyttringar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-83	-200
Förvärv och avyttringar av finansiella tillgångar	-1	0
Erhållen utdelning	55	56
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-29	-144
FINANSIERINGSVERKSAMHET		
Inleverans till statskassan	-6 800	-7 500
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-6 800	-7 500
Periodens kassaflöde	17 878	-2 755
Likvida medel vid periodens början	3 093	5 834
Kassaflöde från den löpande verksamheten	24 707	4 889
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-29	-144
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-6 800	-7 500
Kursdifferens i likvida medel	-1 168	14
Likvida medel vid periodens slut	19 803	3 093
Specifikation av likvida medel		
	2013-12-31	2012-12-31
Bankkonton och bankutlåning i utländsk valuta, se not 3	19 803	3 093
Utlåningsfacilitet	0	0
Summa likvida medel	19 803	3 093

Kassaflödesanalysen visar in- och utbetalningar under perioden samt likvida medel vid periodens början och slut. Kassaflödesanalysen delas in i betalningar från den löpande verksamheten, investeringsverksamheten och finansieringsverksamheten.

Den löpande verksamheten

Kassaflöden som är hänförliga till den löpande verksamheten härrör från Riksbankens huvudsakliga verksamhet. Kassaflödet från den löpande verksamheten utgår från resultatet. Justering görs för poster som inte påverkar kassaflödet alternativt inte hör till den löpande verksamheten. Därutöver ingår kassaflödespåverkande förändringar av sådana balansräkningsposter som ingår i den löpande verksamheten.

Investeringsverksamheten

Investeringsverksamheten består av förvärv och försäljningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar samt de aktier och andelar som redovisas under posten Finansiella tillgångar. Därutöver ingår erhållen utdelning från aktie- och andelsinnehavet.

Finansieringsverksamheten

Finansieringsverksamheten består av förändring i eget kapital som normalt sker genom utdelning, även kallad inleverans till statskassan.

Noter

Miljoner kronor

Sifferuppgifter inom parentes avser 2012.

Not 1 Guld

	2013-12-31	2012-12-31
Kvantitet		
Uns (miljoner)	4,0421	4,0421
Pris		
Amerikanska dollar/uns	1 209,3411	1 661,1471
Kronor/amerikanska dollar	6,4286	6,5111
Bokfört värde	31 425	43 720

Per den 31 december 2013 innehar Riksbanken 4 miljoner uns (troy/oz) guld (4), vilket motsvarar 125,7 ton. Under 2013 har inget guld avyttrats.

Not 2 Fordringar på IMF

	2013-12-31	2012-12-31
Särskilda dragningsrätter	21 345	21 384
Reservposition i IMF		
Insatskapital (kvot)	23 715	23 972
IMF kronkonto	-18 093	-16 664
PRG-HIPC utlåning	184	186
NAB New Arrangements to Borrow	5 722	5 318
Summa	32 873	34 196

Riksbankens innehav av särskilda dragningsrätter (SDR) uppgår till 2 156 miljoner SDR (2 137). Ett belopp motsvarande de SDR som sammanlagt tilldelats av Internationella valutafonden (IMF) redovisas som skuld (se not 20).

Under posten Reservposition i IMF nettoredovisas Riksbankens totala insatskapital (kvoten) i IMF om 2 395,5 miljoner SDR, med valutafondens konto för svenska kronor.

Posten PRG-HIPC utlåning avser en räntefri insättning hos IMF som förvaltare av bidrag för IMF:s andel av skuldåtgärdsinitiativet HIPC (Heavily Indebted Poor Countries) och för fondens mjuka utlåning. Insättningen om totalt 18,6 miljoner SDR ska vara återbetald den 1 januari 2019.

Vid utgången av 2013 uppgick Riksbankens NAB-utlåning till 578 miljoner SDR (531).

Vid utgången av 2013 har Riksbanken dessutom en fordran på IMF om 12,8 miljoner SDR (12,7) som avser medel som IMF får använda vid ränte- och kreditförluster till följd av dröjsmål. Medlen har överförts genom att IMF löpande har gjort avdrag från ränteutbetalningar som avser Riksbankens

reservposition i IMF. Riksbanken har löpande bokfört dessa avdrag i resultaträkningen. Därför finns de inte upptagna som fordran på IMF i Riksbankens balansräkning.

I augusti 2013 lämnade Riksbanken, efter riksdagens medgivande, sitt godkännande till att Sveriges andel av den vinst som IMF erhållit vid försäljning av guld om 17,6 miljoner SDR utbetalas till IMF:s fond för utvecklingsländer (PRGT).

Not 3 Banktillgodohavanden, lån och värdepapper

	2013-12-31	2012-12-31
Bankkonton	148	2 135
Bankutlåning	19 655	958
Obligationer	290 205	249 628
Korta värdepapper	42 903	7 162
Summa	352 911	259 883

Banktillgodohavandena och värdepapperen är utgivna i euro, amerikanska dollar, brittiska pund, australiska dollar, kanadensiska dollar, norska kronor och japanska yen. Fördelningen framgår av tabellen nedan.

	2013-12-31	2012-12-31
Euro	129 493	95 663
Amerikanska dollar	178 299	128 417
Brittiska pund	16 289	16 349
Australiska dollar	17 333	10 252
Kanadensiska dollar	11 497	9 200
Norska kronor	0	2
Japanska yen	0	0
Summa	352 911	259 883

Fördelningen av banktillgodohavanden och värdepapper enligt löptid framgår nedan.

Löptid	Banktillgodohavanden	Värdepapper
Upp till 1 månad	1 168	3 713
Över 1 månad, upp till 3 månader	2 571	12 595
Över 3 månader, upp till 1 år	16 064	85 447
Över 1 år, upp till 5 år	–	184 129
Över 5 år	–	47 224
Summa	19 803	333 108

Under 2013 deltog Riksbanken inte i något automatiserat värdepapperslåneprogram.

Not 4 Strukturella transaktioner

Riksbanken har inte genomfört några strukturella transaktioner under 2013.

Under denna post redovisas Riksbankens utlåning i svenska kronor till penningpolitiska motparter med en i regel längre löptid än för huvudsakliga och finjusterande transaktioner.

Not 5 Utlåningsfacilitet

Under denna post redovisas utlåning över natten till bankerna på deras RIX-konton i Riksbanken.

Not 6 Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige

Under 2012 började Riksbanken förvärva värdepapper i svenska kronor i syfte att med kort varsel kunna genomföra köp av svenska värdepapper, antingen för att säkerställa den finansiella stabiliteten eller bidra till en bättre fungerande transmissionsmekanism, vid ett krisläge i det finansiella systemet.

Fördelningen av värdepapper i svenska kronor enligt löptid framgår av tabellen nedan.

Löptid	Värdepapper
Upp till 1 månad	–
Över 1 månad, upp till 3 månader	–
Över 3 månader, upp till 1 år	–
Över 1 år, upp till 5 år	3 824
Över 5 år	5 710
Summa	9 534

Not 7 Materiella och immateriella anläggningstillgångar

	2013-12-31	2012-12-31
Byggnader och mark		
Anskaffningsvärde, årets början	659	514
Årets förvärv	30	145
Årets avyttringar	–	–
Anskaffningsvärde, årets slut	689	659
Ack. avskrivningar, årets början	–170	–161
Årets avskrivningar	–9	–9
Årets avyttringar	–	–
Ack. avskrivningar, årets slut	–179	–170
Bokfört värde	510	489
Maskiner och inventarier		
Anskaffningsvärde, årets början	585	549
Årets förvärv	56	55
Årets avyttringar	–45	–19
Anskaffningsvärde, årets slut	596	585
Ack. avskrivningar, årets början	–419	–400
Årets avskrivningar	–36	–38
Årets avyttringar	42	19
Årets nedskrivning	–3	–
Ack. avskrivningar, årets slut	–416	–419
Bokfört värde	180	166
Summa bokfört värde	690	655
Taxeringsvärde		
Byggnader	–	–
Mark	–	–

Under posten Byggnader och mark redovisas två fastigheter, huvudkontoret i Stockholm och kontantförsörjningskontoret i Sigtuna kommun. Fastigheterna klassificeras som specialenheter och är därför inte skattepliktiga.

2013 års förvärv avser bland annat det nya kontantförsörjningskontoret om 74 miljoner kronor (166) och IT-applikationer om 8 miljoner kronor (25).

Nedskrivningen avser tillgångar i kontantförsörjningskontoret i Tumba vars verksamhet kommer att upphöra under 2014.

I posten Bokfört värde maskiner och inventarier ingår immateriella anläggningstillgångar i form av applikationssystem med 82 miljoner kronor (94).

Not 8 Finansiella tillgångar

	2013-12-31	2012-12-31
Aktier och andelar		
Bank for International Settlements		
17 244 aktier à nominellt 5 000 SDR varav 25 % är inbetalt	441	441
Europeiska centralbanken		
Andelsvärde 9 179 064,74 EUR (9 112 389,47)	80	79
SWIFT		
16 aktier (16) à nominellt 125 EUR	1	1
Summa	522	521

Centralbanker inom Europeiska centralbankssystemet (ECBS) som inte ingår i Eurosystemet är ålagda att betala in 3,75 procent av sin kapitalandel i ECB. Riksbankens kapitalandel uppgår till 2,2612 procent (2,2582) och ECB:s totala andelskapital till 10 825 007 069,61 euro (10 760 652 402,58). Kapitalandelen baseras på respektive lands BNP och antal invånare och beräknas vart femte år. Den inbetalda andelen ska täcka vissa administrationskostnader för deltagande i ECBS. Centralbanker inom ECBS som inte ingår i Eurosystemet har ingen rätt att erhålla vinstutdelning från ECB och ingen skyldighet att täcka eventuella förluster hos ECB.

Till följd av Kroatiens inträde i EU den 1 juli 2013 justerades Riksbankens kapitalandel till 2,2612 procent och det inbetalda andelsbeloppet till 9 179 064,74 euro.

Per den 1 januari 2014 justerades Riksbankens kapitalandel och andelsbelopp ytterligare en gång till följd av den uppdatering av de procentuella kapitalandelarna som görs vart femte år. Efter denna justering uppgår Riksbankens kapitalandel till 2,2729 procent och det inbetalda andelsbeloppet till 9 226 559,46 euro.

Not 9 Derivatinstrument

	2013-12-31	2012-12-31
Valutaswappar, positivt värde	–	662
Valutaswappar, negativt värde	–	–
Summa	–	662

Under denna post redovisas derivatinstrumentgrupper med positivt värde.

Derivatkontraktens nominella belopp framgår nedan.

	2013-12-31	2012-12-31
Valutaswappar, positivt värde	–	19 017
Valutaswappar, negativt värde	–	–
Summa	–	19 017

Not 10 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2013-12-31	2012-12-31
Fordringar på IMF	6	4
Bankkonton och bankutlåning	0	0
Obligationer i utländsk valuta	3 075	2 476
Derivatinstrument	57	52
Obligationer i svenska kronor	165	54
Övrigt	11	23
Summa	3 314	2 609

Not 11 Övriga tillgångar

	2013-12-31	2012-12-31
Personallån	333	313
Kundfordringar	4	3
Momsfordran	12	10
Banktillgodohavanden	9	15
Övrigt	0	0
Summa	358	341

Not 12 Sedlar

De utelöpande sedlarna fördelar sig på följande valörer:

	2013-12-31	2012-12-31
1 000 kronor	9 709	21 380
500 kronor	57 378	56 561
100 kronor	9 506	9 368
50 kronor	1 236	1 244
20 kronor	1 742	1 742
Minnessedlar	2	2
Ogiltiga sedlar	721	759
Summa	80 294	91 056

Posten Ogiltiga sedlar innehåller utelöpande sedlar som upphörde att vara lagliga betalningsmedel vid utgången av 2005. Sedlar som varit ogiltiga i över tio år skrivs av från den utelöpande sedelskulden och förs till resultatet reducerat med ett mindre belopp som förs till posten Avsättningar. Riksbanken får lösa in ogiltiga sedlar om det finns särskilda skäl. Jämförelsesiffran för 2012 avseende ogiltiga sedlar har justerats upp med 93 miljoner kronor och värdet för den giltiga 500-kronorssedeln har justerats ned med motsvarande belopp.

Not 13 Mynt

De utelöpande mynten fördelar sig på följande valörer:

	2013-12-31	2012-12-31
10 kronor	2 570	2 562
5 kronor	1 336	1 324
2 kronor	8	8
1 krona	1 393	1 375
Minnesmynt	99	116
Summa	5 406	5 385

Under 2013 skrevs posten Minnesmynt ned med 17 miljoner kronor (24) avseende utgåvor av minnesmynt äldre än tio år.

Not 14 Inlåningsfacilitet

Under denna post redovisas inlåning över natten från bankerna på deras RIX-konton i Riksbanken.

Not 15 Finjusterande transaktioner

Under denna post redovisas inlåning vars syfte är att finjustera likviditeten i banksystemet. Denna inlåning sker i regel över natten.

Not 16 Emitterade skuldcertifikat

Under denna post redovisas Riksbankens emission av skuldcertifikat vars syfte är att dra in likviditet från det finansiella systemet. Denna inlåning sker till Riksbankens viktigaste styrränta, det vill säga reporäntan, med en löptid på i regel en vecka.

Not 17 Skulder i svenska kronor till hemmahörande utanför Sverige

Under denna post redovisas konton i svenska kronor som Riksbanken håller för andra centralbankers och internationella organisationers räkning.

Not 18 Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige

Under denna post redovisas från och med juni 2009 inlåning av utländsk valuta från Riksgälden. Inlåningen har gjorts i syfte att förstärka valutareserven. Under 2013 ökade inlåningen från Riksgälden till följd av Riksbankens beslut i slutet av 2012 att öka valutareserven med motsvarande 100 miljarder kronor. Inlåningens valutfördelning framgår av tabellen nedan.

	2013-12-31	2012-12-31
Euro	48 503	29 979
Amerikanska dollar	144 614	58 434
Summa	193 117	88 413

Not 19 Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför Sverige

Belopp motsvarande erhållen köpeskilling i utländsk valuta för inlåningsrepor redovisas under denna post.

Not 20 Motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF

Under denna post redovisas Riksbankens skuld motsvarande de särskilda dragningsrätter (SDR) som ursprungligen tilldelades av IMF. Den sammanlagda tilldelningen uppgår till 2 249 miljoner SDR (2 249). Det aktuella innehavet av SDR uppgår till 2 156 miljoner SDR (2 137) och redovisas under posten Fordringar på IMF (se not 2).

Not 21 Derivatinstrument

	2013-12-31	2012-12-31
Valutaswappar, positivt värde	-116	-
Valutaswappar, negativt värde	313	-
Summa	197	-

Under denna post redovisas grupper av derivatinstrument med negativt värde.

Derivatkontraktens nominella belopp framgår av tabellen nedan.

	2013-12-31	2012-12-31
Valutaswappar, positivt värde	10 564	-
Valutaswappar, negativt värde	10 560	-
Summa	21 124	-

Not 22 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2013-12-31	2012-12-31
Finjusterande transaktioner	0	2
Emitterade skuldcertifikat	7	1
Inlåning Riksgälden	673	232
Motpost till särskilda dragningsrätter	4	3
Övrigt	79	68
Summa	763	306

Not 23 Övriga skulder

	2013-12-31	2012-12-31
Leverantörsskuld	31	50
Övrigt	17	28
Summa	48	78

Not 24 Avsättningar

	2013-12-31	2012-12-31
Pensionsskuld	96	103
Ogiltiga sedlar	35	41
Hysesavtal Malmökontoret	34	37
Trygghetsstiftelsen	4	3
Summa	169	184

Pensionsskulden har beräknats av Statens tjänstepensionsverk (SPV). 94 miljoner kronor (101) avser PA-91-pensionärer med avgångsdag före 2003, och 2 miljoner kronor (2) avser personer som från och med 2003 beviljats delpension alternativt pensionsersättning före 65 års ålder. Riksbanken löste per den 31 december 2002 in sin pensionsskuld för de personer som vid denna tidpunkt hade en anställning eller rätt till livränta hos Riksbanken.

I posten Avsättningar ingår även 35 miljoner kronor (41) för den bedömda framtida kostnaden för skuldavskrivna sedlar som upphört att vara lagliga betalningsmedel men som Riksbanken fortfarande kan lösa in.

Vidare ingår 34 miljoner kronor (37) för den bedömda framtida hyreskostnaden för kontoret i Malmö som avvecklades 2006. Riksbanken har sedan 2006 arbetat för att avveckla hyresavtalet. Senast i februari 2018 beräknas avtalet vara avvecklat genom att Riksbanken utnyttjar en utköpsklausul.

Posten Trygghetsstiftelsen avser avsättning för kompetensutveckling och kompetensväxling i enlighet med avtal med Trygghetsstiftelsen.

Not 25 Värderingskonton

	2013-12-31	2012-12-31
Priseffekt	3 558	8 002
Valutakurseffekt	2 491	3 439
Guldvärdeeffekt	19 628	31 922
Summa	25 677	43 363

På särskilda värderingskonton redovisas från och med 2004 realiserade vinster och förluster som utgörs av skillnaden mellan anskaffningsvärde och marknadsvärde. Vid övergången 2004 beslutades att anskaffningsvärdena skulle motsvara marknadsvärdena per den 31 december 2003. Om de realiserade förlusterna överstiger de realiserade vinsterna vid årets slut redovisas skillnaden i resultaträkningen. Denna beräkning görs värdepapper för värdepapper och valuta för valuta.

Priseffekten består främst av realiserade värdepappersvinster.

Valutakurseffektens fördelning framgår av följande tabell.

	2013-12-31	2012-12-31
Euro	2 257	–
Amerikanska dollar	–	–
Brittiska pund	234	121
Australiska dollar	–	1 624
Kanadensiska dollar	–	737
Särskilda dragningsrätter	–	–
Norska kronor	–	957
Summa	2 491	3 439

Not 26 Grundfond

Riksbanken ska enligt riksbankslagen ha en grundfond som uppgår till 1 000 miljoner kronor.

Not 27 Reserver

	2013-12-31	2012-12-31
Reservfond	500	500
Dispositionsfond	32 632	35 145
Resultatutjämningsfond	24 209	26 562
Summa	57 341	62 207

Riksbanken ska enligt riksbankslagen ha en reservfond som uppgår till 500 miljoner kronor och en dispositionsfond.

Dispositionsfonden och resultatutjämningsfonden används sedan 1988 enligt riktlinjerna för Riksbankens vinstdisposition som fastställdes samma år. Därutöver har dispositionsfonden använts till att föra uppskrivningsbelopp vid uppskrivning av tillgångar. Riksbankens guldinnehav skrevs upp till marknadsvärdet den 31 december 1998, och anläggningstillgångarna aktiverades i balansräkningen 1994 till anskaffningsvärdet minskat med avskrivningar. Under 2013 har omföring gjorts från delposten uppskrivning av anläggningstillgångar till vinstdisposition med 2 miljoner kronor (3) till följd av årets avyttringar och avskrivningar av de uppskrivna tillgångarna. Värdet på BIS-aktierna skrevs upp 1996 för att motsvara marknadsvärdet på det guld som erlades som likvid för aktietilldelningen samma år.

Dessa dispositioner och uppskrivningar framgår av tabellen nedan.

	2013-12-31	2012-12-31
<i>Vinstdisposition:</i>		
Valutakurseffekt	-447	2 919
Guldvärdeeffekt	7 356	7 356
Övrig vinstdisposition	16 787	15 932
<i>Uppskrivning av tillgångar:</i>		
Guldinnehav	8 604	8 604
Anläggningstillgångar	97	99
BIS-aktier	235	235
Summa	32 632	35 145

Förändringen av posterna grundfond, reserver och årets resultat förklaras av tabellen nedan.

	Grundfond	Reserver	Årets resultat
Saldo 31 december 2011	1 000	65 777	3 930
Inleverans till statskassan	-	-	-7 500
<i>Överföring till/från:</i>			
Resultatutjämningsfond	-	-3 657	3 657
Dispositionsfond	-	87	-87
Årets resultat	-	-	1 934
Saldo 31 december 2012	1 000	62 207	1 934
Inleverans till statskassan	-	-	-6 800
<i>Överföring till/från:</i>			
Resultatutjämningsfond	-	-2 353	2 353
Dispositionsfond	-	-2 513	2 513
Årets resultat	-	-	-2 011
Saldo 31 december 2013	1 000	57 341	-2 011

Not 28 Ränteintäkter

	2013	2012
<i>Från utländska tillgångar:</i>		
SDR	17	23
Reservposition i IMF	4	7
NAB (New Arrangements to Borrow)	5	5
Bilateralt lån	–	–
Bankkonton	1	2
Bankutlåning	44	8
Obligationer	3 620	3 946
Korta värdepapper	34	0
Derivatinstrument	282	278
Värdepapperslåneprogram	–	–
	4 007	4 269
<i>Från inhemska tillgångar:</i>		
Finjusterande transaktioner	0	–
Utlåningsfacilitet	1	0
Övrig utlåning	1	–
Obligationer	100	5
Personallån	4	6
	106	11
Summa	4 113	4 280

Not 29 Räntekostnader

	2013	2012
<i>Från utländska skulder:</i>		
Inlåning Riksgälden	–1 236	–749
Inlåningsrepor	0	–
Motpost till särskilda dragningsrätter	–18	–25
Derivatinstrument	–	–
	–1 254	–774
<i>Från inhemska skulder:</i>		
Finjusterande transaktioner	–197	–384
Emitterade skuldcertifikat	–199	–3
Inlåningsrepor	–1	–
Bankkonton	–1	0
Kontantdepåer	–32	–35
	–430	–422
Summa	–1 684	–1 196

Not 30 Nettoresultat av finansiella transaktioner och nedskrivningar

	2013	2012
Priseffekt	-721	2 763
Valutakurseffekt	-3 063	-3 366
Guldvärdeeffekt	-	-
Summa	-3 784	-603

Priseffekten innefattar realiserade kursvinster och -förluster på värdepapper om 702 miljoner kronor (2 804) samt orealiserade kursförluster på värdepapper om -1 423 miljoner kronor (-41) som förts till resultatet till följd av nedskrivning av värdepappersinnehavet.

Valutakurseffekten innefattar realiserade valutakursvinster och -förluster om -148 miljoner kronor (10) samt orealiserade valutakursförluster om -2 915 miljoner kronor (-3 376) som förts till resultatet till följd av nedskrivning av valutainnehavet.

Not 31 Avgifts- och provisionsintäkter

Posten innefattar års- och transaktionsavgifter för RIX-systemet med 65 miljoner kronor (71).

Not 32 Avgifts- och provisionskostnader

Posten innefattar främst depå- och transaktionskostnader för valutareservförvaltningen.

Not 33 Erhållna utdelningar

Under 2013 erhöll Riksbanken en utdelning från BIS på 55 miljoner kronor (56).

Not 34 Övriga intäkter

	2013	2012
Mottagna ej inlösta kontanter	1	2
Ersättning för infärgade sedlar m.m.	3	2
Skuldavskrivna mynt	17	24
Sida	2	3
Övrigt	3	3
Summa	26	34

Under 2013 skrevs posten skuldavskrivna mynt ned med 17 miljoner kronor (24) avseende utelöpande minnesmynt på utgåvor äldre än tio år.

Intäkterna från Sida avser ersättning för experthjälp till centralbanker i några utvecklingsländer.

Not 35 Personalkostnader

	2013	2012
Löner och andra ersättningar	-231	-223
Tillgångsförda löner	0	1
Sociala avgifter	-72	-70
	-303	-292
Pensionspremier	-41	-40
Pensionsutbetalningar	-12	-16
Förändring av pensionskulden	8	12
Särskild löneskatt	-13	-14
	-58	-58
Utbildning	-4	-5
Personalrepresentation	-2	-2
Övrigt	-8	-9
	-14	-16
Summa	-375	-366

Pensionspremier har utbetalats i enlighet med pensionsavtal för arbetstagare hos staten med flera, PA 03 och PA-91.

Posten Pensionsutbetalningar avser utbetalningar dels till pensionärer med avgångsdag före 2003, dels till personer som från och med 2003 beviljats delpension alternativt pensionsersättning före 65 års ålder.

Personalrepresentationskostnader om 2,2 miljoner kronor (2,4) avser kostnader för kost, logi och aktiviteter i samband med bland annat interna kurser, konferenser, personalfester samt informationsmöten.

Löner och andra ersättningar till ledamöterna i direktionen uppgick under 2013 till 17,3 miljoner kronor, fördelat enligt följande.

	2013	2012
Stefan Ingves	1,8	2,0
Kerstin af Jochnick	2,3	2,3
Karolina Ekholm	2,1	2,1
Martin Flodén	1,3	-
Per Jansson	2,2	2,2
Cecilia Skingsley	1,3	-
Lars E.O. Svensson	1,1	2,2
Barbro Wickman-Parak	1,0	2,1
Karensperiodlön	4,2	0,1
Summa	17,3	13,0

Därutöver fick riksbankschefen under 2013 styrelsearvode om 0,7 miljoner kronor (0,8) från Bank for International Settlements (BIS). I enlighet med

fullmäktiges beslut görs avdrag från riksbankschefens bruttolön med ett belopp motsvarande styrelsearvodet från BIS.

Posten Karensperiodlön för 2013 avser Lars E.O. Svensson och Barbro Wickman-Parak. Fullmäktige har beslutat att direktionsledamöterna under den lagstiftade karensperioden, på högst ett år efter att anställningen upphört, ska få full lön för anställning utan tjänstgöringsskyldighet, dock med avräkning för eventuell inkomst av annan tjänst under tiden. Den 28 oktober 2011 beslutade fullmäktige att direktionsledamöter som väljs efter detta datum får ersättning i högst sex månader.

Fullmäktige har beslutat att förordningen (2003:55) om avgångsförmåner för vissa arbetstagare med statlig chefsanställning ska tillämpas på samtliga nuvarande direktionsledamöter.

För Stefan Ingves har fullmäktige dock beslutat om ett undantag på så sätt att om han får pension till följd av den anställning som han hade vid Internationella valutafonden (IMF), som han hade innan han utsågs till riksbankschef, innan han fyller 65 år ska ingen minskning av inkomstgarantin göras. Pensionen från IMF ska inte heller innebära någon minskning av hans lön om pensionen betalas ut under den tid han får lön från Riksbanken.

Stefan Ingves kan vidare enligt rådande ordning komma att få en viss pension från BIS. Denna betalas ut till styrelseledamöter som innehaft sitt uppdrag i BIS i minst fyra år, men först när de uppnått 65 års ålder. Pensionen beräknas på basis av utbetalda styrelsearvoden och uppgår till 1,82 procent av dessa.

Medelantalet årsarbetskrafter uppgick 2013 till 341 (351), varav 149 (151) kvinnor och 192 (200) män. Antalet årsarbetskrafter vid årets slut uppgick till 336 (354). Den totala sjukfrånvaron uppgick 2013 till 1,6 procent (1,9) av de anställdas sammanlagda arbetstid. Sjukfrånvaron under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer uppgick 2013 till 39,9 procent (44,8) av den totala sjukfrånvaron. Kvinnors sjukfrånvaro i relation till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för kvinnor uppgick 2013 till 2,1 procent (2,0), och mäns sjukfrånvaro i relation till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för män uppgick 2013 till 1,3 procent (1,9).

Av tabellen nedan framgår sjukfrånvaron för respektive åldersgrupp i relation till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för åldersgruppen.

	2013	2012
29 år eller yngre	0,9 %	0,3 %
30–49 år	1,5 %	1,5 %
50 år eller äldre	2,0 %	2,9 %

Not 36 Administrationskostnader

	2013	2012
Information, representation	-14	-8
Transport, resor	-14	-15
Konsultuppdrag	-40	-48
Övriga externa tjänster	-92	-81
IT-drift	-94	-55
Ekonomipris	-13	-13
Kontors- och fastighetsdrift	-41	-43
Övrigt	-8	-6
Summa	-316	-269

I informationskostnader ingår kostnader för Riksbankens löpande publikationer, bland annat de penningpolitiska rapporterna, de finansiella stabilitetsrapporterna och årsredovisningen.

Representationskostnaderna uppgick till 2,8 miljoner kronor (2,9).

I posten Transport, resor ingår förutom resekostnader även kostnader för Riksbankens transporter av sedlar och mynt.

Konsultkostnaderna uppgår till 40 miljoner kronor (48). I detta belopp ingår bland annat kostnaderna för IT-konsulter om 22 miljoner kronor (34), varav konsultstöd i samband med utkontrakteringen av IT-driften svarar för 6 miljoner kronor (6).

Inom Övriga externa tjänster är kostnaden för statistikleveranser om 59 miljoner kronor (54) den enskilt största posten. Den avser främst ersättning till SCB för framtagande av bland annat betalningsbalans- och finansmarknadsstatistik. Därtill ingår revisionsarvode till Riksrevisionen och fullmäktiges revisorer med 2 miljoner kronor (2).

I posten IT-drift ingår bland annat licenskostnader om 41 miljoner kronor (41) och IT-tjänster 47 miljoner kronor (5). Förändringen av IT-tjänster förklaras till stor del av att tidigare IT-drift i egen regi köps som tjänst. Kostnader för personal, konsulter, etcetera för dessa tjänster har minskat.

I posten Ekonomipris ingår prissumman om 8 miljoner kronor (8) och administrationskostnader för detta pris om 5,2 miljoner kronor (5,2).

De största posterna inom kostnadsgruppen Kontors- och fastighetsdrift består av ombyggnad och underhåll av Riksbankens lokaler, 6 miljoner kronor (9), och lokalhyror, 13 miljoner kronor (12).

Not 37 Avskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar

Under denna post redovisas planenliga avskrivningar av de materiella och immateriella anläggningstillgångarna.

Not 38 Sedel- och myntkostnader

Av den totala kostnaden för sedlar och mynt på 51 miljoner kronor (18) avser 34 miljoner kronor (17) brukssedlar, 17 miljoner kronor (1) bruksmynt. Inga minnesmynt har köpts in under 2013 (-).

Not 39 Inom linjen förda poster*Ställda säkerheter*

Vid utgången av 2013 har inga värdepapper ställts som säkerhet i samband med utländska värdepappersrepor (-).

Ansvarsförbindelser

Utestående ersättningskrav uppgick vid utgången av 2013 till 6 miljoner kronor (4).

Åtagande mot Nobelstiftelsen att årligen ställa medel till förfogande för att dela ut ett pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne och administrationskostnader för detta pris. Åtagandet uppgick för 2013 till 13,2 miljoner kronor (13,2).

Förbindelse att till KPA Pensionsförsäkring AB betala kompletteringsersättning om så krävs på grund av värdesäkring av de pensionsförmåner som den försäkrade har rätt till. Åtagandet avser personal som 1971 övergick från Riksbanken till AB Tumba Bruk (numera Crane AB).

Eventualtillgångar

Vid utgången av 2013 uppgick Riksbankens utestående ersättningsanspråk till 10 miljoner kronor (-).

Utlånings- och växlingsåtaganden med IMF

	2013-12-31	2012-12-31
Särskilda dragningsrätter	45 450	46 133
Reservposition	18 093	16 664
GAB, NAB, bilateralt lån	38 231	39 110
Kreditavtal	66 330	-
Summa	168 104	101 907

Av tabellen ovan framgår Riksbankens återstående utlånings- och växlingsåtaganden enligt avtal med IMF utöver det som redovisas i balansräkningen (se not 2).

Särskilda dragningsrätter

Åtagandet avseende särskilda dragningsrätter innebär att Riksbanken kan, enligt IMF-stadgar, bli ålagd att genom så kallad designation köpa särskilda dragningsrätter (SDR) mot utländsk valuta till ett belopp som innebär att Riksbankens sammanlagda innehav av SDR uppgår till högst 300 procent av

den ordinarie tilldelningen. Inom detta åtagande ryms även Riksbankens stående arrangemang att på IMF:s anfordran köpa respektive sälja SDR mot betalning i amerikanska dollar eller euro inom ett spann mellan 50 och 150 procent av Riksbankens sammanlagda nettotilldelning av SDR.

Reservposition

Åtagandet avseende reservpositionen (kvoten minus IMF:s kronkonto) innebär att Riksbanken är skyldig att växla saldot på IMF:s kronkonto till utländsk valuta om IMF behöver dessa medel för vidareutlåning till andra länder.

Sveriges insatskapital (kvot) i IMF är i dag 2 395,5 miljoner SDR. Under hösten 2011 lämnade riksdagen ett bemyndigande att öka Sveriges insatskapital (kvot) i IMF med 2 034,5 miljoner SDR så att den uppgår till totalt 4 430 miljoner SDR. Ökningen verkställs först när tillräckligt många medlemsländer (70 procent) ratificerat förslaget om ökningen samt ratificerat ett relaterat förslag om styrningen av IMF (85 procent). IMF:s förslag till kvothöjning bygger på att Sveriges åtagande i IMF:s lånearrangemang NAB minskas i ungefär motsvarande omfattning.

GAB och NAB

Åtagandet avseende GAB (General Arrangements to Borrow) och NAB (New Arrangements to Borrow) om kreditarrangemang för IMF innebär att Riksbanken är skyldig att till IMF låna ut ett belopp som uppgår till högst 4 440 miljoner SDR (4 440), vilket motsvarar 43 953 miljoner kronor (44 428).

Dessa avtal aktiveras endast under särskilda omständigheter och syftar till att tillfälligt förstärka IMF:s utlåningskapacitet utöver de medel som är tillgängliga under insatskapitalet.

Bilateralt lån

Åtagandet avseende bilateralt låneavtal med IMF, motsvarande totalt 2 470 miljoner euro, löpte ut den 15 december 2013.

Kreditavtal

I februari 2013 ingick Riksbanken, efter riksdagens medgivande, ett avtal om kredit till IMF med ett belopp om 6 700 miljoner SDR, vilket motsvarar 66 360 miljoner kronor. För att IMF ska kunna utnyttja detta avtal krävs att IMF:s kvarvarande medel för utlåning understiger 100 000 miljoner SDR.

Utbetalningsavtal

Åtagande att tre månader efter eventuell anfordran till BIS betala återstående 75 procent av det nominella värdet av Riksbankens aktieinnehav i BIS. Åtagandet uppgick vid utgången av 2013 till 65 miljoner SDR (65), vilket motsvarar 644 miljoner kronor (650).

Inlåningsavtal

Avtal med BIS som innebär att Riksbanken har möjlighet att låna utländsk valuta. Avtal med ECB som innebär att Riksbanken har möjlighet att låna euro i utbyte mot svenska kronor. Något belopp har inte utfästs i avtalet.

Resultaträkning och balansräkning fördelade på verksamhetsområden

Av tabellen nedan framgår Riksbankens nettointäkter och kostnader fördelade på verksamhetsområden. Uppgifterna anges i miljoner kronor.

Verksamhets- område	2013			2012		
	Netto- intäkter	Kost- nader	Resultat	Netto- intäkter	Kost- nader	Resultat
Penningpolitik	3	-187	-184	4	-180	-176
Finansiell stabilitet	59	-178	-119	60	-161	-101
Betalningssystem	65	-57	8	71	-61	10
Kontantförsörjning	-10	-163	-173	-5	-106	-111
Tillgångsförvaltning	-1 339	-93	-1 432	2 502	-90	2 412
Statistik	0	-95	-95	0	-85	-85
Ekonomipris och fullmäktige m.m.	1	-17	-16	2	-17	-15
Summa	-1 221	-790	-2 011	2 634	-700	1 934

De fördelade andelarna ska så nära som möjligt spegla den verkliga förbrukningen av de resurser som tas i anspråk inom varje verksamhetsområde. Principen är att kostnaderna och intäkterna i så hög grad som möjligt direkt ska föras till respektive verksamhetsområde utan inblandning av någon fördelningsnyckel.

Betalningssystemets kostnader ska finansieras av avgifter från deltagarna. Tillgångsförvaltningen ska ge så hög långsiktig avkastning som möjligt i förhållande till uppdrag och den risk som tas. För övriga verksamhetsområden finns inget krav på kostnadstäckning.

Fördelningsmodellen utgår från uppställningen i resultat- och balansräkningen, där Riksbankens resultat för 2013 uppgår till -2 011 miljoner kronor (1 934) och tillgångar och skulder till 431 627 miljoner kronor (345 739).

Fördelning av kostnader

Personalkostnader, exklusive IT-personal

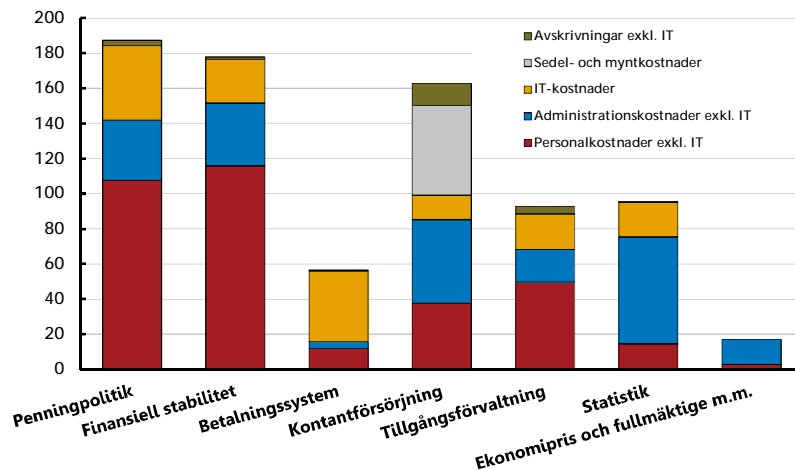
Personalkostnaderna för de medarbetare som är direkt involverade i ett verksamhetsområde har fördelats utifrån faktisk lönekostnad. Lönekostnaderna för de medarbetare som ingår i stödfunktionerna har fördelats med hjälp av en fördelningsnyckel. Den oftast förekommande nyckeln utgörs av antalet direkt involverade medarbetare i förhållande till det totala antalet direkt involverade medarbetare inom alla verksamhetsområden. Totalt är cirka 219 medarbetare, eller 65 procent av totalt 336, direkt involverade i något verksamhetsområde. De resterande 117 medarbetarna finns inom stödfunktionerna, främst IT, kommunikation och internservice.

Administrationskostnader, exklusive IT-kostnader

Riksbankens processredovisning innebär att administrationskostnaderna fördelas direkt per verksamhetsområde vid fakturaregistreringen.

En stor del av Riksbankens kostnader är dock gemensamma kostnader, till exempel kostnader för lokaler, fastighetsskötsel, säkerhet och bevakning. Dessa kan inte direktfördelas utan har fördelats med hjälp av fördefinierade nycklar, oftast bestående av antalet direkt involverade medarbetare per verksamhetsområde i förhållande till det totala antalet direkt involverade medarbetare inom alla verksamhetsområden.

Diagram 30. Fördelning av kostnadsslag per verksamhetsområde 2013, miljoner kronor

Källa: Riksbanken.

Avskrivningar, exklusive IT-relaterade investeringar

Avskrivningarna är direkt fördelade till det verksamhetsområde som respektive anläggning stöder eller fördelade utifrån antalet direkt involverade medarbetare per verksamhetsområde i förhållande till det totala antalet direkt involverade medarbetare.

Sedel- och myntkostnader

Kostnaderna för inköp av sedlar och mynt uppgick 2013 till 51 (18) miljoner kronor. Kostnaderna belastar i sin helhet verksamhetsområdet Kontantförsörjning.

IT-kostnader

Med IT-kostnader avses IT-avdelningens kostnader. Modellen för fördelning av IT-kostnader bygger på tre IT-tjänster: pc-tjänster, telefoni och IT-system. Pc-tjänster fördelas på användare med gemensamt överenskomna priser.

Telefonikostnader (ej mobiltelefoni) fördelas utifrån antalet direkt involverade medarbetare per verksamhetsområde i förhållande till det totala antalet direkt involverade medarbetare inom alla verksamhetsområden. Kostnaderna för IT-system (inklusive licenser) fördelas utifrån antalet logiska servrar per system.

Fördelning av nettointäkter

Fördelningen av nettointäkter på verksamhetsområden har gjorts utifrån ett operationellt perspektiv. Intäkterna har förts till det verksamhetsområde som har störst möjlighet att påverka och hantera dessa. Hänsyn har därför till exempel inte tagits till att seignoraget har sitt ursprung i kontantförsörjningen, utan seignorageintäkterna har fördelats till tillgångsförvaltningen. Seignoraget för 2013 uppgick till 774 miljoner kronor (1 798).

Nettointäkterna inom verksamhetsområdet Finansiell stabilitet utgörs främst av utdelning från Riksbankens innehav av BIS-aktier.

De i resultaträkningen redovisade nettointäkterna för Tillgångsförvaltning uppgick till -1 339 miljoner kronor (2 502). Den totala avkastningen från Riksbankens tillgångsförvaltning för 2013 uppgick till -19 025 miljoner kronor (-2 491). Se även tabell 5 i förvaltningsberättelsens avsnitt Tillgångsförvaltning. Skillnaden förklaras av förändringen på posten Värderegleringskontot i balansräkningen (se tabell nedan).

	2013	2012
Ränteintäkter	4 109	4 274
Räntekostnader	-1 652	-1 161
Nettoresultat av finansiella transaktioner och nedskrivningar redovisat i resultaträkningen	-3 784	-603
Avgifts- och provisionskostnader	-12	-8
Nettointäkter tillgångsförvaltningen	-1 339	2 502
Nettoresultat av finansiella transaktioner redovisat på värderingskonton i balansräkningen	-17 686	-4 993
Resultat tillgångsförvaltningen	-19 025	-2 491
Förvaltningsräntenetto	-28	-29
Förvaltningsintäkter	146	161
Förvaltningskostnader	-790	-700
Resultat inkl. resultat redovisat i balansräkningen	-19 697	-3 059
Återläggning av resultat redovisat i balansräkningen	17 686	4 993
Redovisat resultat	-2 011	1 934

Förvaltningsräntenettet i tabellen ovan består av ränteintäkter från Riksbankens personallån om 4 miljoner kronor (6) och räntekostnader för räntekompensation till kontantdepåerna om 32 miljoner kronor (35).

Nettoresultat av finansiella transaktioner redovisat på värderingskonton i balansräkningen motsvarar förändringen under året avseende posten Värderingskonton.

Fördelning av tillgångar och skulder

Av tabellen nedan framgår Riksbankens tillgångar och skulder fördelade på verksamhetsområden i miljoner kronor.

Verksamhetsområde	2013-12-31		2012-12-31	
	Tillgångar	Skulder	Tillgångar	Skulder
Finansiell stabilitet	441	–	441	–
Kontantförsörjning	–	85 700	–	96 441
Tillgångsförvaltning	430 046	262 339	344 199	139 969
Ofördelat	1 140	83 588	1 099	109 329
Summa	431 627	431 627	345 739	345 739

Tillgångarna inom verksamhetsområdet Finansiell stabilitet består av aktieinnehavet i BIS. Posten Ofördelade tillgångar innehåller främst posterna Materiella och immateriella anläggningstillgångar och Övriga tillgångar. Posten Ofördelade skulder innehåller främst eget kapital, värderingskonto och årets resultat.

Femårsöversikt

I femårsöversikten presenteras balans- och resultaträkningarna omräknade i enlighet med de nu gällande redovisningsprinciperna. Ingen omräkning har behövt göras för de senaste fyra åren.

Balansräkning

<i>Miljoner kronor</i>	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31
TILLGÅNGAR					
Guld	31 425	43 720	43 508	38 537	31 691
Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför Sverige					
Fordringar på IMF	32 873	34 196	35 294	31 175	30 898
Banktillgodohavanden, lån och värdepapper	352 911	259 883	264 892	251 380	271 450
	385 784	294 079	300 186	282 555	302 348
Utlåning i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterad till penningpolitiska transaktioner					
Strukturella transaktioner	–	–	–	500	368 801
Utlåningsfacilitet	–	0	0	0	1
	–	0	0	500	368 802
Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige					
	9 534	3 152	–	–	–
Övriga tillgångar					
Materiella och immateriella anläggningstillgångar	690	655	502	389	406
Finansiella tillgångar	522	521	521	521	521
Derivatinstrument	–	662	–	584	136
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	3 314	2 609	2 873	3 522	4 608
Övriga tillgångar	358	341	327	318	326
	4 884	4 788	4 223	5 334	5 997
SUMMA TILLGÅNGAR	431 627	345 739	347 917	326 926	708 838

	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31
SKULDER OCH EGET KAPITAL					
Utelöpande sedlar och mynt					
Sedlar	80 294	91 056	94 771	99 902	104 590
Mynt	5 406	5 385	5 365	5 499	6 073
	85 700	96 441	100 136	105 401	110 663
Skulder i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterade till penningpolitiska transaktioner					
Inlåningsfacilitet	580	339	44	45	56
Finjusterande transaktioner	21 085	25 815	16 831	5 097	171 107
	21 665	26 154	16 875	5 142	171 163
Emitterade skuldcertifikat	24 989	2 998	–	–	192 222
Skulder i svenska kronor till hemmahörande utanför Sverige					
	707	156	106	69	70
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige					
	193 117	88 413	86 497	83 774	92 544
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför Sverige					
	–	–	–	431	–
Motpost till SDR som tilldelats av IMF	22 265	22 505	23 754	23 275	25 216
Övriga skulder					
Derivatinstrument	197	–	943	–	3
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	763	306	252	488	606
Övriga skulder	48	78	88	47	53
	1 008	384	1 283	535	662
Avsättningar	169	184	203	220	251
Värderegleringskonton	25 677	43 363	48 356	35 102	37 818

	2013-12-31	2012-12-31	2011-12-31	2010-12-31	2009-12-31
Eget kapital					
Grundfond	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Reserver	57 341	62 207	65 777	71 429	63 025
	58 341	63 207	66 777	72 429	64 025
Årets resultat	-2 011	1 934	3 930	548	14 204
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL	431 627	345 739	347 917	326 926	708 838

Resultaträkning

<i>Miljoner kronor</i>	2013	2012	2011	2010	2009
Ränteintäkter	4 113	4 280	5 493	7 717	10 997
Räntekostnader	-1 684	-1196	-1 359	-2 135	-2 796
Nettoresultat av finansiella transaktioner och nedskrivningar	-3 784	-603	209	-5 123	6 714
Avgifts- och provisionsintäkter	65	71	70	67	58
Avgifts- och provisionskostnader	-12	-8	-8	-11	-43
Erhållna utdelningar	55	56	51	134	55
Övriga intäkter	26	34	168	603	16
Summa nettointäkter	-1 221	2 634	4 624	1 252	15 001
Personalkostnader	-375	-366	-372	-345	-342
Administrationskostnader	-316	-269	-261	-240	-267
Avskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-48	-47	-51	-63	-71
Sedel- och myntkostnader	-51	-18	-10	-56	-117
Summa kostnader	-790	-700	-694	-704	-797
Årets resultat	-2 011	1 934	3 930	548	14 204

INTERN STYRNING OCH KONTROLL

Direktionen ansvarar för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att Riksbanken hushållar väl med statens medel. Detta regleras i 9 kap. 1 § riksbankslagen. Direktionen ska se till att kraven uppfylls med rimlig säkerhet genom att säkerställa att det vid Riksbanken finns en process för intern styrning och kontroll där momenten riskanalys, kontrollåtgärder, uppföljning och dokumentation ingår. Direktionen ska lämna en bedömning i årsredovisningen av om den interna styrningen och kontrollen är betryggande. Detta regleras i 10 kap. 3 § riksbankslagen.

Direktionens bedömning av Riksbankens interna styrning och kontroll

Direktionen har utvärderat den interna styrningen och kontrollen under 2013 mot de krav som ställs i riksbankslagen och gör bedömningen att den interna styrningen och kontrollen är betryggande.

ÖVRIGT

Riksbankens remissarbete

Riksbanken besvarar årligen ett stort antal remisser. Avdelningscheferna ansvarar för att hantera remisserna inom respektive avdelnings ansvarsområde. I avdelningschefens ansvar ingår att lämna underlag för bedömningen av om ett remissyttrande ska beslutas av direktionen eller avdelningschefen. Om yttrandet ska beslutas av direktionen ska avdelningschefen även lägga fram ett förslag till yttrande till direktionen. Ansvar för övergripande samordning och administration kring remissarbetet ligger på stabsavdelningen.

Under 2013 yttrade sig Riksbanken till exempel över förslag till åtgärder för att stärka stabiliteten i det finansiella systemet och om tillsyn på det finansiella området liksom över flera förslag som berörde Finansinspektionens regler. Direktionen och fullmäktige yttrade sig över betänkandet Att förebygga och hantera finansiella kriser (se avsnittet Ett säkert och effektivt betalningsväsende) samt betänkandet Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning (se avsnittet Tillgångsförvaltning). Direktionen yttrade sig även över remisser om riskviktsgolvet för svenska bolån (se avsnittet Ett säkert och effektivt betalningsväsende), en översyn av statistiksystemet och SCB samt en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaden.

Följande remissyttranden lämnades av Riksbanken under 2013. Där inget annat anges har chefen för den berörda avdelningen fattat beslut i ärendet.

Finansdepartementet

2013-12-19

Ds 2013:71 Säkerheter och avräkningar – ett alternativt genomförande av två direktiv

2013-12-19

Ds 2013:68 Säkerheter vid clearing hos central motpart

2013-12-18

Betänkandet En utvecklad budgetprocess – ökad tydlighet och struktur (SOU 2013:73)

2013-11-20

Betänkandet Förstärkta kapitaltäckningsregler (SOU 2013:65)
Beslut om detta yttrande har fattats av Riksbankens direktion

2013-11-15

Reviderad promemoria Viss kreditgivning till konsumenter (Ds 2013:26)

2013-11-12

Promemoria Tekniska och affärsmässiga krav för betalningar och autogireringar i euro

2013-10-15

Förslag till riktlinjer för statsskuldens förvaltning 2014–2017

2013-09-18

Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om betaltjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiven 2002/65/EG, 2013/36/EG och 2009/110/EG samt upphävande av direktiv 2007/64/EG (COM 2013 547)

2013-09-18

Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om förmedlingsavgifter för kortbaserade betalningstransaktioner

2013-09-13

Promemoria om avgifter enligt EU:s förordning om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag

2013-08-29

Synpunkter avseende Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner (COM 2013 266)

2013-08-29

Ds 2013:35 Vägval för premiepensionen

2013-06-25

Betänkandet Budgetramverket – uppfyller det EU:s direktiv? (SOU 2013:32)

2013-06-25

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillhandahållande av och kvaliteten på statistik för förfarandet vid makroekonomiska obalanser

2013-06-18

Betänkandet Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning (SOU 2013:9)
Beslut om detta yttrande har fattats av Riksbankens direktion

2013-06-18

Betänkandet Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning (SOU 2013:9)
Beslut om detta yttrande har fattats av riksbanksfullmäktige

2013-06-10

Betänkandet Att förebygga och hantera finansiella kriser (SOU 2013:6)
Beslut om detta yttrande har fattats av Riksbankens direktion och riksbanksfullmäktige

2013-05-20

Ds 2013:16 Prospektansvar

2013-05-20

Promemoria Viss kreditgivning till konsumenter (Ds 2013:26)

2013-03-19

Betänkandet Vad är officiell statistik? En översyn av statistiksystemet och SCB (SOU 2012:83)

Beslut om detta yttrande har fattats av Riksbankens direktion

2013-03-19

Betänkandet En databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaden (SOU 2012:79)

Beslut om detta yttrande har fattats av Riksbankens direktion

2013-03-07

Remiss av Europeiska Kommissionens förslag; Proposal for a Council Directive implementing enhanced cooperation in the area of financial transaction tax, COM (2013) 71 final

2013-02-28

Betänkandet Förstärkt försäkringstagarskydd (SOU 2012:64)

2013-02-22

Promemoria om nya regler för finansiella konglomerat och grupper

2013-01-31

Ds 2012:59 Promemoria Statligt stöd vid korttidsarbete

2013-01-02

Betänkandet Förvaltare av alternativa investeringsfonder (SOU 2012:67)

Finansinspektionen

2013-12-13

Förslag till nya regler om hantering av operativa risker samt nya regler om it-system, informationssäkerhet och insättningssystem i kreditinstitut och värdepappersföretag

2013-10-31

Förslag till nya föreskrifter om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag

2013-10-01

Förslag till ändringar i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2009:1) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

2013-09-27

Uppdaterat förslag till nya regler om metod för att bestämma diskonteringsränta för försäkring

2013-08-29

Förslag till ändringar i redovisningsföreskrifterna

2013-08-29

Förslag till nya föreskrifter och allmänna råd om styrning, riskhantering och kontroll i kreditinstitut

2013-07-10

Förslag till nya föreskrifter och allmänna råd om försäkringsföretags val av räntesats för att beräkna försäkringstekniska avsättningar

2013-04-24

Förslag till ändringar i föreskrifterna om säkerhetsreserv och redovisningsföreskrifterna för försäkringsföretag

2013-04-23

Förslag till ändringar i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om information som gäller försäkring och tjänstepension (FFFS 2011:39)

2013-03-22

Förslag till föreskrifter om förvaltare av alternativa investeringsfonder och ändrade fondföreskrifter m.m.

2013-01-31

Risikviktsgolv för svenska bolån. Beslut om detta yttrande har fattats av Riksbankens direktion

2013-01-25

Förslag till ändrade marknadsföreskrifter (FFFS 2007:17)

Justitiedepartementet

2013-08-14

Departementspromemorian Ränteskillnadsersättning m.m. vid bolån (Ds 2013:38)

2013-03-07

Lagrådsremissen Sekretess i det internationella samarbetet

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

2013-09-30

Handlingsplan för skydd av samhällsviktig verksamhet

Sveriges riksdag

2013-11-07

Förslag om en ny riksdagsordning (2012/13:URF3)

Publikationer

Riksbanken ger varje år ut ett flertal publikationer, bland annat följande:

Penningpolitisk rapport

Utkommer tre gånger per år och är underlag för penningpolitiska beslut. Genom att publicera rapporten gör Riksbanken sina bedömningar allmänt tillgängliga. På så sätt kan Riksbanken stimulera intresset och underlätta förståelsen av penningpolitiken.

Penningpolitisk uppföljning

Utkommer tre gånger per år mellan två penningpolitiska rapporter. Innehåller ett begränsat antal prognoser och sprider kunskap om de bedömningar som Riksbanken gör i samband med de penningpolitiska beslut som inte grundas på en penningpolitisk rapport.

Redogörelse för penningpolitiken

Årlig redogörelse för den penningpolitik som Riksbanken har fört under de närmast föregående åren. Innehåller uppgifter och bedömningar som är nödvändiga för att riksdagen ska kunna utvärdera penningpolitiken. Denna publikation benämndes tidigare Underlag för utvärdering av penningpolitiken.

Finansiell stabilitet

Utkommer två gånger per år. I rapporten presenterar Riksbanken sin bedömning av utvecklingen i det finansiella systemet, lyfter fram potentiella risker som kan äventyra den finansiella stabiliteten och ger rekommendationer om nödvändiga åtgärder för att minska riskerna.

Finansiell infrastruktur

Utkommer en gång per år. Innehåller Riksbankens bedömningar av stabiliteten och effektiviteten i den finansiella infrastrukturen i Sverige.

Den svenska finansmarknaden

Presenterar årligen grundläggande statistik om den finansiella sektorns olika delar och ger pedagogiska förklaringar till hur dessa marknader, institutioner och system fungerar.

Riksbanksstudier och ekonomiska kommentarer

Omfattar längre respektive kortare analyser och utredningar inom något av Riksbankens verksamhetsområden. Publiceras löpande under året.

Penning- och valutapolitik

Utkommer två till fyra gånger per år och innehåller fördjupande artiklar med anknytning till Riksbankens verksamhetsområden.

Riksbankens årsredovisning

Beskriver Riksbankens verksamhet under det gångna året. Innehåller också bokslutet för året.

Working Paper Series

Presenterar utredningar som har anknytning till Riksbankens verksamhetsområden och som bedöms vara av intresse för externa läsare.

Publikationer från Europeiska centralbanken (ECB)

Omfattar svenska versioner av ECB:s månadsrapporter, årsrapporter och konvergensrapporter.

På webbplatsen (www.riksbank.se) presenteras Riksbankens samtliga publikationer i fulltext. Flertalet av dessa publiceras både på svenska och på engelska. Beställning görs enklast på webbplatsen. På webbplatsen publicerar Riksbanken också pressmeddelanden, tal, artiklar och protokoll från direktionens och riksbanksfullmäktiges sammanträden. Från och med 2009 kan även resultaten av Riksbankens företagsintervjuer och riskenkäter laddas ned som separata publikationer i pdf-format.

Adress

Sveriges riksbank

103 37 Stockholm

Telefon 08-787 00 00

www.riksbank.se

Sveriges riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne 2013

Riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfreds Nobels minne 2013 tilldelades Eugene F. Fama, Lars Peter Hansen och Robert J. Shiller för deras empiriska analys av tillgångspriser. Eugene F. Fama har visat att aktiekurser är mycket svåra att förutse på kort sikt och att ny information påverkar priserna så gott som omedelbart. Om priserna är nästan omöjliga att förutse på mycket kort sikt är det dock fullt möjligt att i grova drag förutse kursutvecklingen på flera års sikt. Robert Shiller fann nämligen att aktiepriser fluktuerar mycket mer än företagens utdelningar och att kvoten mellan priser och utdelningar tenderar att minska när denna kvot är hög och ökar när den är låg. Detta samband gäller inte bara för aktier utan också för obligationer och andra tillgångar. Lars Peter Hansen har utvecklat en statistisk metod som lämpar sig särskilt väl för att testa rationella teorier om tillgångspriser. Pristagarna har lagt grunden till dagens forskning om tillgångspriser.

Sveriges riksbanks pris i ekonomisk vetenskap instiftades i samband med Riksbankens 300-årsjubileum 1968. Genom donationen förband sig Riksbanken att för all framtid varje år ge Nobelstiftelsen såväl prissumman som det belopp som behövs för att täcka stiftelsens kostnader för förvaltning och ekonomi. Regeringen har fastställt stadgarna för priset.

Varje år delas priset i ekonomisk vetenskap ut till en eller flera personer som har utfört ett arbete av framstående betydelse inom ekonomisk vetenskap. Kungliga Vetenskapsakademien utser ekonomipristagare enligt samma principer som gäller för Nobelpriset. Prissumman är också densamma. Från och med 2012 uppgår prissumman till 8 miljoner svenska kronor i enlighet med Nobelstiftelsens beslut att sänka prissumman för övriga Nobelpris. Pengarna betalas ut av Riksbanken. Om det är flera pristagare delas prissumman lika mellan dem.

Eugene F. Fama är född 1939 i Boston, MA, USA (amerikansk medborgare). Fil.dr 1964 vid University of Chicago, IL, USA. Robert R. McCormick Distinguished Service Professor of Finance vid University of Chicago, IL, USA.

Lars Peter Hansen är född 1952 i USA (amerikansk medborgare). Fil.dr 1978 vid University of Minnesota, Minneapolis, MN, USA. David Rockefeller Distinguished Service Professor in Economics & Statistics vid University of Chicago, IL, USA.

Robert J. Shiller är född 1946 i Detroit, MI, USA. Fil.dr 1972 vid Massachusetts Institute of Technology (MIT), Boston, MA, USA. Sterling Professor of Economics vid Yale University, New Haven, CT, USA.

Tidigare pristagare

Priset har delats ut varje år från och med 1969 till följande personer:

1969	R. Frisch och J. Tinbergen
1970	P.A. Samuelson
1971	S. Kuznets
1972	J.R. Hicks och K.J. Arrow
1973	W. Leontief
1974	G. Myrdal och F.A. von Hayek
1975	L.V. Kantorovich och T.C. Koopmans
1976	M. Friedman
1977	B. Ohlin och J.E. Meade
1978	H.A. Simon
1979	T.W. Schultz och A. Lewis
1980	L.R. Klein
1981	J. Tobin
1982	G.J. Stigler
1983	G. Debreu
1984	R. Stone
1985	F. Modigliani
1986	J.M. Buchanan Jr
1987	R.M. Solow
1988	M. Allais
1989	T. Haavelmo
1990	H.M. Markowitz, M.H. Miller och W.F. Sharpe
1991	R.H. Coase
1992	G.S. Becker
1993	R.W. Fogel och D.C. North
1994	J.C. Harsanyi, J.F. Nash Jr och R. Selten
1995	R.E. Lucas Jr
1996	J.A. Mirrlees och W. Vickrey
1997	R.C. Merton och M.S. Scholes
1998	A. Sen
1999	R.A. Mundell
2000	J.J. Heckman och D.L. McFadden
2001	G.A. Akerlof, A.M. Spence och J.E. Stiglitz
2002	D. Kahneman och V.L. Smith
2003	R.F. Engle och C.W.J. Granger
2004	F.E. Kydland och E.C. Prescott
2005	R.J. Aumann och T.C. Schelling
2006	E.S. Phelps
2007	L. Hurwicz, E.S. Maskin och R.B. Myerson
2008	P. Krugman

2009	E. Ostrom och O.E. Williamson
2010	P.A. Diamond, D.T. Mortensen och C.A. Pissarides
2011	T.J. Sargent och C.A. Sims
2012	A.E. Roth och L.S. Shapley

Ordlista

Asset-Backed Securities

Obligationer som har bakomliggande tillgångar, ofta i form av olika typer av lån, till exempel bostadskrediter. Sådana obligationer används för att finansiera så kallad värdepapperisering, där en kreditgivare säljer ut en del av sin lånestock till ett för ändamålet särskilt bildat bolag.

Avveckling

Slutlig reglering av skulder när pengar eller värdepapper överförs från en part till en annan, oftast betalning från ett konto till ett annat konto.

Bankgirot

Bankgirot är en bankägd clearingorganisation och är den centrala aktören vid förmedling av massbetalningar i Sverige.

Basel III

Internationellt regelverk för finansiella institut som huvudsakligen reglerar bankernas kapitaltäckning, det vill säga hur mycket kapital en bank måste hålla i förhållande till den risk den tar, och deras sätt att hantera likviditet. Regelverket beslutades under 2010 och ska implementeras gradvis fram till 2019.

Baselkommittén

Globalt forum för samarbete kring frågor om banktillsyn mellan tillsynsmyndigheterna och andra organ ansvariga för arbete med finansiell stabilitet i Argentina, Australien, Belgien, Brasilien, Frankrike, Hongkong SAR, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Kanada, Kina, Luxemburg, Mexiko, Nederländerna, Ryssland, Saudiarabien, Schweiz, Singapore, Spanien, Storbritannien, Sverige, Sydafrika, Sydkorea, Turkiet, Tyskland och USA. Kommittén tar bland annat fram internationella standarder, riktlinjer och rekommendationer för reglering av banker.

Betalningsbalans

Sammanställning av ett lands ekonomiska transaktioner med utlandet. Består av bytesbalans, kapitalbalans och finansiell balans. Summan av transaktionerna med utlandet är alltid noll, det vill säga transaktionerna är i balans.

Betalningssystem

Konton, regler och datasystem som behövs för att genomföra betalningar och för att överföra värdepapper mellan olika aktörer.

BIS, Bank for International Settlements

Samarbetsorgan för centralbanker, med säte i Basel. Bedriver utredningsverksamhet och utarbetar normer och standarder för finansiell verksamhet. BIS har även inlåning från och utlåning till centralbanker. Riksbanken är delägare i BIS och representerad i dess styrelse.

BNP, bruttonationalprodukt

Värde av alla de varor och tjänster som produceras i ett land för att användas till konsumtion, export och investeringar under en period, vanligtvis ett år eller ett kvartal.

CEBS, Europeiska banktillsynskommittén

Oberoende organisation som grundades 2004 för att ge EU-kommissionen råd om hur direktiv inom bankområdet i EU bör utformas, arbeta för att medlemsländerna inför direktiven på ett enhetligt sätt och verka för ett djupare samarbete och större informationsutbyte mellan myndigheterna. CEBS bestod av representanter för tillsynsmyndigheter och centralbanker i EU och ersattes 2009 av Europeiska bankmyndigheten (EBA).

Centralbank

Institution som ansvarar för penningpolitiken i ett land eller valutaområde, det vill säga fastställer en ränta för att bevara värdet på pengar. En centralbank ansvarar normalt även för att stabiliteten i betalningsväsendet kan upprätthållas och ger ut kontanta betalningsmedel. Riksbanken är Sveriges centralbank. I andra länder kan centralbanker också ha andra uppgifter, till exempel att ansvara för den finansiella tillsynen eller förvalta statsskulden.

Central motpart

Finansiellt företag som träder in som part i finansiella transaktioner och tar över ansvaret för att förpliktelserna fullgörs.

Clearingsystem

System som används för att på deltagarnas vägnar göra avräkningar i fråga om deras finansiella förpliktelser. Clearingsystem används också av centrala motparter eller andra som ansvarar för att förpliktelser avvecklas genom att överföra likvida medel eller finansiella instrument. Ett clearingsystem drivs av en clearingorganisation.

Dagslåneränta

Räntan på lån från en bankdag till nästa som bankerna eller andra finansiella institut ger varandra. Det är den kortaste marknadsräntan på penningmarknaden som i sin tur påverkar de räntor som allmänheten möter och som därmed påverkar aktiviteten och prisutvecklingen i ekonomin.

Derivatinstrument

Finansiellt instrument som innebär överenskommelser om förpliktelser, rättigheter eller andra förutsättningar vid en given framtida tidpunkt. Värdet på ett derivatinstrument är kopplat till en underliggande tillgång. De vanligaste derivatinstrumenten är optioner, terminer och swappar.

EBA, Europeiska bankmyndigheten

Myndighet som upprättar gemensamma reglerings- och tillsynsstandarder inom EU samt utför stresstester på europeiska banker.

ECB, Europeiska centralbanken

Gemensam centralbank för de medlemsländer i EU som har infört euron som valuta. Säte i Frankfurt. Bankens uppgifter anges i en stadga som är en del av EU-fördraget. Målet för ECB:s penningpolitik är att upprätthålla prisstabilitet i euroområdet. Högsta beslutsorgan är ECB-rådet, som utgörs av de sex direktionsledamöterna i ECB och cheferna för de nationella centralbankerna i de länder som har infört euron.

ECB:s allmänna råd

Samrådsorgan inom ECBS där centralbankschefer i alla EU-länder samt ECB:s ordförande och vice ordförande ingår.

ECBS, Europeiska centralbankssystemet

Forum för samarbete mellan ECB och de nationella centralbankerna i alla EU:s medlemsstater.

EFK, EU:s ekonomiska och finansiella kommitté

Rådgivande organ till Ekofinrådet och Europeiska kommissionen. Följer bland annat den ekonomiska och finansiella utvecklingen i EU och euroområdet samt granskar medlemsländernas stabilitets- och konvergensprogram. Centralbankerna är företrädare i EFK av vice centralbankschefer.

Eiopa, Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten

Ett unionsorgan inom EU sedan 2011 som är en del av det europeiska systemet för finansiell tillsyn samt är ett oberoende rådgivande organ till Europaparlamentet och -rådet. Eiopa ersätter den tidigare organisationen Ceiops.

Esma, Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten

Myndighet som bland annat arbetar med att utforma tillsynen över värdepappersföretag och marknader med verksamhet i flera länder, främja lika tillämpning av EU-regler hos tillsynsmyndigheter i olika länder samt fördjupa samarbetet mellan tillsynsmyndigheter i olika länder.

ESRB, Europeiska systemrisknämnden

Oberoende EU-organ som ansvarar för makrotillsyn av det finansiella systemet inom unionen.

Euroclear Sweden

Dotterbolag till Euroclear som för register över de allra flesta aktier och räntebärande värdepapper som handlas på de svenska finansiella marknaderna. Utför också clearing och avveckling av transaktioner med svenska aktier och räntebärande papper.

Extraordinära åtgärder

Åtgärder som Riksbanken vidtog under den finansiella krisen, exempelvis strukturella transaktioner i svenska kronor, för att hjälpa bankerna att få tillgång till likviditet, underlätta penningmarknadens funktionssätt och förstärka penningpolitikens genomslag i ekonomin.

Finansiella marknader

Samlingsnamn för de marknader där finansiella tillgångar köps och säljs. De fyra viktigaste marknaderna är valutamarknaden, räntemarknaden, aktiemarknaden och derivatmarknaden.

Finansiell stabilitet

Tillstånd då det finansiella systemet kan upprätthålla sina grundläggande funktioner och dessutom har motståndskraft mot störningar som hotar dessa funktioner.

Finansiellt system

Samlingsbegrepp för ett system som omfattar banker, försäkringsbolag och andra finansiella aktörer samt finansiella marknader och den finansiella infrastruktur i form av tekniska system, deras regler och rutiner som krävs för att göra betalningar och utbyta värdepapper. Till det finansiella systemet räknas även det finansiella regelverket i form av lagstiftning, regleringar och andra normer.

Finansinspektionen

Statlig myndighet med uppgift att övervaka verksamheten för banker, kreditmarknadsbolag, värdepappersbolag, fondkommissionärer, fondbolag, börser, auktoriserade marknadsplatser, clearingorganisationer, försäkringsbolag och försäkringsförmedlare.

Finansutskottet

Riksdagsutskott som bereder ärenden i ekonomiska frågor, bland annat om Riksbankens verksamhet och om statsbudgeten.

Finjusterande transaktioner

Transaktioner som Riksbanken använder för att utjämna svängningar i banksystemets låne- eller placeringsbehov i Riksbanken och för att hålla dagslåneräntan stabil och nära reporäntan. I normala fall genomförs finjusterande transaktioner i form av kredit (mot säkerhet) eller inlåning över natten till reporäntan plus/minus 10 räntepunkter.

FSAP, Financial Sector Assessment Programs

Program för utvärdering av myndigheter, lagstiftning och tillsyn som Internationella valutafonden (IMF) använder för att granska och analysera den finansiella sektorn i ett land. Programmen är obligatoriska för 29 utvalda länder med systemviktiga finansiella sektorer.

FSB, Rådet för finansiell stabilitet

Internationell nämnd som samordnar arbete mellan nationella myndigheter och internationella regleringsorgan inom området finansiell stabilitet för att belysa sårbarheter samt utveckla, samordna och införa internationella regleringar och internationell tillsyn.

Guld- och valutareserv

Sveriges reserv av guld och värdepapper i utländsk valuta som förvaltas av Riksbanken. Denna buffert kan användas för att vid behov försvara värdet på den svenska kronan och ge nödkrediter till solventa banker som får problem.

Guldprisrisk

Risken för att guldreservens marknadsvärde sjunker till följd av att priset på guld faller.

Huvudsakliga transaktioner

Transaktioner som Riksbanken i normalfallet genomför varje vecka. Om banksystemet har ett placeringsbehov tillgodoses detta behov genom att Riksbanken ger ut riksbankscertifikat. Om banksystemet i stället har ett lånebehov i Riksbanken tillgodoses detta genom penningpolitiska repor eller kredit (mot säkerhet). Räntan på de penningpolitiska reporna, krediten eller certifikaten benämns reporäntan som signalerar var dagslåneräntan ska ligga under transaktionens löptid.

IMF, Internationella valutafonden

Internationell organisation som verkar för att det globala finansiella systemet ska vara stabilt och att det inte ska uppstå internationella finansiella kriser. Övervakar och analyserar utvecklingen i de 185 medlemsländerna, ger teknisk assistans och lånar ut pengar till länder som genomför ekonomiska anpassningsprogram.

Inflation

Allmänna prisökningar som gör att pengarnas värde minskar, det vill säga att man kan köpa färre varor och tjänster för samma mängd pengar. Motsatsen är deflation.

Inflationsmätt

Statistiskt mått på inflation, se exempelvis KPI eller KPIF.

Inlåningsfacilitet

Se stående faciliteter.

Kontracykliska kapitalbuffertar

Reserver av kapital som banker ska hålla för att skydda sig mot förluster som kan följa efter en period av en alltför kraftig kreditillväxt.

KPI, konsumentprisindex

Statistiskt mått på prisnivån. Beräknas av Statistiska centralbyrån (SCB) varje månad. Riksbankens inflationsmål är uttryckt i termer av den årliga procentuella förändringen i KPI.

KPIF, konsumentprisindex med fast bostadsränta

Se KPI. Till skillnad från KPI påverkas inte KPIF direkt av förändringar i bostadsräntorna.

Kärnprimärkapital

Primärkapital med avdrag för kapitaltillskott och reserver som får ingå i kapitalbasen som primärt kapital enligt 3 kap. 4 § lagen (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

LCR, Liquidity Coverage Ratio eller kortfristig likviditetskvot

Mått på en banks förmåga att hantera utflöde av likviditet under 30 dagar. LCR på 100 procent innebär något förenklat att en banks likviditetsreserv är tillräckligt stor för att banken ska kunna hantera ett oväntat likviditetsutflöde i 30 dagar utan att fallera.

Likviditet

Mått på ett företags eller en organisations betalningsförmåga på kort sikt. Kan även beskriva hur snabbt det är möjligt att omsätta en tillgång i pengar.

Likviditetsstöd

Åtgärder som en centralbank kan vidta för att stödja ett eller flera finansinstituts betalningsförmåga på kort sikt i syfte att undvika en allvarlig störning i det finansiella systemet och stärka förtroendet för betalningsväsendet.

Makrotillsyn

Åtgärder för att upptäcka, övervaka och förebygga risker i det finansiella systemet som hotar den finansiella stabiliteten.

Massbetalningar

Massbetalningar är ett samlingsnamn på betalningar mellan privatpersoner, företag och myndigheter. De sker i stort antal och utgör merparten av antalet betalningar i ekonomin. Massbetalningar uppstår exempelvis vid försäljningsställen där köpare och säljare möts direkt eller vid distansbetalningar vid till exempel köp av varor på internet. Andra exempel är räknings-, leverantörs- och löneutbetalningar.

Medieakademin

Samarbetsprojekt mellan Göteborgs-Posten, Göteborgs universitet, Forsman & Bodenfors och TNS Gallup (tidigare NFO Infratest). Medieakademin gör sedan 1997 bland annat en årligt återkommande undersökning som mäter förtroendet för samhällsinstitutioner, enskilda företag och massmedier.

Modifierad duration

Mått på hur känsligt värdet på ett räntebärande värdepapper är för förändringar i räntenivån. Anges som procentuell förändring av priset på värdepapperet om räntan stiger med 1 procentenhet.

NSFR, Net Stable Funding Ratio eller strukturell likviditetskvot

Mått på hur mycket stabil finansiering en bank har i förhållande till sina illikvida tillgångar.

Obligation

Räntebärande löpande skuldförbindelse som kan ges ut av staten, kommuner, kreditmarknadsbolag, hypoteksinstitut eller större företag. En obligation har lång löptid, minst ett år. Obligationens nominella belopp återbetalas när löptiden gått ut, och under tiden får innehavaren av obligationen periodiska utdelningar (räntor).

Ogiltigförklaring av sedlar

Att ogiltigförklara sedlar innebär att sedlarna upphör att vara lagliga betalningsmedel. Man kan alltså inte längre betala med de ogiltigförklarade sedlarna. Sedlarna går däremot att lösa in på Riksbanken under förutsättning att Riksbanken bedömer att det inte finns anledning att anta att de härrör från brottsligt förvärv eller att inlösenförfarandet kan dölja att någon har berikat sig genom brottslig gärning.

Pelare 2-krav

Det grundläggande kapitalkravet (Pelare 1) föreskriver att en bank vid varje tidpunkt ska ha en kapitalbas som minst motsvarar summan av kapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker. Dessutom ska kapitalbasen även täcka kapitalkravet för ytterligare identifierade risker i verksamheten som inte fångas upp i Pelare 1, så kallad intern kapitalutvärdering (Pelare 2). Pelare 2 är ett individuellt kapitalkrav som varierar mellan olika banker. För svenska banker bestäms Pelare 2-kravet av Finansinspektionen. Medan Pelare 1-kapitalkravet är offentligt och påverkar de riskvägda tillgångarna är Pelare 2-kravet i dagsläget inte offentligt och påverkar heller inte bankernas riskvägda tillgångar.

Penningmarknad

Den del av kreditmarknaden där man handlar med instrument som har en löptid på mindre än ett år, till exempel statsskuldväxlar och certifikat. En av penningmarknadens viktigaste funktioner är att säkra tillgången till likviditet för banker och andra finansiella institut.

Penningpolitik

Åtgärder som en centralbank vidtar för att upprätthålla prisstabilitet i ekonomin.

Penningpolitisk motpart

Kreditinstitut med säte eller filial i Sverige som är deltagare i RIX och som har tillgång till kreditfaciliteter hos Riksbanken. Samtliga penningpolitiska motparter får delta i huvudsakliga och strukturella transaktioner samt stående faciliteter. Sedan oktober 2008 får de även delta i finjusterande transaktioner. Sedan april 2009 kan kreditinstitut som valt att inte delta i RIX bli begränsade penningpolitiska motparter för att få tillgång till vissa penningpolitiska transaktioner.

Penningpolitisk repa

Riksbanken lånar ut pengar genom att köpa värdepapper av penningpolitiska motparter. Samtidigt åtar sig Riksbanken att sälja tillbaka dessa värdepapper vid ett bestämt datum för ett något högre pris, där prisskillnaden motsvarar repo-räntan. Riksbanken får då tillbaka pengarna, och värdepapperet återgår till den

ursprungliga ägaren. Marknadsaktörerna kallar Riksbankens återköp av värdepapper för en omvänd repa. Före den finansiella krisen hösten 2008 utfördes reporna vanligtvis varje vecka. Riksbankscertifikat har därefter getts ut.

Penningpolitiska transaktioner

Transaktioner som Riksbanken har till sitt förfogande för att styra dagslåneräntan. De delas in i huvudsakliga transaktioner, stående faciliteter, finjusterande transaktioner och strukturella transaktioner.

Primärkapital

Eget kapital reducerat med föreslagen utdelning, uppskjutna skattefordringar och immateriella tillgångar (till exempel goodwill). I primärkapitalet får också vissa typer av förlagslån ingå.

Prisstabilitet

Tillstånd där priserna på varor och tjänster ökar endast måttligt eller inte alls. Enligt Riksbankens definition innebär prisstabilitet att inflationen, mätt med konsumentprisindex, begränsas till 2 procent.

Recession

Avmattning i ett lands ekonomiska utveckling.

Reporänta

Riksbankens viktigaste styrränta genom vilken Riksbanken kan styra dagslåneräntan med avsikt att påverka inflationen. Räntan penningpolitiska motparter erhåller när de placerar pengar i Riksbanken genom att köpa riksbankscertifikat eller betalar när de lånar pengar i Riksbanken genom penningpolitiska repor.

Reporäntebana

Prognos för reporäntan för ett antal år framöver som beräknas leda till att Riksbanken når inflationsmålet om 2 procent och bidrar till en allmänt god ekonomisk utveckling. Reporäntebanan publiceras samtidigt som Riksbankens beslut om reporäntan, vilket normalt sett sker sex gånger om året.

Repotransaktioner

Återköpsavtal som liknar ett kortfristigt lån där den ena parten förbinder sig att sälja ett värdepapper till en motpart i utbyte mot likvida medel. Samtidigt kommer parterna överens om att värdepapperet ska köpas tillbaka till ett bestämt pris vid en viss tidpunkt i framtiden. Den part som lånar ut värdepapperet betalar en ränta som utgörs av skillnaden mellan priset vid sälj- respektive köptillfället. Från engelskans repurchase agreement.

Resursutnyttjande

Anger i hur stor utsträckning produktionsresurserna arbete och kapital används.

Riksbankens direktion

Sex ledamöter som utses av riksbanksfullmäktige med mandatperioder på fem eller sex år. Direktionen ansvarar för Riksbankens verksamhet och fattar beslut

om penningpolitiken, frågor om finansiell stabilitet, marknadsoperationer och betalningsväsende.

Riksbankscertifikat

Värdepapper med kort löptid som ges ut av Riksbanken i syfte att vid behov dra in överskott av likvida medel från banksystemet. När penningpolitiska motparter placerar pengar i Riksbanken genom att köpa riksbankscertifikat erhåller de repo-ränta. Se även huvudsakliga transaktioner.

Riksbanksfullmäktige

Elva ledamöter och lika många suppleanter som utses av riksdagen och har samma mandatperiod som riksdagsledamöterna. Utser i sin tur de sex ledamöterna i Riksbankens direktion, följer upp Riksbankens verksamhet och beslutar bland annat om utformningen av sedlar och mynt.

Riksbankslagen

Lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank som fastställer Riksbankens mål och arbetsuppgifter.

Riskvägda tillgångar

Tillgångar på balansräkningen och åtaganden utanför balansräkningen summerade, värderade och riskvägda enligt gällande kapitaltäckningsregler.

RIX, Riksbankens betalningssystem

Centralt betalningssystem som hanterar betalningar till och från bankernas konton hos Riksbanken. Riksbanken fungerar som bankernas bank för betalningar i svenska kronor.

Räntenetto

Ränteintäkter från utlåning minus räntekostnader för upp- och inlåning.

Ränterisk

Risken för att värdet på ett räntebärande värdepapper sjunker till följd av att marknadsräntorna stiger.

Ränteswap

Se swapavtal.

SCB, Statistiska centralbyrån

Central förvaltningsmyndighet för den officiella statistiken och för annan statlig statistik i Sverige.

SDR, Special Drawing Rights eller särskilda dragningsrätter

Reservtillgång som skapats av IMF för tilldelning till medlemsländerna. Värdet på SDR beräknas som en korg av dollar, euro, yen och pund.

Seignorage

Inkomster som en centralbank får på sin sedel- och myntutgivning. Motsvarar avkastningen på de av centralbankens tillgångar som svarar mot utelöpande sedlar och mynt minskad med centralbankens totala kostnad för kontanthantering.

Sharpekvot

Mått på en portföljs riskjusterade avkastning. Beräknas som portföljens avkastning utöver den riskfria räntan i relation till dess risk mätt som standardavvikelse.

SOM-institutet

Centrum för den undersöknings- och seminarieverksamhet som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (Cefos) vid Göteborgs universitet.

SNS, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

Politiskt oberoende ideell förening bestående av opinionsbildare och beslutsfattare i privat och offentlig sektor. Har som mål att genom forskning, möten och bokutgivning bidra till debatt och beslut i samhällsfrågor som baseras på vetenskap och saklig analys.

Standardavvikelse

Statistiskt mått som beskriver hur mycket de olika värdena för en variabel avviker från medelvärdet. Om de olika värdena ligger samlade nära medelvärdet blir standardavvikelsen låg, medan värden som är spridda långt över och under medelvärdet ger en hög standardavvikelse.

Stibor, Stockholm Interbank Offered Rate

Räntor som ett antal banker i genomsnitt anger att de kan erbjuda varandra för lån utan säkerhet i svenska kronor. Stibor bestäms dagligen för åtta olika löptider och används som referensränta vid prissättningen av olika finansiella kontrakt i svenska kronor motsvarande knappt 50 000 miljarder kronor. Stibor har stor betydelse för räntesättningen i Sverige, fördelningen av kapital i samhället och de finansiella marknadernas funktionssätt.

Stresstest

Analys av olika scenarier för att bedöma vilken motståndskraft bankerna, hushållen eller andra enheter har mot oväntade och negativa händelser.

Strukturella transaktioner

Transaktioner som i regel har längre löptid än huvudsakliga och finjusterande transaktioner för att tillfredsställa banksystemets finansieringsbehov på längre sikt och att påverka Riksbankens strukturella position gentemot banksystemet. Dessa transaktioner syftar inte till att sända penningpolitiska signaler.

Styrräntor

Räntor som en centralbank sätter i penningpolitiskt syfte. I Sverige är det reporäntan samt in- och utlåningsräntan till banksystemet, se reporänta, finjusterande transaktioner och stående faciliteter.

Stående faciliteter

Banker och vissa andra aktörer kan låna pengar av respektive placera pengar hos Riksbanken över natten till reporäntan plus/minus 75 räntepunkter. Den ränta som motparten erhåller vid placering hos Riksbanken över natten är Riksbankens

inlåningsränta. På motsvarande sätt får motparten betala Riksbankens utlåningsränta om banken lånar medel av Riksbanken över natten.

Swapavtal

Avtal som två parter ingår för att byta ut en valuta eller en ränta mot en annan valuta respektive ränta under en i förväg bestämd tidsperiod och i enlighet med vissa villkor.

Säkerställda obligationer

Obligationer där obligationsinnehavaren har säkerhet i vissa tillgångar. Vad gäller svenska säkerställda obligationer kan dessa tillgångar bestå av krediter som lämnats mot inteckning i fast egendom och offentliga krediter.

Transmissionsmekanism

Transmissionsmekanismen är den process genom vilken penningpolitiken påverkar inflationen och ekonomin i övrigt. Det är flera olika mekanismer som verkar samtidigt, och de brukar beskrivas som räntekanalerna, kreditkanalen och växelkurskanalen.

Utlåningsfacilitet

Se stående faciliteter.

VaR, Value-at-Risk

Statistisk metod som beskriver den största potentiella förlust vid en investering som med en viss statistisk säkerhet (konfidensnivå) kan uppstå under en bestämd tidsperiod. Används för att mäta risken i en specifik tillgång eller i en portfölj av tillgångar. Riksbanken tillämpar konfidensnivån 99 procent och tidsperioden tio dagar.

Valutakurs eller växelkurs

Värdeförhållande mellan två valutor, det vill säga det pris till vilket en valuta kan växlas mot en annan.

Valutapolitik

Åtgärder som en centralbank vidtar för att påverka den egna växelkursen i förhållande till andra valutor. Kallas också växelkurspolitik. I Sverige beslutar regeringen om växelkursen ska vara rörlig eller fast. Riksbanken har sedan till uppgift att sköta den dagliga politiken inom ramen för det beslutade systemet.

Valutareserv

Se guld- och valutareserv.

Valutarisk

Risken för att tillgångarnas marknadsvärde, mätt i svenska kronor, sjunker när den svenska kronan stärks mot de valutor som tillgångarna är investerade i.

Valutaswap

Se swapavtal.

Stockholm den 6 februari 2014

Stefan Ingves
Riksbankschef

Kerstin af Jochnick
Förste vice riksbankschef

Karolina Ekholm
Vice riksbankschef

Per Jansson
Vice riksbankschef

Martin Flodén
Vice riksbankschef

Cecilia Skingsley
Vice riksbankschef